

VERGİ REFORM KOMİSYONU TOPLANTILARI
TUTANAKLARI

Vergi Reform Komisyonu 5.7.1961 günü Maliye Bakanlığı Müşavir Hesap Uzmanı Ali Akybek başkanlığında aşağıda isimleri yazılı üyelerin iştirakiyle toplandı.

Baki Doğan Sadık
Başm. Gani
Emen Turan
Erd. Faruk
Gürül Orhan
Hasan Tarık
Oruç Bıza
Uzun Rifat
Yıldırım Tahsin
Yecfer Adil

Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanı
" " "
Maliye Bakanlığı Müfettişi
Devlet Planlama Dairesi Temsilcisi
Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanı
" " "
Sanayi Odası Temsilcisi
Gelirler Genel Müdürlüğü Müşaviri
Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanı
Ticaret Odası Temsilcisi
Maliye Bakanlığı Müş. Hes. Uzmanı

Alaybek - Ben geçen celsedeki mevzuu üzerinde biraz daha çalışma imkânı buldum. İhracaat muafiyi hakkında Komisyonumda iki görüş belirmiş oluyor. Benim ileri sürdüğüm tezde şu fikirler belirmişti :

- 1 - İstisna kazançtan yapılacak,
- 2 - İstisna hem madde V.s. gibi kıymetlerin manipülasyon ve değeri düşmesini sağlayacaktır.
- 3 - İstisna rezerv şeklinde yapılacak ve işletme masraflarına göre hesap edilecektir.
- 4 - İstisna sermaye şirketlerine inhisar ettirilecek, deniz nakliyatı da bu istisnadan faydalanacaktır.

Buna mukabil ikinci tez olarak da şu fikirler ortaya atılmıştır: İstisna ihracaat bedelinin tutarı üzerinden yapılacaktır. İstisnadan sadece kurumlar değil bilanço esasına göre defter tutanlar da faydalanabilmelidir.

İki tez de kuvvetli bulunmaktadır. Ancak ben daha faydalı olacak kanaati ile bu iki tezi teklif ederek bir teklif ortaya atıyorum. O da şöyle oluyor.

- 1 - İhracaatı yapanlar, ihracat vergisi sanayici ister ticaret erbabı olsun istisnadan faydalanacaktır.
- 2 - İstisna, ihracaat yıllık tutarı üzerinden hesaplanacaktır.

Ali beyin teklifi bence g...
3 - İstisnainin miktarı şu esaslar dairesinde hesap edilecektir.

- a - Ücret üzerinden ödenen vergilerin tutarı,
- b - Amortismanın nisfı,

c - İhracaat finansmanında kullanılan kredi için ödenen faiz ve masrafların nisfı. (akreditif muamelelerinden Banka masraflarının ödenmesine kadar olan finansman).

Aneak tesbit edilecek masrafların yekânı ihracaat bedelinin % 15'ini aşmayacaktır.

Yukardaki ihracaat istisnalarından faydalanmak istemeyenler veya işleri buna müsait olmayanlar yahut tesbit edemeyenler götürü olarak ihracaat bedelinin % 5 veya % 7,5 uğu miktarına da bir indirim yapmasını muvafık mütalâa ediyorum.

Ücret vergisi ve amortismanlar iş bedelinin ihracaat bedeline olan nisbeti üzerinden hesaplanacaktır. Yani bir hasılet orantısı yapılacaktır. Bu orantı kredilerin faiz ve masrafları için tabii olarak yapılmıyacaktır.

Bu yeni teklifim zannediyorum daha yapıcı ve teşvik edici oluyor. İhracaatta maliyet düşürmeyi sağlayacak ve ihracatı arttıracak tedbirler gibi geliyor bana.

Şimdi tekrar ele aldığımız mevzu hakkında mütalâatınızı rica ediyorum.

T.Yaldıran - Bu teklif bana çok realist geliyor. Bir defa doğrudan ihracaatçıyı muhtap tutması, sonra tatbikatta kolaylık sağlayacak bir formül olması bu teklifin kuvvetli tarafını teşvik etmektedir. Nitekim ihracaat gelirlerinin kat'î olarak kontrolü mümkündür. Ali beyin teklifindeki götürü % 5 nisbeti yerine % 7,5 nisbetinin alınmasının daha faydalı olacağı kanaatindeyim.

İhracaatın finansmanında kullanılan kredilerin faiz ve masraflarının hiç olmazsa yarısının tenzili büyük bir fedakârlıktır. Gerçekten ihracaatımızda meselâ tütünün önemli bir yeri vardır. Son zamanlarda tütün ihracında dış finansmana büyük ehemmiyet verilmiş ve Türkiye'ye senede bu yolla 200 milyon lira kredi gelmiştir. Aneak bu tarz finansman memleketimize için faydalı olmuştur. Zira bu bedelin tahriben % 20'si faiz olarak ve düşük fiatla ihracaat yapılması şeklinde yabancı memleketlere gitmiştir. Yani tatbikatta tütün ihracında sun'î bir finansman yolu seçilmiş oluyor. Bu yolun vergi kaybı da olmaktadır. Çünkü ihracaatçı tüccar, komisyoncu hüviyetini kazanmakta ve düşük yüzdeli komisyonla çalınmış gözükmektedir.

Ali beyin teklifi burada görüştüğümüz tekliflerin en makûlüdür. Bu vesile ile Ali beye teşekkür etmek isterim.

R.Ormancı - İki noktada tavazzuh istirham edeceğim.

a - Sınai müesseseyi teşvik yâfi kaybolmuş bulunuyor. Herhalde bu husus kaleme alınırken aydınlanacaktır.

b - % 15 miktarının içine girecek olan masrafları sarf olarak anlamak istiyorum.

Tefrik yalnız orantıya kalırsa bana çok güç olacak gibi geliyor. Bunun da izahını rica edeceğim.

A.Alaybek - teklifimde yine sanayi'ye büyük önem vermiş oluyorum. Zira içişlik için ödenen vergi ve amortisman tamamen sınai müesseseler için varittir. Yani kompromi daha ziyade sanayi- yi teşvik için vaz edilmiş olmaktadır.

% 7,5 götürü indirim mekanizmasından faydalanmak istemeyenler (ki bunlar büyük müesseseler olacaktır). % 15'i geçmemek üzere yukarıda belirtilen giderleri tenzil edebileceklerdir.

T.Yıldırım - sadece tütünde bu yeni teklif edilen formülü tatbik edince kredi yükü bakımından Yunanistanla aynı seviyeye giriyoruz. Bizde ayrıca ücret de düşük olunca onlardan daha avantajlı bir duruma geçmiş oluruz. Bu da ihracatı arttırır. Ayrıca amortismanın da bu mevzuu üzerinde tesiri olacaktır.

R.Özeng - Durumu Yunanistanla mukayese ettiğimizde, asıl mühim olan kredi faiz ve masraflarının yükünü azaltmaktır. Memleketimizde halen faiz yükü % 14-15 dir. Yani ihracatçının menfaati, bu halde, faizin yarısı olan % 7'nin vergisinden istifade şeklinde olacak ve faiz yükü böylece % 11,5'e inebilecektir.

İ.Uçkun - Yeni teklifinizle geçen celsede ileri sürdüğüm fikirlerin kısmı azami gerçekleştiğinden dolayı memnunum. Fakat bu arada ileri sürülmesi lazım gelen bazı fikirler bulunmaktadırlar. Onlar da şu şekilde hülasa edilebilir.

1 - Hasılat üzerinden muayyen yüzdenin istisna olarak ayrılması kazancın tamamını götürebilir. Onun için yapılacak indirimin kazanç ile bir nisbet dahilinde olması gerekir.

2 - Yeni teklifte ferdî teşebbüs ile kurum arasında bir fark gözetilmemiştir. Halbuki bunların tabii oldukları vergi kanunları ve nisbetleri farklıdır. Bunun için bu iki nev'i müesseseler birbirinden tefrik edilerek ona göre bir istisna tatbik edilmelidir.

3 - Ferdi teşebbüslerde istisnadan faydalanacaktır. Acaba ferdi teşebbüsler için bilingo şartı aranacaktır?

Maddeler itibariyle nisbet tesbiti işlem geldiğini belirtmiştim. Bu husus yeni teklifinizle sağlanmış oluyor.

4 - Yeni teklifinizde bir nokta meskût geçinmiş bulunmaktadır. İstisnadan faydalanacak olanlar yatırım indiriminden de faydalanacaktır? İkisi ayrı müessese olduğu için konsatimce faydalanacaktır.

5 - Acaba indirim tatbik edilince bir zarar meydana çıkarsa, bu zarar gelecek sene karlarından mahsup edilebilecektir?

T.Hatun - Sanki Ali beyin ekspozé ettiği üç görüşten sonuncusu kabul edilmiş gibi hareket ediliyor. Konsatimce Ali beyin ilk teklifi daha isabetli idi. Şu bakımdan ki :

Bizim ihracaatımızın sınınavi ihracaat mallarına inhiser ettiğini ifade etmişsiniz. Gayemiz ihraç edilecek yeni mamüllerin istihsalini temindir. Bu halde de bu teşvikin sanayiye tanınması gerekir. Bu takdirde yeni ihraç emtiasının imeli teşvik edilmiş olacaktır. Yani Ali beyin ilk ekspozesi gayemizi, teşvik etmek istediğimiz şeyi sağlayacağı için daha uygundur.

Evveldi bu üç ekspozenin reye konulmasını teklif ederim. Kaldiki şimdiden bu kadar geniş sahaya tesallük eden bir karar alırsak ileride gider vergileri görüşülürken bazı hatalar görürsek rücu da edemeyiz. Bu itibarla birinci teklifin kabulünü uygun görürüm.

A.Alybek - Arzu buyrulursa reye vaz edeyim. Evveldi günü belirtiyim biz bir yol arıyoruz. Hangisi en faydalı ise onu bulalım. Ben ilk teklifimden çok çalıştıktan sonra vaz geçtim. Bu yeni teklifim maksada çok daha uygundur.

Ziraat mahsulatları için de bir takım hafifletici tedbirler getirmemiz uygun olacaktır. İhraç üzerinden % 15 indirim zannederim çok teşvik edici olacaktır. Gider Vergileri de sanayi teşvike matuftur. Bu da ilave edilirse Gelir ve Gider Vergileri yönünden sanayi daha çok himaye görmüş olacaktır. İhracaat da bunun neticesi gelişecektir.

A.Yücefer - İlk tez bana da mülfiyim geliyor. İkinci tezde bazı şüpheli hususlar var. Zira satış esnasında bir tecavüz yoktur. Halbuki kasa esnasında müdelet temin edilecek, her mühalefin ne derece istifade edebileceği hesaplanabilecektir.

İkincisi bu tedbirin tesiri Kurumlarda ve şahıslarda farklıdır. Bu tesir birinci tezde ifade edilebilir. Ancak ikinci tezde bazı hususlar istinat ettiği için bu tezde giderilmemesi. Ayrıca ben bu indirimin sadece Kurumlara tanınmasına taraftarım. Kaldiki ki her elde etmiş emtiasın hasılatından bir indirim yapmasını doğru bulmuyorum.

Mahsulâta gelince, istisna hem sınaî hemde ticari mahsulât için tanınabilir. Masraflarla ilgili olarak da Ali beyin söylediği gibi bir orantı kurulması yoluna gidilebilir.

O.Öürelî - Kısaca bir noktayı arz etmek istiyorum. Kanastice herhangi bir sahada müsmir bir himaye tesis edilebilmesi için himsyenin arzu edilen sahaya tahsis edilmesi gerekir. Aksi takdirde o sahaya bir favor vermiş olmayız. Himaye tedbirlerimizi ihracatı teşvik edecek sahaya tevcih etmeliyiz. Bu gaye ile ben birinci teze yani Adil ve Tarık beylerin tezine iştirak ediyorum. İkinci olarak da bu istisnânın sadece kurumlara tanınmasını uygun görürüm.

İ.Üçkun - Gerek Adil beyin gerek Tarık beyin mülahazalarında anlayamadığım bir nokta var : Biz kurumsalmaya mı, sanayileşmeyi mi yoksa ihracatı mı teşvik etmek istiyoruz ? Memleketimizin dövizde çok fazla ihtiyacı vardır. Halbuki kurum - ferâî teşebbüs tefriki yapmak bu tedbirlerin uygulanmasını güçleştirecektir. Memleketimizde henüz ziraf istihsal işi noktasına gelmemiştir. İhracat imkânları ile satış imkânları arasında bir tentene mevcuttur. Memleketimizin ise dövizde ihtiyacı fazladır. Bu itibarla evvelâ ihracatı mı yoksa sanayileşmeyi mi teşvik ettiğinin hususunda anlaşmaya varalım.

R.Ormancı - Ben bir noktayı arzedeceğim. Bu gün sanayide maliyetine ve hatta zararına ihracat yapılmaktadır. Bazı arkadaşlarımız dahildeki kâr kâfidir diyorlar, kazanç esasına bağlarsak bu zor oluyor, kazanç esasına bağlamanın ihracatı teşvik edeceğine kani değilim. Bunu he zaman iddia ve isbat edebiliriz.

G.Başman - Gayemiz ihracatı Celiz ve Kurumlar Vergisi kadrosu içinde teşviktir. Artık bu kadro dışına çıkamayız. İhracatçı bu indirimden faydalanmak için ihracatı arttıracak şekilde bir çok tesisat yapacak ve biz de yapılan bu masrafların bir kısmını tenzil hakkını kendisine tanıyacağız. Bu itibarla bizim kazanç esasından ayrılmamız gerekir. Esasen kazanç ve hasiât esasları hariç, birinci ve üçüncü tez arasında bir benzerlik vardır. İlk tezi kredi faiz ve masrafları yönünden tamamlamak gerekir.

Bu erada ihracatı teşvik edecek hiç masraf yapmayan bir ihracatçıya götürü olarak % 5 veya % 7,5 gider tenzili hakkı tanımamız doğru olmaz. Yani burada da, yatırım indiriminde olduğu gibi, munzam masrafları vergi yoluyla teşvik etmeliyiz.

İ.Üçkun - Reylenmeyi tezler itibariyle yapmalıyım. Zira gerek ilktezde gerekse üçüncü tezde iştirak ettiğimiz noktalar bulunmaktadır. Bu itibarla tezlerden birinin tamamen red edilmesi doğru olmaz. Benim geçen toplantıda teklif ettiğim esasları reye koyalım.

A.Alaybek - Su hususları reye koyuyorum :

1 - İhracat indiriminin ihracat bedeli üzerinden mi, yoksa kazançtan mı yapılması icabedeceği hususu reye konuldu. Yapılan oylama neticesinde, indiriminin kazanç üzerinden yapılması oy çokluğu ile kabul edildi. (A.Alsybek, İ.Uçkun, S.Bakiçioğlu, R.Ormancı, T.Yıldırım, aleyhte oy verdiler. Bu arada R.Ormancı, "5.7.96I tarihli Vergi Reform Komisyonu Toplantısı. Bu gün ihracata miza yeni maddeler katmıyoruz, sınıflı mamüllerimizin ihracatını teşvik etmeliğimiz mecburiyetindeyiz. İhraç gücümüzü matiyettedir. Bu sebeple ihraç indiriminin ihracat bedelinden yapılması lâzımdır. Kazancı esas alan teşvikin bu sahada tesiri olmayacaktır." Sebabi mucibesi ile aleyhte oy vermiştir.)

2 - İndirimden sadece Kurumların mı, yoksa umumi olarak bilânço esasında defter tutan mükelleflerin mi istifade edeceği hususu reye konuldu. Yapılan oylama neticesinde ihracat indiriminin umumi olarak bilânço esasında defter tutanların faydalanması gerekeceği görüşü, başkanın izahına bakılmaya kararın oyu ile ve oy çokluğu ile kabul edildi.

3 - İhracat indiriminin bütün ihracat maddelerine mi yoksa sınıflı mamüllere mi tanınması gerektiği hususu reye konuldu. Yapılan oylamada başkanın oyu ile ve oy çokluğu ile bütün ihracat maddelerine tanınması teklifi kabul edildi.

4 - Yapılan oylamada, "işçilik giderleri, kredi giderleri, amortismanlar ve muharrik kuvvet giderlerinden ihracat bedellerine isabet eden kısmın % 50'sini aşmamak üzere, indirim nispeti kurumlarda kazancın % 40'ı, şahıslarda % 20'sidir." görüşü oy çokluğu ile kabul edildi.

İndirimden istifade eden kısmın Kurumlar Vergisinden ; şahıslarda Gelir Vergisinden istisna edilmesi ve bu nev'i kazançların illerde kurumlar tarafından dağıtılması halinde ortaklar için Gelir Vergisine tabi olacağı kararlaştırıldı.

5 - Döviz getiren Turizm ve dış deniz ulaştırma işlerinde de aynı esasların cari olacağı kararlaştırıldı.

6 - Yatırım indiriminden ihracat istisnasından istifade edenlerin de ayrıca faydalanacağı belirtildi.

Geçen oturumda görüşülmesine bağlanmış olan ve Rifat Özenç tarafından formüle edilmesi kararlaştırılmış bulunan kurumlar da stopaj matrahı mevzuu ile alakalı formül R.Özenç tarafından okundu, müzakeresi yapıldı ve (Bak ek I) kabul edildi.

Bilâhare muhtelif kimseler tarafından Komisyona yapılan müracaatlar İhan Uçkun tarafından okunarak görüşüldü ve görüşmelerin birinci kısmını teşkil eden bölümüne bu oturumda son verildi.

VERGİ REFORM KOMİSYONU TOPLANTILARI
TUTANAKLARI

Vergi Reform Komisyonu 3.7.1961 günü Maliye Bakanlığı Müşavir Hesap Uzmanı Ali Alaybek'in başkanlığında aşağıda isimleri yazılı üyelerin iştirakiyle toplandı.

Baklacioğlu Sadık	Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanı
Başman Gani	" " "
Energin Turan	" " Müfettiği
Erdem Faruk	Devlet Planlama Dairesi Temsil.
Gürelî Orhan	Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanı
Hatusil Tarık	" " "
Ormancı Hıza	Sanayi Odası Temsilcisi
Özenç Rifat	G. lirler Genel Md. Müşaviri
Uçkun İlhan	Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanı
Yıldıran Tahsin	Ticaret Odası Temsilcisi
Yücefer Adil	Maliye Bakanlığı Müş. Hes. Uz.

A. Alaybek - Elimizde kalan mevzu ihracat ile ilgili tedbirlerdir. Bu mevzuunda incelenmesini yaptıktan sonra çalışmalarımızın ilk kısmını bitirmiş olacağız.

ihracat ile ilgili ekspozemî biraz değiştirerek arz etmek istiyorum. (Bu husustaki ekspozesini okudu).

Vasıtalı vergiler sahasında ihracatı sağlanacak avantajlara ait tekliflerini şöylece hülâsa etti.

- 1) İhracattan sağlanan kazanç üzerinde % 25 nisbetinde bir rezerv mahiyetinde bir indirim yapılması,
- 2) Bu yolla ayrılacak ihtiyat/yıllık işçilik + amortisman + muharrik kuvvet için yapılan masrafların yarısını aşmaması,
- 3) Bu vergi avantajı Kurumlara ve Kurumların sınıfi faaliyetlerine inhisar ettirilecektir. (Madenlerin ve mahsüllerin değerlerini arttırmaya matuf manipülasyon amelîyesi sınıfi mamul addedilecektir.)
- 4) Turizm ve ihracat ile ilgili Deniz Ticareti muaflik-tan istifade edecektir.

R. Özenç - Kurumların bu esasa ayıracakları rezervlerin Kurumlara ayrıca tanınmış olan yatırım indiriminin mevzuubahs olduğu yerlere yatırmaları halinde durum ne olacaktır? Bu rezervler vergisiz olarak birikiyor. Bunlar yatırıma giderse birde yatırım indirimi yönünden bu meblâğın yeniden itfa mı edilecek?

A. Alaybek - Arzettiğim şekilde bu muafliğa gidilmesi evvela umumî pressip bakımından uygun karşılanıyor mu?

İ. Uçkun - Kanaatince ihracat ile ilgili tedbirlerin

yatırım indiriminde önce görüşülmesi gerekirdi. Malûm olduğu üzere her yatırım 1/3 nisbetinde yabancı bir kaynağa ihtiyaç göstermektedir. Bu bakımdan ihracat ile ilgili tedbirlerin bir celseye sıkıştırılmasına şansızlık olarak kabul ediyorum.

Teklif ettiğimiz hususlardaki görüşümü şu şekilde arz edebilirim. İhracat ile ilgili tedbirlerin sadece Kurumlara ihbar ettirilmesi uygun olmaz. Bilanço usulünde defter tutanlarda bu tedbirlerden faydalanmalıdır. Sonra % 25 gibi tek bir nisbet değil dereceli bir nisbet koysak daha muvafık olur. Maniplasyona % 25, sınai tam mamullere % 40 nisbetinde bir indirim uygulanmasını münasip görürüm.

Amortisman mevzuuna gelince bunu da Fransızların tatbik ettikleri gibi bir ~~xxxxxxx~~ amortisman ayırmak hakkını tanıyalım ilâve bir

Bu hususun esasları bundan önceki bir ekspozenizde belirtilmişti. Bunu yaptığımız takdirde ilave bir teşvik unsuru yaratmış oluruz.

T. Hatusil - Benim iki noktada endişem var. İlk olarak bizim memlekette işçi ücretleri hariç, diğer istihsal âmillerinin fiyatlarının yüksek oluşu sebebiyle maliyetler yüksektir ve bu yüzden ihracat imkânımız hemen hemen yoktur. Şimdi alacağımız bu tedbirlerle maliyet fiyatlarını düşürmüş olacağız? Sonra bu avantajı sadece Kurumlara tanımakla rekabet şartlarını bozmuş olmaz mıyız?

S. Baklacioğlu - İhracatın iki cephesi bulunmaktadır.
a) İstihsal, b) İhraç

Biz ihraç edilecek malın istihsalini teşvik etmeliyiz ki ihracat artsın. İstihsalî yatırım indirimi ile teşvik etmiş bulunmaktayız.

Memleketimizde ihracat sanayii var mı yok mu? Bu hususta endişeliyim. Ben tüttünden başka bilmiyorum. Teklifin tatbiki bana güç geliyor. Bunun yerine kat'î ~~xxxxxxx~~ bir muafak olmasa daha doğrudur.

Bence fiilen ihracat yapıldığı takdirde ihracat bedelinin muayyen bir kısmı (% 5 gibi) matrahtan indirilmeli, (Fransızların yaptığı gibi), bu vaziyette diğer istihsal varsa ihracat teşvik edilmiş olmaktadır. Belki bu yolu muvazaalara yol açacağı söylenebilir. Fakat buda yapılan tetkikler, kambiyo mevzuatı ve diğer tedbirlerle önüne geçilebilir. Bunun için kat'î bir muafak yoluna gidilmesi lâzımdır.

Ş. Energin - Memleketimizin kalkınabilmesi bakımından bu mevzu yatırım indirimi kadar hatta ondan daha mühimdir. Ayrıca tanınacak avantaj Kurum-şahsî teğebbüs tefriki yapılmaksızın yapılmalıdır. İkinci olarakta muğlak olan usullerden kaçınılmalıdır.

R. Ormancı - Ele aldığımız mesele çok aktüel bir mevzudur. Bu sene ananevi ihraç mallarımız dahi piyasalarda tehlikeli durumdadır. Biz katıyen ideli reddiyat sistemine gitmemeliyiz. Bunun tatbiki bize çok güçtür. Ben Sadık beyin teklifini daha cazip ve tatbiki kolay buldum. Belki telifkâr bir sistem kurulabilir. İhracat için vergi mevzuatında koyabileceğimiz her şeyi yapmalıyız. Kaçakçılık yapılır gibi endişeler artık bir tarafa bırakılmalıdır.

T. Yıldırım - İhracatı teşvik babında en çok tesir icra edebilecek tedbirlerin çalışmalarımızın ikinci bölümünde vasıta-
lı vergileri gözden geçirirken alacağımız tedbirler olacağını tah-
min ediyorum. İhracatı teşvik için alacağımız tedbirlerin sade-
ce sanayi sektörüne avantaj sağlıyan tedbirler olmasına muhalifim.
SINAI mamulleri bazan ihraç ediyoruz. Fakat bu arazi ve sun'î
bir durumdur. Yakın bir zamanda ihracatımızı arttırabilmeniz için
bilhassa ticaret sektörüne bu avantajları sağlamalıyız. Tedbir
olarakta Sadık beyin teklifini daha münasip ve tatbiki kabil bir
formül olarak görüyorum. Ayrıca Kurumların himaye edilmesini
kap-kaç ticaretin önlenmesi ticarete istikrar verilmesi bakımın-
dan yerinde görüyorum. Fakat bugün için ihracatı teşvik ederken,
ihracatçı firmaların çoğunun ferdi teşebbüs olduğuna gözünden
çıkarmıyalım. En iyi tatbik şeklinin ise ferdi teşebbüsler ve
Kurumlar için kademeli bir ölçünün olacağını ifade etmek isterim.

A. Yücefer - Bende prensip itibariyle bunun Kurumlara
tanınmasına taraftarım. Nisbet hususunda İlhan beyin dediği gibi
Kurumların sanayi mamüllerinde % 40, maniplasyonda % 25 olmasını
uygun bulurum. Bu indirim şahıslar içinde tanınırsa, bunların
sanayi mamülleri için % 20 maniplasyonları için % 10 nisbetini
teklif ederim.

Bunun tatbik yeri kazanç üzerinden olmalıdır. Biz hası-
latı tam olarak tesbit edemeyiz. Kayıp olabilir. Bizim fiyatları-
mız müstekar olmayıp kötü niyetli ihracatçılarımızın elinde oyun-
cak halindedir.

İşçilik, amortisman ve muharrik kuvvetle ilgili olarak
elde edilen mamüller için maliyet unsurlarına tesir edip, bu
masrafların bir kısmını tenzil etmek istiyoruz.

Rezerv dağıtıldığı zaman vergiye tâbi olarak, yatırıma
tahsis edildiği takdirde yatırım indiriminden istifade edecektir.

B. Özenç - İhracatın gelişmemesinin sebeplerini gözönü-
ne alırsak gelişmesi için gerekli tedbirleri bulabiliriz.

İhracatın gelişmesini köstekliyen sebepleri şöylece grup-
landırabiliriz.

- 1) Malların kalitesiz olması,
- 2) Maliyetin yüksek oluşu,
- 3) Nakliye masraflarının çok yüksek oluşu,
- 4) İyi satıcı olmamamız,

Alınması teklif edilen tedbir bu manilerden hiçbirini
ortadan kaldırmamaktadır. Gelir ve Kurumlar Vergileri yönünden
bu tedbirler bence en son alınacak tedbirlerdir. Diğer tedbir-
ler alınmadan bu tedbirlerin alınması ne gibi netice verecektir?

G. Başman - İndirimin kazanç üzerinden olması lazımdır.
Çünkü ihraç mallarımızın fiyatı farklıdır. İhracat ile kazanç
arasında bir irtibat kurmak lüzumu vardır. Her bir firmanın ka-
zancı farklı bunun için farklı nisbetlerin tatbiki gerekir.

Büyük şahsi teşebbüslere de bu hakkı tanımalıyız. Bu
müesseseler ihracatın hacmini genişletebilirler. Bunun için

büyük müesseselere konulan muayyen bir ihrac haddini aştıktan sonra bu hadden faydalanmaları lüzumu meydandadır. Diğer bir

Yatırım indirimi ile ihracat indirimi ayrı ayrı meseleler olduğu için bir firma her iki müesseseseden de faydalanabilmelidir.

i. Uçkun - İhracat bedelinin muayyen bir yüzdesi vergi matrahından indirilmesi kanaatince doğru bir yol değildir. Zira satış bedeli ile matrah arasında organik bir bağlantı yoktur. Nitekim bazı zamanlarda kabul edilecek küçük bir nisbet dahi bütün kazançları götürülebilir.

Bazı arkadaşlar Gelir ve Kurumlar Vergisi bakımından alınacak bu tip tedbirlerin ihracat mallarının maliyetini indirmede için bir teşvik unsuru olmayacağını belirttiler. Ben aksi kanaatteyim. Zira tüccar eline geçen net kârı hesaplar. Normal zamanlarda bu kâr vergiden sonra kalan kârdır. Mütegebhis işini buna göre organize eder. Şimdi bu durumda mütegebhisin elinde kalacak net kâr artınca ihracatın cazibesi de artacaktır. Tahsin bey ise Komisyoncu vasıtasıyla yapılacak ihracatta, komisyoncunun bu avantajlardan faydalanmamasının ihracatı teşvik bakımından iyi olmadığını söylediler. Halbuki bu tedbir Komisyoncuları aradan çıkarmak suretiyle maliyet fiyatlarını düşürmesi bakımından daha yerinde değil midir?

A. Alaybek - Temas edilen noktalara ayrı ayrı cevap vermiye çalışayım.

İlhan bey arkadaşımız ihracat indiriminin yalnız Kurumlara inhisar ettirilmemesini ifade ettiler. Benim kurduğum sistem rezerve istinat ediyor. Rezerv esasından gidince ferdi tegebhis kendiliğinden bunun dışında kalıyor. Bunlarda rezerv bahis konusu olamaz.

Ayrıca dereceli nisbet tatbiki uygun olur dediler. Ben bunun üzerinde de durdum. Bu da indi bir takım tefriklere yol açar. Olsa olsa Kurumlarla ferdi tegebhisler arasında bir tefrik yapılabilir.

Dereceyi arttırmaya ben evleviyetle taraftarım. Malî endişeler dolayısıyla % 25 olarak teklif etmiştim. Yoksa diğer arkadaşlara iştirak ederim.

Munzam amortismanına gitmeden bir fayda görmüyoruz.

Tarık bey arkadaşımız maliyeti düşürmeğe matuf tedbirler üzerinde duralım dedi. Bu sahada alacağımız tedbirler mücerrettir. Rifat bey arkadaşımız bu görüşü daha da genişleterek ihracat üzerinde muhtelif faktörlerin tesirinin olduğunu belirttiler. Hiç şüphesiz bütün tedbirlerin alınması lâzımdır. Fakat bizim şu anda üzerinde durduğumuz mesele kögeyi dönmektir. Biz yolu açacağız. Diğer tedbirler bunun arkasından gelecektir. Alacağımız tedbirler psikolojik bakımdanda büyük bir tesir yapacak ve kısa zamanda nisbet netice verecektir. Artık ziraat mahsulleri gözünde tutmalıyız. İstihsal elastikiyeti bu maddelerde serttir. Bunlar artık tıkanmış bulunmaktadır.

Sadık bey arkadaşımızın bütün mevzuu üzerinde durdular. Biz daha ziyade sınaî mamuller üzerinde duruyoruz. Diğer bir meseleye de temas ettiler. Ben memlekette işçiliğin kıymetlen- dirilmesini istiyorum. İşçilik, muharrik kuvvet, amortismanı bağı- lı olarak ihracatın yapılmasının tathikati zor olur dediler. Ben hiçte güç görmüyorum. Basit bir ameliye olup bir hesap işidir.

Sadık bey ayrıca ihracat bedeli üzerinden muayyen nis- bette bir indirim yapılmasını teklif ettiler. Bu teklif çok ca- zipti. Ancak bu bir nev'î subvansiyon olmuş oluyor. Fakat bunu tatbik etmek imkânı yoktur. O zaman nisbetleri maddelere göre tesbit etmek lazımdır. Bütün ihracat maddelerine tatbik imkânı yoktur. Bazen bu indirim yüzünden büyük ihracatlarda hiç kâr vermiyebilir, halbuki küçük müesseselerde bunun tersi de olabi- lir. Bu şekilde muhtelif unsurlar tesir edip kâr ile arasındaki münasebet kaybolmuş olur. Bu usule cazibesine rağmen taraftar değilim.

Kurumlara inhisar ettirilmesini ileri sürdüm. Diğer müesseseler için telif yapılabilirse burada kabul edebilirim.

İhraç bedeli üzerinden yapılacak indirim yapılan beynel- milel anlaşmalarla da bağdaşmaz. Bir nevi prim vermek damping olur. Bu yüzdede ihtilâflar doğabilir.

Tahsin beyin fikirlerine geliyorum. Sınaî faaliyetlere inhisar ettirilmemesi üzerinde durdular. Bende bu teklifimi ge- ri alıyorum. Bir takım ham zirai mahsullerimiz var. Bunları kıy- metlendirmeye (balığı konserve yapma, pamuğu işleme gibi) istika- metine gitmeliyiz.

T. Yıldırım - Ben daha direkt ve faydasız hemen alına- cak bir tedbir olarak ihracata verilen kredinin ucuz olması ve bu yoldan kredi müesseselerinin uğrayacakları zararı karşılamak üzere devletin subvansiyon yapmasına teklif ederim. Böylece ver- gi tenzili yerine kredi müesseselerine yapılacak subvansiyon da- ha tesirli olacaktır.

A. Alaybek - Kredinin ihracat üzerine tesiri, ihracat mevzularına göre değişir. Devlet hangi mevzuu verecek kredi için subvansiyon yapsın? İkinci olarak bunu nasıl subvansiye edebilir? Sonra neden bunu yapsın? Kredisistemine girmemize im- kân yoktur. Sınaî Kalkınma Bankası şimdilik kredi mevzuu ile uğraşmaktadır. Kredi sistemimiz dağınık ve mevzularına göre deği- şiklik arzeder. Bu bakımdan zannederim mevzuunuz dışında kalır.

Gani bey arkadaşım benim görüşüme iştirâk ediyorlar. Şahsî teşebbüslerinde bundan faydalanması lazım geldiğini belirt- tiler.

S. Bakıacioğlu - Bence ihracatı teşvik ile ihracatı teş- vik edecek yerlere yatırım yapmayı teşvik meselelerini ayırmalı- yız. İhraç edilecek malları istihsal için yapılacak yatırımlara, yatırım indiriminin uygulanmasına kabul etmiş bulunuyoruz. Şimdi bu teşebbüslerin istihsal edecekleri malların ihracatını teşvik etmeliyiz. Bu da ihracat bedeli esas alınarak sağlanan bir ted- birle temin edilebilir.

A. Alaybek - Yatırım indirimi ile ihracat indirimi birbirine bağlanmış gibi oluyor. Halbuki ikisinin münasebeti yoktur. Yatırım indirimi umumdür, halbuki ihracat muafiyeti devamlıdır. Yatırım indirimi muayyen bir müddet sonra sona erecektir.

İ. Uçkun - Şimdiye kadar beliren ve reye konulması lâzım gelen teklifleri şöylece özetliyebilirim:

1) ihracat indirimi sadece Kurumlara mı inhisar etsin, yoksa ferdi teşebbüslere de tanınsın mı?

2) a- Matrahtan ihracat bedelinin muayyen bir yüzdesi indirilsin mi?

b- İhracattan doğan kazancın muayyen bir nisbeti matrahtan indirilsin mi?

c- Kazanç üzerinden bir rezerv ayrılсын mı?, eğer bir rezerv ayrılırsa buna bir hudut konulsun mu?

3) Farklı nisbetler uygulansın mı?

a- Şirket halindeki teşebbüsler ve ferdi teşebbüsler tefriki yapılarak,

b- Maddeler itibarıyla bir tefrik yapılmak suretiyle,

4) İhracatı teşvik tedbirleri ile yatırım indirimi ayrı ayrı uygulansın mı?

5) İhracatı teşvik tedbirleri sadece sanayicilere mi tanınsın, yoksa fiili ihracatçıya mı tanınsın?

Ş. Hatusil - Bu şekilde iki ayrı görüş belirmiş olmaktadır. Sizin teklifiniz bu iki durumu birlikte kavrayamamaktadır. Ortaya ihracat sanayiini teşvik meselesi ile ihracatçının kazancını arttırmak görüşleri çıkmış bulunuyor. Bu itibarla toplantıyı burada kesmek suretiyle kararı Çarşamba günü vermemizi teklif ederim,

dedi ve T. Hatusil tarafından yapılan bu teklif oy çokluğuyla kabul edilerek bu husustaki kararın Çarşamba günü yapılacak toplantıda verilmesi kararlaştırılarak oturuma son verildi.

VERGİ REFORM KOMİSYONU TOPLANTILARI

TUTANAKLARI

--+--

Vergi Reform Komisyonu 30.6.1961 günü Maliye Bakanlığı Müşavir Hesap Uzmanı Ali Alaybek'in başkanlığında aşağıda isimleri yazılı üyelerin iştirâkiyle toplandı.

Ayral Ferruh,	Sanayi Odası Temsilcisi
Baklacioğlu Sadık	Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanı
Başman Gani	" " "
Energin Turhan	" " Müfettişi
Erden Faruk	Devlet Planlama Dairesi Temsilcisi
Gürelî Orhan	Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanı
Hatusil Tarık	" " "
Özeng Rifat	Gelirler Genel Müdürlüğü Müşaviri
Uçkan İlhan	Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanı
Yıldıran Tahsin	Ticaret Odası Temsilcisi
Yücefer Adil	Maliye Bakanlığı Müşavir Hesap Uzmanı

A. Alaybek - Ekspozemi daha evvelce yapmıştım. Şimdi tekliflerini yine arz edeyim.

İşletmenin devamı sırasında elde edilen plus-value'ler (P.V. Fransa'daki remploi esasına göre vergiden istisna edilecektir. Şartları şunlar olacaktır:

- İşletme dahilinde bir yatırıma tahsis edilecek,
- Üç yıl içinde bu yatırım yapılacak,
- Yeni yatırım bedeli + satış bedeli + amortismanına eşit olacak,
- P.V.'ler yeni kıymetin amortismanından mahsup edilecek.

Burada eksik olarak gözüme şu husus çarpıyor. Bu hususları yerine getirmezse ne olacak? Bu takdirde umumî hükümlere göre hareket edebiliriz.

A. Yücefer - Ali beyin 1 nci fıkrada zikrettiği husus, ticarî kazancın tesbiti bakımından bir değişiklik getirmiyor. Yani yine ticarî kazancın tesbitinde öz sermaye mukayesesi esası cari olacaktır. Ancak teklif olunan şartlar yerine getirilir vergiden muaf tutulacaktır.

S. Baklacioğlu - Yani biz 3 yıl bekliyecekmiz? Zira biz mükellefin niyetini bilemeyiz. Bu itibarla bu muafiyetten istifade edecek kişilerin bir müracaatta bulunması gerekmez mi?

A. Alaybek - Batı memleketlerinde bu husus mükellefin ihtiyarına bırakılmıştır. Ya idare hey'eti bir karar veriyor, yahut mükellef beyannamesinde bu hususu bildiriyor. Mükellefi fazla tahdit yoluna gitmiyelim, burada ofise müracaat gibi şartlar koymayalım.

T. Energin - Bu meselenin büyük bir ehemmiyeti yok. Zira artık yatırım indirimi usulünü kabul etmiş bulunuyoruz.

A. Alaybek - Bunları ekspoze yaparken tafsilâtli olarak izah etmiştim. Modern vergicilikte vaki cereyan bunların hepsinin vergi dışında bırakılması şeklindedir. Biz bu kadar ileri gitmiyerek bu işi bazıkayıtlara bağlıyoruz. Yatırım indiriminden büyük teşebbüsler faydalanabilecekler. Onun için diğer teşebbüslere de bir imkân tanıyalım diye bu hususu hükme bağlamak istiyoruz.

T. Hatusil - Farzedelim ki bir müessesenin elinde 100.000 liralık makine vardır. Ve 90.000 lira amortisman ayırmıştı. Sonra bu makineyi 150.000 liraya sattı. Burada P.V.li nekadardır?

A. Alaybek - P.V. 140.000 liradır.

T. Hatusil - Başka bir misal vereyim. 100.000 lira alış bedelli makine için 50.000 lira amortisman ayrılmış ve makine 75.000 liraya satılmış burada da P.V. 25.000 lira olacaktır. Şimdi benim bir endişem var biz reevalüasyonu kabul etmedik. Halbuki müessese reevalüasyon yapsa ve makineyi 150.000 liradan değerlese (150.000 - 10.000=) 140.000 lira P.V.nin vergisini verecektir.

A. Yücefer - Geçen toplantımızda aktif kıymetlerin reevalüe edilmesi halinde kıymet farkını vergiye tâbi tutmaya ve bu kıymet üzerinden amortisman ayırmayı kabul etmiştik. Şimdi bu kıymeti bir yatırıma tahsis etse bu değerler yatırım istisnasından faydalanmıyacak mı?

S. Baklacioğlu - Bir yatırıma tahsis edemez, zira elinde realize edilmiş bir kıymet yoktur.

İ. Uçkun - Ali beyin ekspozesinde P.V. bir el değiştirmeye meselâ satış veya devir şartına bağlıdır.

T. Hatusil - İlk önce verdiğim misalde 140.000 lira P.V. meydana gelmiştir. Bunun tamamını değilde bir kısmını yatırıma tahsis etsek, indirimden istifade edemiycekmiyim?

A. Yücefer - Bu aktif kıymete ait evvelce ayrılmış bulunan amortismanında ilâvesi şartıyla yatırıma tahsis edilirse indirimden faydalanacaktır. Yani Tarık beyin misalinde satılan mal maliyeti + P.V. = 100.000 + 140.000 = 240.000 lirayı yatırım tahsis gerekir. Müessese ancak bu halde yatırım indiriminden faydalanacaktır.

A. Alaybek - Biz 140.000 liralık P.V.yi vergiden istisna edeceğiz. Bunun için bu para ve buna evvelce satılan bu kıymete ait tefrik olunmuş amortismanı dailâve ederek bir yatırım yapılırsa o zaman P.V.nin vergiden istisnasını kabul ediyoruz. Yani 140.000 liranın vergiden istisna edilebilmesi için 240.000 liralık yatırım yapılması gerekecektir. Sonra bu kıymetin P.V. kadar olan kısmı amortismanından mahsup edilecektir.

S. Baklacioğlu - P.V. ile alınan kısım amortismanına tâbi tutulmıyacak diyoruz.

T. Hatusil - Bunun manâsı P.V. kadar amortismanın bir kalemde gider yazılması demektir. Yani burada bir nev'î hızlandırılmış amortisman mevzubahis oluyor.

İ. Uçkun - Burada gayemiz P.V. ile birlikte satılan mal maliyetini de yatırıma tahsis ettirmektir.

R. Özeng - Aktiftteki bir kıymet satıldı. P.V. doğdu. Bunu matrahlandıreceğiz. Ancak yatırıma tahsis edeceği kıymetlerin kaynağına bakılmıyacağımıza göre bir tedahül olamaz mı? Bu hususta bazı kayıt ve şartlar düşünemezmiyiz?

A. Yücefer - Teklifleri şu şekilde değiştirebiliriz. (a) ve (b) şikâine önceden beyan edilerek üç yıl içinde bir yatırıma tahsis edilmesi şartını koyabiliriz. P.V. yeni kıymetin normal amortismanlarında mahsup edilecektir. Birde bu şartlar yerine getirilmeyince umumî hükümlere göre takibat yapılacağı hükmüne bağlanabilir.

Aynı yatırım/indiriminde istifade edeceğine göre, o hususta da şöyle bir karar verelim:

Yatırım indirimine esas alınacak kısım P.V. istisnasından istifade eden kısmın çıkarılmasından sonra kalan kısım olacaktır.

S. Baklacioğlu - Yatırımın indiriminin amortisman ile ilgisi yok ve kaynağını da hiç aramıyoruz; halbuki P.V.leri amortismanından istifade ettiği için bir mükerrerlik olmayacak.

İ. Uçkun - Meselâ Belçika geniş şekilde P.V. istisnasını tatbik etmiştir. Ancak orada yatırım istisnası usulü tatbik edilmemektedir. İsveçte ise yatırım indirimi istisnası tatbik ediliyor. Orada zannedersen P.V. için istisna tanınmıyor. Bu iki sistemi bir arada tatbik eden bir mealeket olacağını zannetmiyorum. Ortaya çok girift bir mesele çıkıyor. Yatırım istisnası dört başı mamur bir müessesese olup ihtiyaca yetiyor. İkisinin bir arada olması hence yersizdir. Yahutta birinin tatbik edildiği yerde diğeri tatbik edilmemesi gerekir.

A. Alaybek - Yatırım indiriminden bütün müesseseler istifade edemeyecektir. Bu P.V. nin yeni bir anlamı, yani gelir mefhumu ile ilgilidir.

Meselâ P.V.yi İngilizler matraha almamakta, keza sırxn Almanlarda almamaktadır. Fransada ise rampleie halinde alınmaktadır.

Yatırım indiriminden bu bedellerle ilgili olarak istifade edilen kısım P.V. istisnasından istifade edemez.

İ. Uçkun - P.V. ile güdülen gaye eskimiş makinelerin tecdit edilmesi ve P.V.de değer fazlasının realize edilmemiş olmasıdır.

T. Hatusil - Birde 5 nci fıkırada işletme defteri tutanlar ile serbest mealek erbabının P.V.leri vergiye tâbi tutulmuyor. Şimdi bir kısım mükellef için İngiliz sistemi, diğer bir kısım için ise Belçika sistemini tatbik ediyoruz. Böylece ortaya çok karışık bir sistem çıkıyor.

A. Alaybek - P.V.lerin teşekkül tarzı şöyledir.

1. P.V.ler işletmelerin aktif kıymetlerin realize edilmesi neticesinde hasil olan değer fazlasıdır.

2. İşletme bilançosuna dahil olmayan kıymetlerde değer artmasıdır.

Bu iki grup P.V. birbirinden tamamen farklıdır. İlki P.V. diğeri spekülasyon kazancıdır. Dünyanın her yerinde de bu şekilde mütalea olmaktadır.

A. Yücefer - Bizim vergi sistemimizde gayri menkullerin spekülatif bir maksatla satışı dışında ticarî kazançtan başka bir yerde P.V. mevzuu bahis olmamaktadır.

S. Baklacioğlu - P.V. ile ilgili diğeri bir nazariyeye göre de her sene satış muamelesi kabul olunmakta ve böylece P.V. teşekkül etmektedir. Yani vergi sistemimizde ticarî kazançların tesbitinde P.V. nazara alınmaktadır.

A. Alaybek - Vergi sistemimizde ticarî kazançlar ve sair kazançlar dışında P.V. mevzu bahis değildir.

T. Hatusil - Ticarî sahaya P.V. için bir istisna tanıyoruz da niçin gayri menkullerin satışından hasil olan P.V. yi vergilendiriyoruz?

S. Baklacioğlu - Vergilendirmemiz iki sene ile tahdit edildiği için bir istisna tanımaya lüzum yoktur.

Ancak mahsup edilecek meblağ ne olacaktır?

R. Özenç - Gayri menkullerin satışından hasil olan fiyat farkının vergiye tabi tutulma müddetlerini tespit ederken böyle bir müddet koyma hususunu şu esbabı mucibeye bağlamıştık. Bu fiyat farkının bir spekülasyon kârı mı yoksa binanın kıymetinin artışı mı ileri geldiğinin tespitinin zor olması dolayısıyla kısa bir müddet tayin edildiği ve bu kısa müddet zarfında bir kıymet artışı olmayacağı sebebiyle bunların spekülasyon kazancı olduklarını ileri sürmüştük. Bu da gösteriyorki vergi mevzuatımız kıymet artışını vergilendirmek amacını gütmektedir.

A. Yücefer - Sadık beyin mahsupla ilgili sorusuna cevap vermek istiyorum. İşletme tabii ki evvela mevcut olanı mahsup edecek. 140.000 lira ortada durmaktadır. Evvela onu amortisman yazmak suretiyle mahsup edecektir.

İ. Uçkun - Ben aksi kanaatteyim. Mademki teşvik edeceğiz. Öyleyse evvelâ iktisadî kıymeti itfa etsin.

A. Alaybek - Yeni alınan kıymet aktife girdikten sonra önce P.V. nin mahsupu yapılacak sonra bakiye kıymetten amortismanın ayrılmasına başlanacaktır. Benim teklifim budur.

Yapılan oylama neticesinde Ali beyin teklifi (İ. Uçkun, T. Hatusil, S. Baklacioğlu aleyhte) oy çokluğuyla kabul edildi.

A. Yücefer - P.V. istisnasından istifade eden kısım yatırım indiriminden faydalanmaz. Veyahut P.V. istisnasından faydalanması için yatırım indiriminden istifade etmemesi gerekir.

S. Baklacioğlu - Yatırım indirimi üzerinde dururken yatırımın tarifini yapmıştık. Şimdi buradada bir yatırım mefhumu geçiyor. Acaba diğer yatırım tarifini buraya tatbik edemeyiz. Onun için başka bir tarif daha yapmamız lâzım gelir kanaatindeyim.

A. Alaybek - Bu kadar teferruata gitmiyelim. Bunu tatbikat halletsin.

İ. Uçkun - Meselâ emtia alışına tahsis edilmesi yatırım olmaz. Bu itibarla umumî birformüle bağlanmasını teklif ederim.

Yapılan oylama neticesinde Ali beyin teklif ettiği olduğu (Amortismanla tâbi aktif kıymetlere yatırılması şartı) nin kabul edilmesi kabul edilmiştir.

Ekspozenin 4 ncu sahifesinde (d) bölümündeki tekliflerimiz okundu.

A. Alaybek - Yabancı memleketlerde olduğu gibi mükellefe bizde bu imkânı tanıyalım.

T. Hatusil - Burada eskiden, borsada kote olan menkul kıymetlerin borsa rayicine göre değerlendirilmesi prensibinden ruçu edildiğini görüyoruz. Bu şekildeki hareketin sebebi nedir? Eskiden niye böyle hareket ediliyordu. Şimdiye niye ruçu ediliyor?

A. Alaybek - O zaman hakim olan görüşlere uyarak Avrupada cari usullere de uymak suretiyle gerçekten tahassül etmemiş olan kıymet farklarını nazarı itibare almak gerektiği esas kabul edilmişti. Bugün bu görüş değişti. Realize edilmemiş olan fiyat farklarının vergilendirilmesi fiikidif bir vergilendirme oluyor. Nitekim tatbikatta da şikayetler doğmuştur.

T. Hatusil - Mükellefe bir ihtiyaralık verilmesinin sebebi nedir? Bu iki usulünde iyi olduğunu kabul ettiğimize delil değil midir?

A. Alaybek - Bazı müesseselerin sadece vergi bakımından değil diğer sebeplerle bilançolarını gerçek duruma uydurmaları gerekmektedir. Bu itibarla mükelleflere bir ihtiyaralık tanıyanmıştır.

A. Yücefer - Mükellefe böyle bir ihtiyaralığın tanınması, borsa rayici yüksek olduğu zaman bu rayici kabul etmemiş, borsa rayici düşük olunca bu sefer bu rayici kabul ederek rayic yüksekince vergi vermemek düşüncesine ve zarar gösterilmesi yoluna tevessüle imkân vermez mi? Bu kârlar realize edildiği zaman kâr yazılsın veyahut satış anında zarar olunca zarar yazılsın.

A. Alaybek - Hakim görüş, fiyatta düşme olursa bunu yazma hakkının tanınması şeklindedir. Meselâ emtiada durum böyledir. Daima mükellefin lehine olan durum tanınmaktadır. Netice itibariyle bizim içinde bir zarar mevzu bahis değildir. Biz yüksek kıymet üzerinden vergi tahakkümü kabul etmiyoruz. Nazariyat bu şekildedir. Arkadaşlarımız ister kabul eder, isterse kabul etmez.

R. Özeng - Bilhassa kanunî ihtiyatlarda bu durum belirdi. Müesseseler niye kanunen ayırdığımız ihtiyattan vergi verelim diyorlar? Bu itibarla şikayetleri önlemek için menkul kıymetlerde satın alma bedelini değerlendirme ölçüsü olarak esas almak istedik. Menkul kıymetlerde, emtiaya mütenazziran, maliyet bedeli üzerinden değerlendirme esas alınırsa mesele halledilir.

Yapılan oylama neticesinde Rifat beyin teklifi kabul edildi.

A. Alaybek - 3 nolu maddede işletmenin tasfiyesi sırasında P.V.nin yarı yarıya vergi matrahı olarak alınmasını teklif ettim. Burada da P.V.nin gerçek bir kazanç olmadığı noktasından hareket ettik.

G. Başman - Burada yatırım mevzubahis değil değil mi?

A. Alaybek - Hayır burada/şekil değiştirmesi mevzubahis.
sermayenin

R. Özenç - İşletmenin seneler sonra satılması halinde P.V. nin önemi artar. Halbuki aynı işletmenin meselâ 6 ay sonra satılması halinde % 50 nisbetinde bir vergilendirme ağır olur. Zira hasıl olan fark tamamen kâr olabilir. Bu itibarla yatırım indirimi meselesini gördüğümüz bu bölümde bu meseleyi ayrıca görüşelim.

İ. Uçkun - Ben de Rifat beyin fikrine iştirak ediyorum. Biz şimdi verginin iktisadî ve sosyal fonksiyonu üzerinde duruyoruz. Bu bakımdan bu mevzu burada yer almamalıdır. Bu husus vergiciliğin esas prensiplerine taallük etmektedir. Onun için bu bahisleri çıkaralım.

A. Alaybek - Teklifimi geri alıyorum. Ancak bir mesele var. Veraset yoluyla intikal eden işletmenin satış gayesiyle faaliyeti ne devam edilebilir. Bu itibarla Almanya'da olduğu gibi üç sene zarfında veraset yolu ile iktisap edilen işletmelerde P.V. vergilendirilmemelidir.

O. Güreli - Bu husus 4 nolu fıkradadır. 3 nolu fıkra ile aynı mahiyettedir. Onun için bu hususunda buradan çıkarılmasını teklif ediyorum.

A. Alaybek - Evet bu meseleyi de çıkartalım.

İ. Uçkun - İşletme defteri tutulması sadece kazancın tesbiti bakımındandır. Bu itibarla matrahı değiştirecek bir istisna tanımayla mahal yoktur.

Bu suretle teklif edilen görüş gerialındı.

Bilhare daha evvelki oturumlarda müzakeresine başlanılmış olan ve yatırım indirimleri meselesinin görüşülmesine tehir edilmiş olan "Vergi tarifesi" ile ilgili görüşmelere kaldığı yerden devam olundu.

A. Alaybek - Tarifelerle ilgili olarak ekspozemi arz etmiştim. Daha evvelki oturumlarda verginin ağırlığı üzerinde durmuştuk. Elimizde arkadaşlar tarafından teklif edilen şu tarifeler mevcut bulunmaktadır.

1. 193 sayılı G.V.K. da mevcut vergi tarifesi
2. Benim teklif ettiğim tarife
3. İlhan beyin teklifi
4. Adil bey ve İlhan beyin müştereken teklif ettikleri tarife
5. Ganî beyin teklifi

(A. Alaybek tarafından ileri sürülen teklifler izah olundu ve)

Benim teklif ettiğim tarifemin esasları şunlardır:

anlayışının maddesir olduğunu, ayrıca sağlanan iktisadî tedbirlerle mükelleflere bazı avantajların temin edildiğini söyledi. Ancak bu tedbirlerden daha çok yüksek gelirliilerin faydalanacağı unutulmamalıdır. Bu itibarla yüksek gelir katmanlarındaki % 3-6 nisbetindeki artış bu mükelleflere sağlanan avantajlarla esasen karşılanacaktır.

Her'î tarife Ali beyin söylediği psikolojik özellikleri de nazardır. Şekil bakımından da Ali beyin teklifinden üstündür. Nisbetler onar onar artmakta ve buçuklu gitmektedir. Köşe noktalarında vergi farkı doğacağı tabiidir. Dünyada ideal tarife esasen yapılamamıştır.

A. Alaybek - Yeni kanun çıktıktan sonra en fazla tenkit mevzu olan husus vergi yükünün ağırlaştırılmış olması idi. Nitekim ben 500.000 liralık azami haddi dar görüyorum. Bu haddin 1 milyona çıkması faydalı olur. Bu suretle hem paranızın kıymetinde vâki düşüş takip olunmuş ve hende psikolojik fayda sağlanmış olur. Yüksek gelirlerde esas, mükellefin eline geçen net kazanç olduğu düşünülürse, teklif ettiğiniz tarifelerin iktisadî icaplar ve tarife tekniği bakımından rasyonel olduğu kanaatindeyim. Bu mesele evvelce de kâfi derecede görüşülmüştür. Reye vazedelim.

R. Özenç - Vergi tarifesi üzerinde en çok konuşulabilecek bir mevzudur. Ancak bu mevzuun birde tatbikatla ilgili tarafı vardır. Karşımızda vergi hasılatının azaltılmaması meselesi mevcuttur. Yapılan teklif ne olursa olsun yeni tarife ileri sürüldüğü zaman hükümet bunun hasılatını hesaplar, ona göre bu tarifeyi değerlendirir. Bu itibarla raporunuzu hazırlarken ilgili prensipleri izah ettikten sonra misal olarak teklif olunan tarifeleri versek ve bunların içinden birini seçme hususunda idareye inkân versek daha faydalı olur kanaatindeyim.

A. Alaybek - Gelir Vergisinin 1950'deki hazırlık safhası sırasında bütün mülahazaları terk ederek farklı esaslar üzerinde hareket ettik. Rifat bey muhakkak ki haklıdır. Varidat mühim bir unsurdur. Ancak aynı şekilde iktisadî gelişmede mühimdir. Nitekim Almanya'da en son yapılan refera hareketlerinde gösterdikleri vergi nisbetinde yapılan indirimler yekün vergi hasılatını arttırmaktadır.

G. Başaran - Rifat bey bir tarife tesbit olunurken onun fiskal neticeleri gözünde tutulmalıdır, dediler. Bu mütalee doğrudur. Ancak yatırım indirimi gibi yeni maddeseleri kabul ettiğimiz için bunların fiskal neticelerini tahmin etmek müşkuldür. 193 sayılı G.V.K. hazırlanırken düşük gelirlerde vergi nisbeti azaltılmış, yüksek gelirlerde ise nisbet yükselmiştir. Bugün Adil beyin teklif ettiği tarife ile mevcut tarife arasında büyük bir fark vardır. Ben şahit nisbetin % 70 altına indirilmesini muvafık görüyorum.

B. Özenç - Tabiiyatıyla vergi tarifesi tespit edilirken o menketin gelir dağılışı gözünde tutulmalıdır. Bizde ilk bakışta gelir vergisi mükellefi sayısı çok görülür. Fakat bunların beyan ettikleri gelirleri gayet azdır ve dış'î bir vergi verirler. Biz az vergi veren çok sayıda insandan vergi alan bir menketin.

Ben bu hususlarında gözönünde tutularak, prensiplerin raporda izahını ve misal olarak teklif edilen tarifelerin gösterilmesini uygun görüyorum.

T. Yıldırım - Bu meseleler üzerinde evvelki oturumlarda uzun boylu durmuştuk. Tarık bey mevcut tarifeyi ideal kabul ederek niye değiştirelim demektedir. Eskiden geçitli sınımların tesiri altında, beyannameli mükellefler gerçek gelirlerini beyan edemiyorlardı ve vergi nisbetleri de bu sebepten mükelleflere ağır gelmiyordu. Şimdi artık bu baleyici sebepler kalkmış bulunuyor. Mükellefler gerçek gelirlerini beyan edebileceklerdir. Bizim bütün gayemiz vergi ahlâkını yükseltmek, iktisaden gelişmek için vergi tarifelerini yüksek tutmamak olmalıdır. Bu iş tabiidir ki kolay değildir. İktisadî durum durgun olmakla beraber gelecek senelerde G.V. tahsilatı azalmayacak, bilâkis artacaktır. Bu itibarla ben Ali beyin teklifini muvafık görürüm. Bu arada Rifat beyin teklifine de temas etmek isterim. Komisyonumuz mevcut tarifelerden birisini kabul etsin diğerlerini raporda göstermesin.

A. Alaybek - Fatihkat daima göstermiştir ki depresyon zamanlarında bile Gelir Vergisi hasılatı hiçbir zaman düşmemiştir. Almanya'da yapılan reform çalışmalarında tarife hususunda birçok teklif olduğu halde sadece en çok kabul gören cetvel rapora ilâve edilmiştir. Bu hususa bende taraftarım. Esasen teklif olunan tarifeler arasındaki farklar çok küçüktür.

O. Güreli - Bende teklifimi geri alıyorum.

İ. Uçkan - Bizim Adil beyle müstereken hazırladığımız tarife teksir ettirilip üyelere dağıtılmamıştı. Onun için müsaade eder misiniz üye arkadaşlara izahat vermek istiyorum, dedi ve hazırlanmış olduğu tarifeyi diğer tarifelerle mukayeseli bir şekilde izah etti, bu arada teklif etmiş oldukları tarifede, hazineye asıl gelir sağlayan orta gelir kademelerinde vergi nisbetinin ağırlaştırıldığını ve azami nisbetin % 68, sabit nisbetin ise % 60 olduğunu belirtti.

A. Alaybek - Şu halde üç tarife mevcut bulunmaktadır. Bunlar,

1. Tarık beyin teklifi olan 193 sayılı G.V.K.daki vergi tarifesidir.

2. Benim teklif etmiş olduğum tarife,

3. Adil bey ve İlhan beyin müstereken teklif etmiş oldukları tarifedir.

Bu teklifleri reyeye koyuyorum,

dedi ve yapılan oylamada 1 nci teklif lehinde T. Hatusil; 2 nci teklif lehinde A. Alaybek, G. Başman, T. Yıldırım, F. Ayrak; 3 ncu tarife lehinde T. Hatusil, A. Yücefer, İ. Uçkan ve O. Güreli oy kullandılar.

2 nci ve 3 ncu teklif 4 er müsbet oy aldığı için 2 nci teklif olan Ali beyin görüşü başkanın bulunduğu tarafın oyu ile kabul edildi. Ayrıca bütün tekliflerin de rapora derci kararlaştırıldı.

T.Hetusil - Bizim dağıtılmayan kârın teşvikini istemek gibi bir gayemiz yok. Bütün gayemiz şirketlerin kazançları dağıttıkları halde dağıtmamış göstermelerini önlemektir. Bütün mesele budur.

A.Alaybek - Tevzi edilen dividant üzerinden vergi alınır, prensip budur. Benim teklifimde bir bakıma bir ceza mahiyeti var. Şimdi Rifat beyin söylediği gibi şöyle bir karar verelim: Prensip itibarıyla tevzi edilen dividant stopaja tabi tutulur. Ancak bu meblağ konusunda belirtilen tevzi edilebilir miktardan aşağı olamaz.

Bunun şartlarını Rifat bey ayrı ayrı teahhit edecek. Meselsel bu arada yatırım indiriminden faydalanmayan yatırımları zikredebiliriz.

T.Yıldırım - Bu formül beni mensup olduğum teşkilat bakımından tatmin ediyor. Ancak Komisyonun bir üyesi olarak tatmin etmiyor. Zira biz bir fiksiyona dayanıyoruz : Dağıtılması icap eden kazancın şirketlerce dağıtılmamış olması bu kazancın dağıtıldığının gizlendiğini gösterir, diyoruz. Nazari bakımdan bu fikri kabûl etmek güç. Ancak tabiiyet bakımından pratiktir. Bu formülü kabul edelim. ve raporda da bu hususu belirtelim.

İ.Uğun - Prensibimiz şirket patrimonundan gerik patrimona nına geçebilecek meblağların stopaja tabi tutulmasıdır. Bunun için de objektiviteden ayrılmıyarak şirketin dağıtmasına imkân bulunmayan bütün kazanç unsurlarını nazara alacağız: Kurumlar Vergisi, kanunen kabûl olmayan giderler, ihtiyatlar gibi.

A.Alaybek - Rifat beyin formülünü reyeye koyuyorum.

dedi ve yapılan oylamada, teklifin kabûlüne ve Rifat Özenç tarafından formüle edilmesine ittifakla karar verildi.

Gelecek oturumda R.Özenç tarafından hazırlanacak formülün ve ihracat muafliğinin görüşülmesine karar verilerek oturuma son verildi.

VERGİ REFORM KOMİSYONU TOPLANTILARI
TUTANAKLARI

Vergi Reform Komisyonu 28.6.1961 günü Maliye Bakanlığı Müşavir Hesap Uzmanı Ali Alaybek'in başkanlığında aşağıda isimleri yazılı üyelerin iştirakiyle toplandı.

Bakiacioğlu Sadık	Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanı
Başman Gani	" " " "
Energin Turhan	" " Müfettişi
Erden Faruk	Devlet Planlama Dairesi Temsilcisi
Gürelî Orhan	Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanı
Hatusil Tarık	" " " "
Ormanca Rıza	Sanayi Odası Temsilcisi
Ozeng Rifat	Gelirler Genel Müdürlüğü Müşaviri
Uçkun İlhan	Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanı
Yücefer Adil	" " Muş.Hes.Uzmanı

Adil Yücefer tarafından Ali Alaybek'in ekspozesi olan II-amortismanlar Şahife 7/4-amortisman hakkındaki tekliflerimiz bölümünün okunmasına başlandı. İlk olarak e) fıkrası okundu.

A.Alaybek - Bu gün artık amortisman klasik menâda tatbik edilmeyip daha supleks bir şekilde uygulanmaktadır. Nitekim Batı memleketlerinde artık degressif amortisman usulü tatbik ediliyor. Ancak bu usulün tatbikine mükellef zorlanmıyor. Yeni düz amortisman ile birlikte degressif amortisman ihtiyarî olarak uygulanıyor.

S.Bakiacioğlu - Ben degressif amortismana taraftarım. Şartlar bunu gerektiriyor. Ancak degressif amortismanın uygulanması bakımından, bazı memleketlerde olduğu gibi, tercih hakkını sadece sinai müesseselere vermek gerekir. Zira ikame problemi ve hazine, para durumunu ayarlamak meseleleri sadece sinai müesseseler bakımından önemlidir. Bu itibarla azalan amortisman usulünü kabul etmemiz gerekir.

Bu arada Ali bey Üstadımız tarafından yapılan amortismanların tasnifi üzerinde durmak istiyorum. Mezkûr ekspozede bir iktisadi kıymetin muhtelif senelere tevzi, bir amortisman usulü olarak zikrediliyor; Halbuki bu yeni bir müessesedir.

Yine ekspozeden anladığımızı göre, amortisman hükümleri muhtelif sahalarda faydalı olmaktadır. Bu itibarla bizim meseleyi sadece vergicilik bakımından değil diğer meseleler bakımından da müteahhas etmemiz ve fevkalâde amortisman halleri dışında azalan amortismana baş vurmamamız gerekir. Aksi halde maliyet mefhumu içinden çıkılmaz bir hâl almaktadır.

T.Hatusil - Aslında degressif amortisman usulünün kanuna konulması meseleyi hâlis kâfi geliyor. Bir çok amortisman usulleri netice itibarıyla degressif amortismana münceer oluyor. Onun için degressif amortismandan ne kastedildiği açıkça belli edilmeden degressif amortismanın kabûlü bir şey ifade etmez.

A.Alaybek - Tarık beye cevap versyin. İşletme ekonomisinde olsun, kentsel bakımından olsun azalan amortismandan anlaşılan mana, düz amortismana göre daha fazla amortisman nisbeti uygulamanın gerektiricidir.

T.Hatusil - Bu söylediğiniz şekildeki degressif amortisman usulü nazari olarak bitmeyen bir amortisman usulüdür.

Sabit nisbetle yapılan düz bir amortismanda, 9 senede itfa edilen bir kıymet bu usulde bir türlü itfa edilemeyecektir. Aritmetik kaideleri bunu gerektirmektedir. Bu itibarla nihai parçanın son sene itfa edilmesi halinde ilgili seneye ait amortisman nisbeti birden yükselmiş olacaktır. Sinaî maliyet zamanımızda büyük bir ehemmiyeti haizdir. İşçi ücreti ve ham madde fiyatları sabitken maliyetafiatının, sifî amortisman usulünün değişmesi yüzünden, yükselmesi ne dereceye kadar memleketin hayrına yarar ? Sonra bu usullerin tatbiki makinelerin sür'atle yenileştirilip değiştirilmesi neticesini doğuracaktır. Ancak bütün yatırım maliyetlerini hemen hemen yurt dışından getiren memleketimiz için bu yol tercihe şayan mıdır ? Kevârar verirken bu meselelerin de gözönünde tutulması gerekir.

A.Alaybek - Yer yüzünde degressif amortismanı tatbik etmeyen memleket kalmamıştır, biz de vergi sistemimize ithale mecburuz. Bu usulün sağladığı muazzam faydalar var ; Tarık beyin söylediği güçlükler yabancı memleketler için de varit. Bu usulde amortismana ya nihâtenahi devam ediliyor veyahut mükellefere degressif amortismandan düz amortismana geçme imkânı tanıtarak mükellef son sene için bakiye amortismanı düz amortismana göre itfa edebiliyor.

Tatbikat bakımından zor görülüğorsa da yabancı memleketlerin seviyesine gelmek için bu müesseseyi kabûl etmek zorundayız.

Sadık beyin belirttiği hususlar nazari bakımdan doğrudur. Ancak sinâî sahnenin tesbiti tereddüde yol açar. Meselâ yalnız sinâî müesseselere bu hakkın tanınması halinde tatbikatta mevcut deniz ticaret müesseseleri, turistik tesisler v.s. gibi, yatırımların büyük miktarda yer aldığı teşebbüslerin sinâî faaliyet mahfûfuna girip girmeyeceği tereddüt yaratabilir. Esasen yukarıda sayılanlar da nazara alınırca geriye ithalât ve perakende ticaretle uğraşan müesseseler kalmaktadır. Bu müesseselerin ise degressif usulü sebeplerinde bir menfaati olamayacaktır.

S.Bakiçioğlu - Fabrika binalarının durumu ne olacaktır ?

A.Alaybek - (devamla) fabrikalar ve sinâî müesseseler-de bina amortismanı tefrik edilmiyor. Ancak Banka ve Sigorta şirketleri v.s.de bir tefrik yaratmak nazari bakımdan doğru olur. Ancak ben müesseseyi bir küll halinde kabûl etmeyi doğru bulurum.

A.Yücefer - Önce prensip bakımından değresif amortisman usulünü reye vazedelim. Tarık beyin üzerinde durduğu bakiye amortisman parçasının ne şekilde itfa edileceği meselesi üzerinde ayrıca dururuz.

T.Energin - Deęresif amortisman usulü mutlak olarak mı tatbik edilecek, yoksa bir haddê veya hudut konacak mı ? Mesela küçük atölyeler için bu usulü kabul etmiyelin. Yani cesamet bakımından da bir ölçü koyabiliriz.

A.Alaybek - Turhan bey değresif amortismanın sadece büyük müesseselerde uygulanmasını teklif ediyor. Aynı şekilde Sadık bey de bu usulün sınıf müesseselere uygulanmasını söyledi. Turhan beyin teklifi de, Sadık beyin fikri gibi doğru. Ancak bu usulden esasen büyük müesseseler faydalanacak. Sonra böyle tahditler koyarsak bir takım formaliteler doğacak. Esasen değresif amortismanı düz amortismanına geçme hakkını mükellefe tanıyoruz.

Deęresif ve düz amortismanın ihtiyarı olarak ve birlikte prensip olarak kabulünü reye vazediyorum.

R.Özeng - Reyilemeye hemen geçilirse değresif amortisman usulü kabul edilmiş olacak ve diğer usulleri görüsemeyeceğiz. Bu itibarla diğer amortisman usullerini de müzakere etmemiz faydalı olur. Mesela ben inisiyal amortismanın bünyemize en uygun şekil olduğuna kanırım. Başlangıçta yüksek bir nisbetin, bilhazre düz amortismanın uygulanması kalkınma ve yenileme için en uygun yoldur.

İ.Uçkun - Komisyonun prensip olarak accélerê amortismanı kabul edip etmediğini reye koyalım. Zira değresif ve inisiyal amortismanın her ikisi de accélerê amortismanına girmektedir. Netice olarak düz amortismanı ayrı ayrılmıyacağımızı reye koyalım.

A.Alaybek - Mevzuumuz hızlandırılmış amortismanın kabul edilip edilmemesi değildir. Hızlandırılmış amortisman konsepsiyonun da bir değişiklik oldu ve onun yerini değresif amortisman aldı. Müddette bir değişiklik mevzuu bahis değildir, müddet aynıdır. Yani iktisadî kıymet yine onsenede itfa edilecektir. (misal olarak on sene-de). Yalnız değresif metotta ilk seneler makinenin kıymetinden daha fazla kaybedeceği nazariyesinden hareket edilmektedir. Akselere amortisman ayrı bir meseledir, amortisman müddetinin kısaltmasına taallük eder.

G.Başman - Deęresif metodu işletmecilik zarurî kalmaktadır. Mannedi tamir ve bakım masraflarının her sene gittikçe daha fazla arttığı faraziyesidir.

S.Bakırcıoğlu - Nazariyatta amortisman, maliyet fiyatına binen net makine payı ve istihsal verimi ile alınarak hesaplanmaktadır. Vergicilikte bu işlemlere lüzum yoktur. Vergi muafiyeti yoluyla iktisadi gelişmeyi hedef tutarken bu kadar ince işletmeciliğe gitmeye mahal yoktur.

İ.Üçkun - Degresif amortismanın kabûline taraftarım. Ancak için iki tarafı var.

Objektif faktör : Meselâ dağ başında yapılan işçi lojmanı daha yapıldığı anda kıymetinden (meselâ % 30'unu) kaybetmektedir.

Sübjektif faktör ise vergicilik bakımından hasıl olan meselelerdir.

Esas hakkında benim de söyleyeceğim şeyler var. Ancak ben müzakerelerin lüzumsuz yere uzamasını önlemek için deminki teklifi yapmıştım.

O.Gürel - Ekspozedeki teklifi reye vaz edelim, bunun haricinde bir teklif varsa ayrıca onu da reye koysun.

A.Alaybek - Orhan beyin teklifini reyinize arz ediyorum. dedi ve yapılan oylama neticesinde, ekspozede gösterilen degresif amortisman usulünün, düz amortisman usulü yanında ihtiyarî olarak kabulü oy çokluğuyla kararlaştırıldı. (O.Gürel, R.Ormancı, A.Yücefer, G.Başman, İ.Üçkun, S.Bakırcıoğlu, A.Alaybek teklif lehinde oy kullandılar.

Bilhare mezkûr ekspozedeki sahife 7'de 4-Amortisman hakkındaki tekliflerimiz bölümünün (b) fıkrasının görüşülmesine bağlandı.

O.Gürel - İlgili fıkra da zikrolunan amortisman nisbetlerinin endikatif olmasından maksat nedir ?

A.Alaybek - Amortisman nisbetlerinin endikatif olarak, Maliye Bakanlığının açıklaması veya azami nisbetler olarak tayin edilmesi ve istiyenlerin daha yüksek bir nisbet için Maliye Bakanlığına müvacehat etmesi anlaşılmaktadır.

R.Ormancı - Bu iş Maliye Bakanlığına bırakılıyor. Komisyonun beklenen amortisman nisbetlerinin yükseltilmesidir. Halbuki Maliye Bakanlığı (ki Bakanlık nisbetlerin azami haddini tesbit edecektir) düşük olarak tesbit ederse durum ne olacaktır ? Nisbetlerin tesbiti meselesi çok mühim. Bu mesele üzerinde bilhassa duralım.

Bu mükelleflerin amortisman hükümlerinden istifadesi tamamen serbest olmak endişesiyle dayanar. Çünkü Nevviki Sanayi Kanunu mükellefler amortisman tevkifatı istemişlerdir.

G. Başman - Amortisman nisbetlerini Maliye Bakanlığı ile ilgili Bakanlıklar ve Odalar Birliği müştereken tesbit ederler. Burada amortisman nisbetlerini Maliye Bakanlığı tesbit eder denilmekle umumi hükümlere göre eskisi gibi nisbetlerin müştereken tesbit edileceği kastolunmaktadır.

A. Aleybek - Amortisman nisbetleri hakkında ideal olan görüş nisbetlerin tamamen serbest tutulmasıdır. Müellifler amortisman üzeri de Maliyenin hassasiyetle durduğunu, halbuki hiç bir pert'in mevzuu bahis olmadığını zira nasıl olsa bu kıymetlerin amorte edileceğini söylemektedirler. Meselâ Belçika'da nisbetler tamamen serbest; Fransa'da keza serbest bırakılmış ancak inceleme elemanına amortismanın fazla olup olmadığı hakkında tenkit yetkisi tanınmıştır, tabii uzlaşma müessesesi de mevcuttur.

Biz yine teferrusta kalmaktasınız, azami nisbetleri tayin edelim. Artık vergiciliğimize bu felsefe girdiğine göre Maliye de hasis davranmayacaktır.

R. Ormancı - Bu gün fabrikaların bir kısmı devlete aittir. Amortismanların tesbiti ilgili Bakanlıklarla Odalar Birliği tarafından yapılırsa buna itirazım yok. Yalnız V.U.K. da ifade değişikliği. İlgili maddede Odalar Birliğinin müdahalesi alınarak nisbetin tesbit edileceği yazılıdır. Bu ifadeyi, "nisbetler birlikte tesbit edilir," şeklinde çevirmek doğru olur. Çünkü Odalar Birliği rey sahibi olunca tesir etme imkânı da artacaktır.

A. Yücefer - Bu meseleyle ilgili olarak şu formülü teklif ediyorum:

Amortisman nisbetleri Maliye Bakanlığı tarafından Vergi Usul Kanununda gösterilen esaslar dahilinde Odalar Birliği ve ilgili Bakanlıklar tarafından müştereken ve azami hadler olarak tesbit olunur.

Yapılan oylama neticesinde Adil beyin teklif ettiği formül kabul edildi.

Ekspozisyonun 7nci sahifesi 4-Amortisman hakkındaki tekliflerimizin bölümündeki (b) fıkrasında zikrolunan ikinci cümlelerin müzakeresine bağlanıldı.

T. Hatusil - Maliye Bakanlığına, tesbit olunan nisbetlerin yükseltilmesine dair mükelleflere müracaat hakkı tanırsak tatbikat güçleşir, Maliye Bakanlığının işleri çok artar. Daha evvelki tatbikatta mükelleflere fevkalâde nisbetlerin uygulanması hakkında müracaat hakkı tanınmıştı. O zaman Millî Korunma Kanunundaki cezalardan kurtulmak için mükelleflerin bir çoğu Bakanlığa müracaat ettiler. Bir kısım arkadaşlarımız birlikte Bakanlığa yaptığımız müracaatta bu için Mühendisler tarafından tesbitini ve fevkalâde amortismanın normal nisbetlere muayyen bir yüzde ilâvesi suretiyle tesbitini teklif etmiştik. Şimdi ekspozedeki ilgili formül kabul edilir ve mükelleflere müracaat hakkı tanırsak aynı durum hasil olacaktır.

Bizim mükelleflerin amortisman hükümlerinden istifadesi tamamen matrahi azaltmak endişesine dayanır. Nitekim Tıgıviki Sanayi Kanunu zamanında mükellefler amortisman tefrik etmemişlerdir.

On senelik tatbikatte hiçbir müessesese amortisman nisbetlerinin düşük olduğundan şikayet etmedi. Şikayet hakkı tanınırsa tatbikat çok zorlaşacaktır.

A. Yücefer - Acaba bizim regresif amortisman yolunu kabul etmemiz ve accélééré amortismanı da kabul etmemiz kâfi derecede fayda sağlıyor. Onun için bu ikinci cümledeki müracaat yolunu kaldırsak Tarık beyin endişeleri de azalacaktır.

R. Özenç - Mükelleflerin müracaatı daha ziyade uygulanacak amortisman nisbetlerinin cetvelden bulunamaması veya benzerlik arzeden nisbetlerden hangisinin uygulanacağını bilinememesi şeklinde hulla edilebilir. Yoksa bunun dışında nisbetlerin düşükluğünden hasil olacak müracaatların altından Maliye Bakanlığı kalkamaz. Esasen Adil beyinde söylediği gibi mükelleflere seçim hakkı da tanınmıştır.

R. Ormancı - Ben bir hususu sormak istiyorum. Ben şuna taraftarım. Sene içinde yapılan müracaatların o sene için hüküm ifade etmesi doğru olmaz. O zaman her mükellef muayyen zamanda şu işi yaparsa şöyle olur diye birçok ince hesaplar yapacaktır. Tatbikatı bu kadar zorlanmaya lüzum yoktur.

R. Özenç - Amortisman nisbetlerini tesbit edecek makam hiçbir zaman kullanma süresini, o makineyi kullanan mükellef kadar doğru tespit edemez. Bu itibarla nisbetler evvelâ tespit edilsin, mükellefe itiraz hakkı tanınsın, bilâhara müracaat incelendikten sonra nisbetler uygulanmaya başlansın. Ben bu ortalama hal tarzını teklif ederim.

A. Alabek - Ben ekaliyette kalmama rağmen fikrimden vazgeçmiyeceğim. Bizde halâ bir amortisman fobisi var. Bir türlü bu fobiden kurtulamıyoruz. Aslında amortisman diye bir endişe olmamalıdır. Esasen kesin olarak nisbetlerin riyazi bir kat'iyette tespiti imkânsızdır. Modern görüş amortismanın serbest bırakılması yolundadır. Bundan malî bir pert hasil olmaz.

T. Hatusil - Kısmî revizyona gidilebilir hükümlü koymamak revizyon yapmayı önlemez. Esasen V.U.K.'da üç sene sonra nisbetlerin revizyona tâbi tutulacağı hakkında hüküm mevcuttur.

R. Ormancı - Üç sene fazla bir müddettir. Bu itibarla ilgili madde hükümlüne bir supleks tanıyalım.

Dedi ve yapılan oylama neticesinde ekspozenin 7 nci sahifesinde 4 - Amortisman hakkındaki tekliflerimiz bölümünün (b) fıkrasının ikinci cümlesinde zikrolunan, mükelleflere müracaat hakkı tanınmasına dair olan teklif reddedildi.

A. Yücefer - Tarık beyinde belirttiği gibi regresif metodur tatbiki halinde son sene bir anormali hasil olmaktadır. Şimdi bu hususu görüşelim.

A. Alaybek - Yabancı memleketlerde bu mesele üzerinde hiç durulmamıştır.

S. Baklaçioğlu - Yabancı memleketlerdeki tatbikatta, son üç sene sabit nisbet uygulanması yoluna gidilmiş bulunuyor.

T. Hatusil - Sabit bir baza azalan nisbetler veyahut azalan baza sabit nisbetler uygulanması usulü degresif metoddur. İkisinde tatbiki son senede gayet büyük bir rakamın bakiye kalmassını gerektirmektedir.

A. Alaybek - Bakiye amortismanı sonuncu yılda veya takip eden iki yılla birlikte üç yıl içinde eşit miktarda amorte eder, hükümünü koyar ve böylece Sadık beyin teklifine de yaklaşmış oluruz.

T. Hatusil - Süreyi uzatmakla bir defa prensibe aykırı hareket etmiş oluyoruz. Sonra son sene daima amorte edilememiş büyük meblâğlar kalıyor.

A. Alaybek - Degresif usulü prensip olarak kabul edelim ve neticelerine katlanalım. Yani mükellefe Almanya'da da olduğu gibi bakiyeyi son yılda amorte edebilsinler.

T. Hatusil - Ben degresif metod yerine azalan nisbetli bir sistemin (bizim filmier için yaptığımız gibi) veya yine aynı neticeyi veren ve bakiye bırakmayan başka bir sistemin kabulüne taraftarım.

Meselâ bir iktisadî kıymetin beş senede amorte edildiğini farzedelim. Bu halde her sene için bir rakam (5,4,3,2,1) alacağız ve bu beş rakamın toplamı olan 15 rakamına birinci sene için 5/15 nisbetinde, ikinci sene için 4/15 nisbetinde, üçüncü sene için 3/15 nisbetinde ilâh. bulunacak yüzdeyi iktisadî kıymete uygulayacağız.

A. Alaybek - Her İngiliz sisteminde olduğu gibi kompleks olan bu usulün kabulüne taraftar değilim. Vuzuhtan ayrılmanımız gerekir.

A. Yücefer - Biz düz sistemin nisbetini alalım. Bunun iki mislini azalan meblağa tatbik edelim ve ayrılacak meblağın miktarınız aşmayacak herhangi bir usulün tatbiki hakkında mükellefe seçim hakkı tanıyalım.

A. Alaybek tarafından ekspozedeki görüş reye konuldu ve T. Hatusil'inaleyhte oyu ile, oy çekişmesiyle kabul edildi.

T. Hatusil - Degresif usulden düz usule geçerken alış bedelli mi yoksa bakiye meblâğ mı esas alınacaktır?

A. Yücefer - Amortismanı küll olarak mı telâkki ediyoruz? Yani bir kısım makineler için degresif, bir kısım makineler için ise düz amortisman tatbik edilebilecek mi?

A. Alaybek - Bütün amortismanına tâbi değerler için tek bir amortisman usulü kabul edilecektir.

T. Hatusil - Degresif usulden düz usule geçmenin mahzur-ları şunlardır.

50.000 lira alış kıymetli bir makineye degresif usulle % 40 amortisman nisbeti uygulanıyor. Üçüncü sene düz usule geçerken (düz amortisman nisbeti olan % 20 i uygulanmak suretiyle) eğer alış

bedeli baz alınır ise amortisman süresi azalacak; bakiye meblâğ baz alınır ise süre uzayacaktır.

Ancak bu halde mesele degresif usulden düz usule geçmekten ibaret değildir.

A. Alaybek - Ben karakterim itibariyle rijit sistemlere muhalifim. Onun için sistemlerin kayıtlanmasına taraftar değilim. Degresif usulden düz usule her isteyen mükellef geçebilir deriz ve geriye kalan bakiye kıymetin amortisman süresine bölünmesiyle bulunacak nisbete amortisman nisbeti olarak tatbik eder şekilde bir formüle bağlarız.

T. Energin - Tarık beyin söylediği gibi degresif usulden düz usule geçme hakkını kaldıralım. Ben degresif usulden düz usule geçmeyi doğru bulmuyorum.

İ. Uçkun - Ben degresif usulden düz usule geçmeyi formüle edeceğim.

Degresif usulde amortisman ayranlar isterlerse bakiye kıymetlerini geri kalan itfa müddetine bölmek suretiyle eşit miktarlarla itfa ederler.

A. Alaybek - Bu formülü reyeye koyuyorum.

Yapılan oylama neticesinde İlhan beyin teklif ettiği formül T. Hatusil'in aleyhte oyu ile ve oy çokluğuyla kabul edildi.

A. Yücefer - Bu usullerin bir müessese için tek bir şekilde mi tatbik edileceği yoksa yeni aldığı makineler için yeni bir usul tatbik edebileceği hususunu kararlaştıralım.

T. Energin - Nazariyatta degresif usul kâhıma için faydalıdır. Bu itibarla degresif usul sadece yeni tesisata uygulanmalıdır, denilmektedir.

A. Alaybek - Bu yeni sistemi işletme nev'i ve cesametine bakılmaksızın bir sistem olarak kabul ettiğimiz raporumuzda gösteriyoruz.

G. Başman - İlk tesis ve taazzuv giderleri için degresif usule gidilemeyeceği hükme bağlanmalıdır.

S. Paklacioğlu - Maddî ve gayri maddî mallara degresif metode tatbik edeceğimiz?

A. Alaybek - Amortismanı tâbi olan her nev'i iktisadî kıymete degresif metod tatbik edilecektir.

T. Hatusil - Biz degresif amortisman usulünü kabul ederken alınan yeni makinelerin bir an evvel itfa edilmesi esbabı mucibesi ile hareket ediyorduk. Şimdi her sahaya bu usulü tatbik edersek bu sahalara sağlamak istediğimiz avantajlar her tarafa sağlanınca teşvik etmek istediğimiz sahanın diğerlerinden bir farkı olmayacaktır. Böylece teşvik unsurunu gözden uzak tutmuş olacağız.

A. Alaybek - Benim teklifim amortismanı yeni bir mânâ vermek ve degresif amortismanı kabul etmektir. Ticarî ve zirâî kâsânın elde edenler degresif amortisman usulünü tatbik edebilirler hükmünü koyabiliriz.

T. Hatusil - Öyleyse mademki bir sistemolarak kabul ediyoruz Bu hakka niye gayri menkullere tanımlıyalım?

A. Alaybek - Bir gayri menkul sermaye irada sahibinin degresif amortismanı tatbik etmesinde ne faydası olabilir?

A. Yücefer - Bilanço usulüne göre ticarî ve ziraf kazançlarını tespit edenler degresif amortisman usulünü uygulayabilirler, diyebiliriz.

T. Hatusil - Bu izahdan anlaşıldığına göre degresif usulün tatbik sahası çok daralmış bulunuyor. Bir defa eskidenberi düz amortisman usulünü tatbik edenler aynı usulde amortisman ayırmaya devam edecekler. Geriye yeni kurulan müesseselerle, yeni yapılan tesisler kalmaktadır.

A. Alaybek - Degresif usul esasen başlangıçta bir manâ ifade etmektedir. Zira esbabı mucibesi başlangıçta nisbetlerin yüksek tutulması faraziyesine dayanmaktadır. Aksi takdirde müessesenin hikmeti vücudu kalmıyacaktır.

Degresif usulün nisbeti düz usule nazaran A.B.D.'de 2, Almanya'da ise 2,5 mislidir.

Yapılan oylama neticesinde "degresif amortisman nisbeti, % 25 i geçmemek üzere, düz amortisman nisbetinin iki katı olarak nazara alınır." formülü Sadık Baklacioğlu'nun aleyhte oyu ile ve oy çokluğuyla kabul edildi.

Bilahare ekspozenin 8 nci sahifesinde (d) fıkrasının müzakeresine geçildi ve yapılan görüşmeler neticesinde ilgili fıkranın aşağıdaki şekilde formüle edilmesi kararlaştırıldı:

"Yatırım indirimi istisnasından faydalanan istihsal vasıtaları kabul edilen amortisman usullerinden istediğini uygulamakta serbest olmalıdır." ve (d) fıkrasının ekspozedeki ".... ancak bunlar hakkında" ibaresinin kaldırılmasına karar verildi.

T. Hatusil - Şimdi raporun (e) fıkrasına gelmiş bulunuyoruz. Kanaatince zarar nakli müessesesinin mevcudiyeti ve bilançoda amortismanların kâr olup olmadığına bakılmaksızın masraf olarak kaydı kabul edilmesi sebebiyle lüzumyoktur.

A. Alaybek - Amortisman konstrüksiyonunda bu bakımdan da bir değişiklik beklenmektedir. Şimdiye kadar biz amortismanı bir masraf unsuru olarak kabul ediyorduk. Halbuki degresif ve inisiyal amortismanında, amortisman bir kâr unsuru oluyor ve kârı yakından ilgili bulunuyor. Yani kârli olan senelerde müessese amortisman ayırmalı, zararlı olan senelerde amortisman kaydedememelidir. Bu mesele birazda şirketlerin temettü politikası ile ilgilidir.

Yapılan oylama neticesinde ekspozenin 8 nci sahifesinde (e) fıkrasının kaldırılması kararlaştırıldı.

Bilahare "Zarar Nakli" müessesesinin görüşülmesine başlandı.

A. Yücefer - Kurumlar Vergisi ve Gelir Vergisi Kanunlarında sırasıyla 2 ve 3 yıl olarak kabul edilmiş olan zarar nakli müessesesinin müddetinin her iki kanunda da 5 seneye çıkarılması teklif ediyoruz.

Yapılan oylama neticesinde Adil beyin teklifi ittifakla kabul edildi.

A. Alaybek - Şimdi reevaliasyon üzerinde müzakereye başlıyoruz.

Reevaliasyon üzerinde durmamızın sebebi şudur: Reform hareketine girdiğimizden bu yana bu mevzu üzerinde önemle durulmuştur. Biz Komisyon olarak yatacımızdırınını kabul ettiğimiz için artık reevaliasyon üzerinde durmamız lüzumsuzdur. Ancak ileride niye bu mevzu üzerinde durulmadı denmesin diye bu mesele üzerinde duruyoruz.

A. Yucefer tarafından reevaliasyon hakkındaki Ali beyin ekspozesindeki teklifleriniz bölümü okundu:

7. Hatusil - Reevaliasyonu red etmemizin mucip sebepleri olarak ileri sürdüğümüz sebepler enflasyon kazançlarına sahip olmuş olanlara yeni inkânların verilmemesi v.s. idi. Şimdi bu reevaliasyonu gayri resmî olarak tanınış bulunuyoruz. İleride bu mesele politik bir heski vasıtası olarak kullanılabilir ve raporumuzda sâiniyet sahiplerinin elinde delil olarak bulunsacak.

A. Alaybek - Bu dava mevcuttur ve ele alınmıştır. Muhtelif kimseler bu mevzu üzerinde durdular. Biz meseleyi biliyoruz, ancak aldığımız tedbirlerle bu meseleyi de halletmiş bulunuyoruz.

İ. Uçkun - Ali beyin görüşlerine iştirak ediyorum, buna ilâveten şunu söylemek isterim. İktisadî kıymetler reevalde edilebilir ancak amortisman ayrılabilmesi halinde bu değer farkı sermayeye ilâve kabul edilir ve vergiye tâbi tutulur. Yani mükelleflerden farkın vergisi peşin olarak alınmış olur.

Yapılan oylama neticesinde İlhan beyin teklifi kabul edilerek görüşmelere son verildi.

**VERGİ REFORM KOMİSYONU TOPLANTILARI
TUTANAKLARI**

Vergi Reform Komisyonu 26.6.1961 günü Maliye Bakanlığı Müşavir Hesap Uzmanı Ali Alaybek Başkanlığında aşağıda isimleri yazılı üyelerin iştirakiyle toplandı.

Baklacioglu Sadık
Bagnan Cani
Prof. Dikmen Orhan
Energin Turan
Erden Faruk
Gürel Orhan
Hatusil Tarık
Ormanci Rıza
Özeng Rifat
Yıldıran Tahsin
Yücefer Adil

Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanı
" " "
" " "
İstanbul Üniversitesi temsil.
Maliye Bakanlığı Müşaviri
D.P.D. temsilcisi
Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanı
" " "
" " "
Sanayi Odası Temsilcisi
Mal. Bak. Ç. C. M. Müşaviri
Ticaret Odası temsilcisi
Mal. Bak. Müşavir Hesap Uzmanı

İlhan Uskun

Maliye Bah. Hesap Uzmanı

A. Alaybek - Bu gün geçen oturumda prensip olarak kabul edilen anonim şirketlerde personele hisse senedi verilmesi suretiyle çalışmanın teşviki, meselesini belirten bazı fikir ihtilafları dolayısıyla tekrar inceleyeceğiz. Ben bu husustaki ekpozem daha evvel yapmıştım. Şimdi arkadaşların bu mevzudaki fikirlerini öğrenelim.

T. Hatusil - Anonim şirketlerin personele, bedelsiz veya düşük bedelle hisse senedi verilmesi suretiyle kapitalize edilen şirket kazancının vergi istisnasına alınması yolundaki teklif üzerine görüşlerimizi müsaadenizle arzedeceyiz.

Teklif esas itibariyle kurumlar ve gelir vergisinden istisna olmak üzere iki cepheli bir hüviyet arz etmektedir:

1- Kapitalize edilip personele verilen kâr kurumlar vergisinden müstesna tutulacaktır.

2- Müstahdem bakımından elde edilen bu gelir, gelir vergisinden istisna edilecektir.

Bu teklifin husule getireceği neticeleri her iki vergi bakımından ayrı ayrı olmak üzere ekonomik ve sosyal tesirlerine dâtemas suretiyle tahlil ve tahmin etmek istiyoruz :

1- Kurumlar Vergisi ve Kurum Bakımından :

Teklif personele hisse senedi olarak verilen kâr kısmını kurum matrahından tenzilini istihdaf etmektedir. Böylece hisse senedi verilmesi teşvik ve bînetice kârın bir kısmının istihlak edilecek yerde istihsalda kullanılması temin olunacaktır.

Tedvirin kurum bakımından herhangi bir teşvik unsuru taşımadığı kanaatinde olduğumuzu işaret edelim. Şöyleki :

A - Bu günkü Mer'i hükümlerimiz dahi kurum tarafından personele bedelsiz hisse senedi verilmesi şeklinde de olsa kazangtan tefrik edilecek bir kısmın kurum matrahından tenziline imkân vermektedir. Kârdan, personele temettü hissesi vermekle bunun hisse senedi şeklinde verilmesi kurum matrahını tespit bakımından aynı mahiyettedir. Binaenaleyh teklifte (a) işaretli bentte konulması talep edilen hükme ihtiyaç yoktur. Yapılacak tasarruflar, mevcut kurum hükümlü tavzihten başka bir netice doğmayacaktır. Tatbikata yeni bir vechte vermeyecektir.

Bu bakımdan, fiskal cepheden kuruma yeni bir imkân sağlanmayacak ve yeni bir teşvik unsuru olmayacaktır.

B - Ekonomik yönden, kurum sermayesinin bu yolda arttırılması sını teşvik edici bir tedbir olarak da görülemez.

Filhakika, kârın kapitalize edilmesi suretiyle personel hisse senedi verilmesi iki yolda mümkün olabilir:

1- Bir anonim şirket, kârdan ayıracak bir kısım para ile borsadan kendi hisse senedini satın alır ve personele bunları verir. Bu şekilde bir masuile sadece hissedarlık değiştirir ve bir de piyasadan hasiline mukarrer hisse senedi alınmış bunun (teklifin c bendi realize edilirse) nama yazılı şekilde dönüşüne sebep olur. Sadece hissedarın değişmesi ekonomik bakımdan kurum yeni bir sermaye sağlamaz. Kaldı ki, prensip itibarıyla, anonim şirketler kendi hisse senetlerini temellük edemez ve rehin olarak kabul edemezler (Tic. K.329)

2- Arzulanan ve teşvike değer olduğu tanıyan bedel ise mevcut sermayenin kârdan ayrılacak kısımlarla çoğaltılması neticesini husule getirecek olundadır. Yani kâr dağıtılmayacak, sermaye tezyid edilecek, tezyid edilen bu kısım mukablinde ihrag olunacak yeni ve nama mukarrer hisse senetleri personele verilecektir. İlk bakışta hakikaten güzel ve teşvike layik görülen bu şekil acaba ne nispette tatbik kabiliyetinin haizdir.

a) Bir defa şirket sermayesinin tezyidi şirket mukavelesinin değiştirilmesi suretiyle tahakkuk eder. Ticaret Kanunumuzun 385 ve müteakip maddeleri hükümlerine göre bunun için umumî heyetin toplanması, iktisat ve Ticaret Bakanlığından ön müsaade alınması lazımdır. Müzakere nisabı şirket sermayesinin 3/4 ne malik pay sahiplerinin mevcudiyeti şarttır. İlk toplantıda bu temin edilemezse ikincisinde müzakere yapılabilmesi için sermayenin yarısını temsil eden pay sahiplerinin mevcudiyeti şarttır.

İkincide de müzakere nisabı temin edilemezse üçüncü bir toplantıda yapılır ve bu defa sermayenin 1/3 ünü temsil eden pay sahiplerinin huzuruyla iktifa olunur. (388) Halbuki umumî-

heyetlerin normal müzakere nisabı ilk toplantıda şirket sermayesinin 1/4 unu temsil eden pay sahiplerinin mevcudiyetidir. Temin edilemediği hallerde yapılacak ikinci toplantıda ise hazır bulunanlar iktifa edilmektedir. (372)

Ayrıca esas sermayenin arttırılmasına karar verilebilmesi için mevcut sermayeye karşılık olan hisse senetlerinin tamamen ödemiş olması şarttır. İmtiyazlı ve adı hisse senedi gibi muhtelif nevi senetleri bulunan şirketlerde umumî heyet kararından ayrı olarak bu nevilere ayrı hisse senedi sahiplerinin hususî bir toplantı yaparak karar vermeleri de şarttır. (391)

Şerefe bu hususa müteaddir olmak üzere ticaret kanunu yani hisse senetlerinin çıkarılması tüküründe anonim şirketlerin kuruluşuna dair hükümlerin cari olduğu hükümleri vazetmiştir.

Birincisiyle sermayeyi yeni hisse senetleri çıkarmak ve bunun bedelini kârden hisse ayırmak suretiyle yapmak ve sonra bu senetleri personele vermek için kasınen konulan bu formalite ve memlelelerin ihraza lûğündür.

Anonim şirketlerin, bilhassa devamlı olarak, personele hisse senedi vermek gayesiyle bu külfetleri iktisadî edeceğine düşünmek fazla iyimserlik olur.

b) Personelin şirkete hissedar edilmesinin daha verimli çalışmayı teşvik edeceği iddiası mevcuttur. Bu doğru olabilir. Ancak şirket sermayedarlarının teşvik yolunda alacağı başka tedbirler de vardır. Bu tedbirleri almak yukarıda sayılan külfeti yerine getirmekten çok daha pratiktir.

c) Böyle bir yola gitmek için şirket sermayedarlarının da bir menfaata olması icap eder. Halbuki ortada böyle bir maddî menfaat de yoktur. Konulması tavsiye edilen hükümle adeta sermayedara "sen personele 100,- liralık bir menfaat sağlarsan 20 sâne (veya 30 una) bon katılırım" denilecektir. Bilmemki bununla, zaten bu gün de mevcut bir matrihten inme imkânına ne katılmış olacaktır.

3 - Böyle bir hükümün konulması kuruma ve sermayedarlara yeni bir külfet yükleyecek ve şimdiye kadar işçilerin almakta oldukları ücret ve temettüden hisse dışında yeni bir şeyin, bedelsiz hisse senedinin talebine de yol açacaktır. Kendiz grev hakkının tanınmamış olduğu da hatırlanmak suretiyle, yeni bir ihtilaf konusu doğurması memleketimiz şartları bakımından doğru olup olmayacağıda üzerinde durulması gereken bir konudur.

Diğer taraftan böyle bir hüküm temettü ikramiyelerinin veya ücretlerin verilebilecek hisse senetlerine tekabül edecek şekilde azaltılması intaç edecek bir durum husule getirilirse bilâfi netice, müstahdeme para yerine hisse senedi verilmesi demek olacaktır. Zaten ücret seviyesinin yeterli olmadığı gözönünde tutulursa bunun da şeyanı terviç bulunduğu kolayca kabul edilemez.

Hülasa etmek icapederse, bu gün mevcut bir imkânın tavzihî suretiyle derpiş edilecek bir hüküm kurma yeni bir imkân sağlamamaktadır, bunun bir imkân olarak tasavvar etmek bile işi yemiyecektir, işlediği düğünülse bile gayanı arzu neticeler hiç değilse bu gün için istihsalî mümkün değildir.

2- Hizmet Erbabı Bakımından Durum :

Teklifle getirilen yenilik gelir vergisi bakımındandır. Bedelsiz olarak personele hisse senedi verilmesi halinde alan bakımından bu bir ücrettir. S.V.K. hükümlerine göre (mad:61) b hizmet karşılığı verilen ve para ile taccil edilebilen bir us- faatler ücret mefhumu şumulüne girdiğinden bunun vergi bakımında da ücret olarak kabulü zaruridir. Buna bir istisna tanımak yeni bir ücret istisnası ihdas etmektir.

Böyle bir istisnadan dolayı, muvafık ve adalet prensibi uygun olup olmadığı üzerinde şüphelenilmelidir.

Memleketimizde kurumlar vergisine tabi mükellef yakın 4381 dir. Bunun için de anonim şirket sayısı 995 dir. (1959 büt yılı Devlet Gelirleri Bülteni). Kurumlar Vergisinden sağlanan 279.5 milyon lira vergiden 55 milyona anonim şirketlerden alınır.

Kurumlar vergisine tabi mükelleflerle anonim şirketle mukayese olunursa anonim şirketlerin adst bakımından mükellef y kurumun % 20 ve ödediği vergi bakımından da ödenen vergi yekunu % 22,7 sinin bahis konusu şirketlere ait olduğu görülür.

Demek ki, istisnadan istifade edecek personel, kurumlar vergisi şumulüne dahil müesseselerden ancak % 20 sinde galıganlı inhisar edecektir. Her müessesenin böyle bir yola gitmeyeceği b yolu ihtiyar edecek olan müesseselerde (askarî çalışma müddeti bir kısım sermayedarların akrabası olmamak gibi şartlarla da te dit teklif edildiğinden) bundan faydalansacak personel daha da olacaktır.

Bu demektir ki getirilecek hükümden müstahdemlerin ço cüz'i bir kısmı istifade edecektir. Bu ise kanaatimizce kurumlar vergisine tabi müesseselerden galıganlardan, anonim olmayanlarda hizmet görenler bakımından gayri adil bir sonuçtur. Vergide unu yet kaidesine aykırıdır. Gelir vergisine tabi müesseselerde gal personel de nazara alınır ise netice muayyen bir hizmet erbabı zü resine imtiyaz tanımak demek olur.

Pratik bakımından sadece anonim şirketlerde bedelsiz hi senedi verilmesi suretiyle sağlanan menfaatlerin yalnız gelir ver matrahından düğürülmesi yolunda tecelli edecek bir hükümün isabe tinden şüphelenmek hatalı olmaz.

(Yukarıdaki hususlar R.Özeng, T.Hatasil, C.Gürel, muhalif ekseriyetle kabul edildi.)

A.Yücefer - Anonim şirketlerde herhangi bir teklif yapmıyor ve bütün anonim şirketlerde hisse senedi şeklinde kapitalize edilen şirket kazançları kurumlar vergisinden muaf olacak diyoruz. Ben bu teklifi kabul ediyorum.

T.Yıldırım - Metinden bedelsiz veya düşük bedelle tabirini çıkaralım.

A.Yücefer - Mesele şudur kurumlar vergisinden muaf tutulacak kısım, hisse senedine tabii olan kısım. Yani kazanç miktarı ne olursa olsun müstahfene verilen hisse senetleri vergiden muaf olacaktır.

S.Baklacioğlu - Hisse senetleri nakabilinde şirketin deruhte ettiği kısım kurumlar vergisi mütahandan indirilir de sek daha uygun bir ifade olacağı kanaatindeyim.

T.Erergin - İlhan beyin teklif ettiği gibi verilecek hisse senetlerini bir batle tahdit ederek kurumlar vergisinden muaf tutalım.

A.Yücefer - Sadık beyin formülü daha isabetlidir.

T.Erergin - Burada mükim olan nispet değildir. Nispe ayrıca kararlaştırılabilir. Mesela % 40 a desek anonim şirketleri bu kadar hisse senedi vermeye zorlamış olacağız.

T.Yıldırım - Personele verilen hisse senetlerinin tamamının kurumlar vergisinden muaf tutulması şeklinde bir teklif ileri sürüyorum. Mayyen bir nispet şimdiden tespit etmeyelin. Bugükilde işe bir cazibi vermiş oluruz.

S.Baklacioğlu - Kazancın dağıtılmamış olarak farzetmekle tabii hareket ediyoruz. Fedakarlık % 20 - % 80 değil; % 50-% 50 dir. Zira ilerde tasfiye olacak ve vergi alınacaktır. Ben deruhte edilen mütahfene hisse senetleri dışında vergi mu fiyeti tanınması taraftarı değilim.

T.Hatasil - Verilmek istenen gaye doğan kârı sermayeye ilâve etmek ve müstahfene hisse senedi sahibi yapmaktır. Bu da kurumlar vergisi kanununda dağıtılmamış kârler vergiye tabidir. Bu hususun sağlanabilmesi için kurumlar vergisi kanunundaki bahsi geçen hükümleri tadili gerekir. Mükim olan mesele kurum müstahfemleri dışındaki ortakların bir fedakarlık yapmasını istiyoruz. (Kârlerinin dağıtılmayın sermayeye ilâve edin) bunu

sermayedar küçük bir menfaat için yapar mı? Anonim şirketler
içinden asıl sanayiye ait olanları teşvik etmek lâzımdır. Gayet
mahdut bir sümreye imkânları tanımak kanaatince pek faydalı olma-
yacaktır.

A.Yücefer - Batıda da bu yola gidiliyor. Demekki faydalı
Zira % 30 menfaat az değildir. Sonra iş sahibi işinin kapasitesi-
nin artmasını ister. Bu patronun menfaatinde. Kaldı ki bu menfa-
atın % 30 unu devlet sağlıyor. Üstelik işçide aldığı bu hisse se-
nedinden ücret vergisi vermeyecek. Bu formülü daha genişletmeye
lüzumu yok.

R.Üzeng - Tarih beyin haklı olduğu noktalar var. Tarih
bey diyor ki biz anonim şirketlerin kurulmasını mı teşvik ediyor-
uz yoksa sosyal bir mesele olarak işçileri mevcut olanlara tege-
büslere ortakını etmek istiyoruz? Diğer şirketleri de düşünmek ge-
reker. Getirdiğimiz müesseseler anonim şirketlerin sayısını arttır-
maz. Sosyal davayı halataşmak istiyorsak bu sadece anonim şirket-
leri ele almakla kalmamız.

E.Yıldırım - Bu istismarı diğer şirketlere teşkil etmek
te fayda yok, zira diğer şirketlerde sermaye değişebilir. Gayemiz
anonim şirketlerin teşvikidir. Tabii edemiyeceliğimizin sahaları için
niye tedbir alalım. Kaldıkileride anonim şirket sayısı da arttı-
raktır.

İstisnasız raporumuzda bunların yoni olduğunu ve ile-
ride şüphesiz genişletilebileceğini şikredelim. Hakikaten bu ted-
birlerin sarahaten formüle etmek imkânımız. Yegane hal çaresi ol-
mayıp, mevcut engelleri önleyici bir tedbir olduğunu da ayrıca zi-
redebiliriz.

O.Dikmen A.B.D. de , işveçte yüksek ücret alan kimseler
den hisse senedi alanların vergisi % 26 da durur. Hatırında pek
iyi kalmamış gelecek celsede izah edelim.

İ.Üçkum - Avrupada son zamanlarda uygulanan bu rejimle
ilgili bir sebep şimdi aklıma geldi: Sınıf hayat beraberinde iş-
çi meselesinide getiriyor. Siyasî rejim icabı işçiler şirketlere
ortak yapılıyor. Bizde siyasî rejim bu şekilde değil. Biz sa-
dece iktisadî tedbirleri düşünelim. Mesela bir milyon lira ka-
zanan şirket 700.000,- lira dışında kalan kârını hiçbir zaman
elinden çıkarmak istemez. Yani işçilere dağıtacağı hisse senedi
meblağı kanunen 300.000,- lira ise bunun üstüne çıkmayı hiçbir
zaman istemez.

Ben teklifimde ısrar ediyorum. Bedelsiz, düşük bedelli
ibarelerini kaldırarak işçilere tevdi edilen hisse senetlerini
vergiden istisna edelim. Böylece teşvik unsuru artar, müstahkem-

hakimından da arzu edilen bir durum olur. Meselâ bir milyon lira sermayenin yüzbin lirası işçilerin elinde, şirket 500.000,- lira kazanınca % 10 u olan 50.000,- lira vergiden muaf olacak.

A.Yücefer - 100.000,- liralık hisse senedi var. Bu işçilerin elindeki hisse senedir. Asıl sermaye 1.000.000,- lira idi şirket 5.000.000,- lira kazanırsa bunun % 10 u 500.000,- lira karumlar vergisinden muaf olacak. Buna sebep ne? İslâm böyle bir çeye lüzum yok. Yapılması lâzım gelen işçilere hisse senedi dağıtılmasının tenini. Halbuki biz hisse senetlerine tekâfüt eden gelirleri vergiden muaf tutmak istiyoruz. Bunlar aracın da bir rabite göreniyorun.

A.Alaybek - Arkadaşlar tarafından ortaya iki fikir atıldı.

- 1- Adil beyin teklif etmiş olduğu şekil.
- 2- İlhan beyin teklif etmiş olduğu şekil.

Gularınıza arz ediyorum.

(1 nci teklif A.Alaybek, A.Yücefer, F.Yıldırım, S.Başman, T.Energin, R.Ormancı, 2 nci teklif İ.Uçkun. 1 nci teklif oy çoğunluğu ile kabul edildi.)

A.Yücefer - Şu şekilde bir ilâve yapmamız icabodecektir: Bu kazanç kısmı aynı sene mümkün değilse müteakip senelerden ayrılacak suretiyle itman ve itfa olunur.

E.Özeng - Böyle bir misal vereyim. Bir şirketin kazanç arttı, ve hisse senetlerini işçilerine verdi. Bu kısmı sonradan vergiden istisna edilecekmi?

S.Saklacioğlu - Reevaliasyon yoluna gidilecektir.

O.Dikmen - Böyle bir müesseseye ele alalım. Bu müessesenin 2.000.000,- lira sermayesi bulansun ve aynı sene 200.000,- kazanç temin etsin. Şimdi bu müesseseye sermaye arttırmaya gerektirecek bir durumda bulursa ve 2.000.000,- lira sermaye arttırmayakarar verse bu 2.000.000,- liralık sermaye kısmının fazlasını 500.000 lirasını işçilerin eline gerektirir. Fakat bu hususun sağlanması imkânsızdır.

A.Yücefer - O senenin kazancından mahsup edilen o kısım müteakip senelerden itman olunur.

Yukarıki husus reye konuldu ve kabul edildi.

Verginin Ekonomik Fonksiyonuyla ilgili Tedbirler ekspo-
zesinin sahıfe 15/b şakki kabul edildi.

Sahife 15/c nin müzakeresine geçildi.

A.Yücefer - Hisse senetleri nama yazılı olacak ve 5
yıl sonra devredilebilecektir.

Kabul edildi.

T.Hatusil - " muayyen halleri" açıklıyalın.

A.Yücefer - Kaza, ölüm, emeklilik, işi mecburi terk
gibi muayyen zorlayıcı haller şeklinde ifade edelim.

Bu hususta kabul edildi.

Sahife 15/d nin müzakeresine geçildi. 15/d fıkrasının
bu şekilde ifade edilmesi kabul edildi: " sadece hisse senedi
veren şirketin işletmede cem'an en az üç yıl çalışmış olan işçi
ve müstahdenleri için mevzu bahis olacaktır."

15/d fıkrasından sonra gelen kimlerin istifade edemiye
ceği hususu Kurumlar Vergisi Kanununun örtülü kazanç ve sermaye
için derpiş olunacak esaslara göre tespit olunacaktır.

VERGİ REFORM KOMİSYONU TOPLANTILARI
TUTANAKLARI

Vergi Reform Komisyonu 23.6.1961 günü Maliye Bakanlığı Müşavir Hesap Uzmanı Ali Alaybek'in başkanlığında aşağıda isimler yazılı üyelerin iştiraki ile toplandı.

Baklaoğlu Sadık	Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanı
Başman Cani	" " " "
Energin Turhan	Maliye Müfettişi
Hatusil Tarık	Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanı
Gürel Orhan	" " " "
Ormancı Rıza	Sanayi Odası Temsilcisi
Özenç Rifat	Maliye Bakanlığı Gelirler G. Müdür- lüğü Müşaviri
Uçkun İlhan	Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanı
Yıldırım Tahsin	Ticaret Odası Temsilcisi
Yücefer Adil	Maliye Bakanlığı Müşavir Hesap Uz.
Erdem Faruk	Devlet Planlama Dairesi Tem.

Müzakereler Ali Alaybek'in evvelce yapmış olduğu exposé üzerinde komisyon üyelerinin fikirlerini açıklamaları ile devam olundu.

A.Yücefer - Exposé'deki i, j, k, l kısımları okundu, bu kısımlar üzerine yeni bir teklif veya görüş ileri sürecektir arkadaş var mı ?

İ.Uçkun - I, kısmını çıkarmamız lazım geldiği kanaatindeyim.

A.Alaybek - Bazı sektörler mutlak olarak sağlayacağımız avantajlardan yararlanmaya istifa edecekler. Yalnız verilen fonlar için bir kontrol bahiskonusu olacaktır.

T.Hatusil - Hususi kanuna girmesini istediğimiz bir husus da şilepçilik işletmesidir. Şilepçilik mutlak olarak yatırım istisnasından istifa edecek denirse, o yıl memleket menfaati bakımından belki faydalı olmayacaktır. Bunun için kanuna mutlak kelimesini koymayalım.

R.Özen - Benim dediğim : Ofis planlama çerçevesi dahilinde önceden müsaade vermeden yatırım yapacak olanlar için münasip zamanlarda bu konuları ilân edebilir diye bir hüküm koyalım.

İ.Uçkun - Umumi kalkınma planı dışında faydalı olabilecek yatırım konuları tesbit edersek bunları nazarı itibare almak mecburiyetinde kalacaktır. Tabii yatırım Ofisinden bahsediyorum. Umumi kalkınma planını baz aldığımızı göre mutlak istisnaları kaldırmamız lazım.

Her yatırım teşvik edilmez, belli alanlar için teşvikler yapılmalıdır. Bu teşvikler imajyonel bir yatırımın teşvik edilmesi değil, gerçek olarak teşvik edilmelidir.

A.Yücefer - Yani yatırım Ofisi önceliği gerekenleri tayin ve ilân yetkisine sahip olsun, mu demek istiyorsunuz.

R.Üzenç - Bazı noktalar varki bunları seksiyon itibarıyla yatırım Ofisi ilân etsin.

İ.Uçkun - Yatırım indiriminden istifade edilmemek suretiyle vergi ziyana sebebiyet verildiği takdirde umumi vergi ceza hükümleri tatbik edilir, şeklinde bir düzeltme yapalım.

A.Yüceferî - " Verginin tahsiline dair umumi hükümler uygulanır," diyelim.

G.Başman - Vergi ziyayı bu durumda olmuyor ki.

R.Üzenç - Kaçakçılığı ben biraz ağır görüyorum.

A.Yüceferî - Tahsil kısmında bahis konusu olan gecikme zammı ve cezasının tatbiki kâfidir.

R.Ormancı - Aktife daha mübayaası ettiği sermaye malları girmeden teşebbüse bir hak tanıyoruz. Sipariş edilen mallar aktife girince teşebbüs vazifesini yapmış sayılır. Evvela kendi imkanları ile aktife bir kıymet vacude getirtiliyor, sonra bir imtiyaz tanıyoruz. Bu kimse aldığı malı başkasına devretmiş, etmemiş bu hususlar mühim olmasa gerek. Bu yüzden bir ceza tehdidine ben lüzum görmüyorum.

A.Alaybek - Aktife girecek mallar üzerinden bir yatırım indirimi kabul edildiğinde Rıza beyin söyledikleri doğru oluyor ve o hükme lüzum kalmıyor.

S.Baklacioğlu - Teşebbüs alış bedelini hakikisinden yüksek gösterirse, zaten umumi hükümlere göre vergi cezası alınacaktır.

İ.Uçkun - Bu hususun umumi hükümlere tabii olması lâzım gelir. Zira kontrol neticesinde farklar bulunabilir. O zaman bunlara uygulanacak hükümler bakımından umumi hükümlere atıf yapmak gerekir.

R.Üzenç - Bir mükellef Ofisin müsaadesini aldıktan sonra bir teşebbüs kurdu. Yatıracağı tesisleri kısmen mübayaası ediyor. Kuruluş tamamlanmadan makine ve teçizatını istisnadan faydalanmaması gereken sahalara sattı. Daha önce istisnadan istifade ettiği kısımlara ait vergileri alacağız. Fakat müteşebbüsün bu hareketinde bir kasıt olmayabilir. Bu yüzden sadece bir gecikme zammı ile veya o mahiyette bir müeyyide ile iktifa edilsin.

G.Başman - Bir müteşebbüs muayyen bir yatırım yapmış durumdadır. Eğer yatırım rasyonel değilse, milli ekonomi için de bu yatırım rasyonel değildir. Böylece irrasyonel bir yatırımdan vaz geçilmesine engel olmak doğru değildir.

İ. Uçkun - Makinalar tek tek satıldığı zaman yatırım indiriminden faydalanılmasına rıza göstermiyorsunuz. Niçin bu yeni durumda bu hakkı tanımak istiyorsunuz.

A. Yüceferi - Tekliflerimize bir prensip ilâve edelim. Ancak, yatırım istihsale başlamakla gerçekleşmiş olur, şeklinde. Aktife girmek yatırım demek değildir. İndirimin mebdeli olarak aktive girmek alınabilir, fakat bu yatırım demek değildir. Yatırımın başlaması için gerçekleşmesi şarttır.

R. Ormancı - Biz bir evvelki dayanağımız olan bir müesseseye itimadı şimdi ele almıyoruz. Yatırıma izin veren bir makam daha önceden inceleme yapmıştır. Bir yatırımı yapmadan onun parça parça satılmasına bu hakkı tanımıyalım. Ama yine herhangi bir ceza tehdidine taraftar değilim. Çünkü bu çâşit tehditler teşebbüs fiilini baýtalar.

T. Energin - Rıza beyin dediği gibi bir şey olur ve devam ederse, vergi bakımından bir ziyan olursa o zaman vergi dairesi mükellefi çağırarak kendisine vergisini eksik ödediğini bildirip tamamlamasını istiyecektir.

A. Alaybek - Dediğiniz gibi bazı istisnai haller olabilir. Benim söylemek istediğim şudur : Bu gibi hallerde umumi hükümlere bağ vurursak, mükellef kanun karşısında kaçakçı durumuna düşecektir. Bunun önüne geçmek için özel hükümler koymak lâzımdır. Meselâ " Gecikme cezası ile birlikte evvelce vergiden istisna edilmiş kısmın vergisi tahsil edilir, " diyebiliriz.

R. Ormancı - Ben bu hususa evet diyorum. Müteşebbise tanınmış olan favörü kaldırmak az bir ceza değildir. Bir de umumi hükümlere göre cezalandırmaya kalkarsak bu ilerde yapılacak yatırımları köstekler. Bir de mazeretsiz kelimesi ilâve edilerek bu husus yumuşatılabilir. Bunlar yerine yatırım indirimi favörü derhal kaldırılır ve vergi müstaceliyetle alınır diye bir hüküm koymak hepsinden iyidir.

T. Energin - Mükellef sui-niyetli ise, meselâ yatırım yapmadığı halde kendisini bu yatırımı yapmış gibi gösteriyorsa, yatırım indiriminden faydalanmaktadır. Bu zaten umumi hükümlere göre kaçakçılıktır ve kaçakçılık cezası muhakkak uygulanacaktır.

A. Alaybek - Maksatları doğru yolda ihiraf etmesi bu söylediğiniz ikinci misaldedir. Maksada uygun hareket edilmiş fakat sonradan parça parça bu yatırım mevzularınının satılması zaruri olmuş olabilir. İki halde de vergi öncelikle alınacaktır. Gecikme zammı ikincisinde mevzubahis olamaz, çünkü burada kaçakçılık cezası uygulanacak. Biz birincisinde bu ceza yerine gecikme zammı alın istiyoruz.

R.Özeng - Bütün mesele memleket menfaatine yararlı olmayan bir durum arzederse makinelerin satılmasında vergi cezasının alınmasının doğru olmayacağı hususunda.

A.Yüceferi - Maksada aykırı olarak yatırım yapılması veya istisahle başlamadan evvel yatırım mevzularını parça parça satılması halinde daha önce yapılmış olan indirimlere ait vergilerin muacceliyet kesilmesi ve gecikme cezası ile birlikte tahsil olunacağına dair hüküm koyacağız.

R.Ormancı - Müesseseler kurulursa tahsis meselesi kendiliğinden hallolur. Bunu da kayıtlamak istiyorsunuz. Tatbikatta mesele yalnız bundan ibaret değildir.

G.Başman - Evvelki projesine aykırı bir yatırımda bulunacak olursa kaçakçılık cezasının tatbik edilmesi lâzımdır.

R.Ormancı - Bazen formaliteler yüzünden başka makina getirmek mecburiyetinde kalınıyor. Bu takdirde bir ceza kaydı koyalım. Ama bu normal olarak üzayı gerektirmez.

A.Yüceferi - Maksat yatırımın gerçekleşmesidir. Bu da istihsalî başlamakla olur. İstihsale başlamadan önce yatırım mallarının satılması halinde yatırım yapılmamış sayılır.

A.Alaybek - Yatırım tatamlanmadan ve istihsalî bağlamadan evvel ayrı ayrı makinelerin satılması veya devredilmesi halinde yatırım indirimi dolayısıyla alınmamış olan vergiler gecikme zammı ile birlikte tahsil olunur, diyelim. Çok istisnai haller olduğu zaman ağır cezalar koymak belki faydalıdır. Fakat böyle hareket ederek müteşebbüsleri büsbütün korkutmalıyız.

Bu hususları reylerinize arz ediyorum.

(Yatırım gerçekleşmeden veya daha sonra yatırım mallarının satılması halinde yatırım indirimi dolayısıyla evvelce alınmamış olan vergilerin muacceliyet kesbedeceğine ve gecikme zammı ile birlikte verginin tahsil olunacağına dair bir hüküm konması kararlaştırıldı.)

Rıza Ormancı gecikme zammının alınmasına muhalif kaldı.

A.Yüceferi - Okumağa devam ediyorum, bu hususlarda teklifi olan arkadaşlar bildirsinler.

İ.Üçkun - Taleplerin reddedilmesi halinde ne olacak ?
Teklifim: bir milyona kadar ki Ofis kararı kat'i olsun. Bir milyondan yukarı hususlar hakkında bir hakem kurulunca nihayi karara varılsın.

A. Alaybek - Bu hususta Yönetim Kurulu karar versin. Zannedildiği gibi her karar Yönetim Kurulundan geçmez.

O. Güreli - Fiyat Kontrol Teşkilâtında Devlet Şurası yolu yoktur. Teşkilât statüsünde Ankaradaki Komite kararlarının nihafta olduğu derpiş edilmiştir.

A. Yücefer - İdare kurulu müteşebbisin görüşünü kabul etmesi, müteşebbisin zaten Devlet Şurasına gitme hakkı vardır. Devlet Şurasına gidilemez diye bir kayıt konamaz. Nihafta olarak idare komitesi karar verir diyelim. Ondan sonra müteşebbis zaten isterse Devlet Şurasına gidebilir.

O. Güreli - İdare Komitesi esasen karar veren mercidir. Bunun için itirazlar ayrı bir mercide görüşülür.

A. Alaybek - Bir milyona kadar ki taleplerde Ofis idare heyetinin kararı kat'li olsun, daha fazlası için hakem heyetine gitme hakkı bulunsun, Hakem heyetinin kararları nihafta mahiyette olsun. Teşkilâta bir itiraz mercisinin bulunması lüzumludur. İhan beyin teklifi bu bakımdan yerindedir.

G. Başman - Müracaatlar bir sıraya konulmalıdır. Biri, hakında karar verilmeden diğer bir ihtilâfa bakılmamalıdır. Bir takım rekabete ve suistimale mani olmak için böyle bir hareket tarzı kabul edilmelidir.

R. Ormancı - Gani beyin işaret ettiği nokta önemlidir. Bir sonraki talepte daha başka şartlar bulunabilir. Bu sonrakinin ileri sürdüğü esbabı mucibe daha önemli olabilir, lehine bir sebep teşkil eder.

A. Alaybek - Bunlar çok ince teferruata taallük ediyor. Onun için bu çeşit teferruatları yeni kurulacak müesseseye bırakmak daha iyi olur kanaatindeyim.

T. Energin - Amortisman, yatırım indirimi müddetince tatbik edilmesin.

İ. Uçkun - Bu söyledikleriniz işveçte tatbik edilen usuldür. Türkiye ile işveç'in yatırım ihtiyacı bakımından durumları aynı değildir.

A. Alaybek - Yatırım indiriminin yatırıma bir muaflik getirdiği meydandadır. Bu bakımdan yatırım indirimi ile amortismanlar bir birleriyle ilgili değildirler.

G. Başman - Yatırım indiriminden istifade etmiş ve amortisman ayrılmış bir aktifin yenilenmesi halinde durum ne olacaktır ?

A. Yücefer - Bu hususu hallettik. Kaynağı ne olursa olsun şekilde bir ifade kullanılmıştı. Bu ifade söylediğiniz hususu da halleder.

A. Alaybek - Bu istisna sosyal bir düşünceye dayanıyor. Diğer memleketlerde de pek aktüel bir hal almaya başladı.

Diğerleri - "Düşük bedel," ne demektir ?

İ. Uçkun - Bu, yatırım indirimi ile mi yoksa verginin sosyal fonksiyonu ile mi ilgilidir ? Bunu ilerde görüşelim, yani verginin sosyal fonksiyonunu görüşürken ele alalım.

T. Yıldırım - 15nci sahifedeki d bendinde memurlar için konulan hüküm : Kamu sektöründe çalışan bir memura diğer hususî sektörlerde çalışan kimselerde avantajlı durumda bir vaziyet sağlamak yerindedir. Sendikaya bağlı olmayan bir işçiye niçin bu haklar tanınmıyor. Durumun daha iyi anlaşılması için müesseseyi bağandan itibaren münakaşa konusu yapalım.

R. Özenç - Ben bu tedbirlerin teşvikler olacağını tahmin etmiyorum. Sonra bunlar nasıl kapitalize edilecek ? Yani kararını müstahdemine kapitalize etmek suretiyle mi dağıtacak ?

Bu dağıtım ne nisbette olacaktır ? Yani müessese ne nisbette sermayesini (karını) işçiye dağıttığı zaman kurumlar vergisinden muaf olmuş olacak ? Üçüncüsü "düşük bedel," in ölçüsü ne olacaktır

A. Yücefer - Yalnız hususî sektöre tanınacaktır bu imtiyazlar. Alatumum anonim şirketler bundan istifade edeceğine göre bir ikilik yaratılmış olmuyor mu ? (Resmî sektörle hususî sektör arasında).

T. Yıldırım - Adil beyin tenkidî yerindedir. Böyle bir ikilik olursa Devlet sektörü işçi bulmakta güçlük çekecektir. Düşük bedel ne demektir? Eğer biz işçiyi sermayeye iştirak ettirmeyi düşünürsek, bunu temin edecek ilâve imkânlar hazırlanması gerekir. Bu indirimin müteğabbis bakımından teşvik edici bir tesiri olmaz. Aksine onun için bir fedakârlıktır.

A. Alaybek - Batıda umumî bir ceryan var. İşçiler çalıştıkları teşebbüslerin hissedarları haline getirilmek isteniyor. Tehsin beyin görüşüne iştirak ediyorum. Bu tedbir Batıda hususî teşebbüslerden gelmiştir. İşçileri çalıştıkları yerlere ortak yapmakla sosyal bakımdan bir çok faydalar elde ediliyor. Ortak olunca işçi daha gururlu bir şekilde çalışıyor, daha produktif oluyor. Bizde büyük teşebbüslerden bazıları derhal buna teşebbüs edecekler san ediyorum. İktisadî faydası da var. Tasarrufu bu yolda teşvik etmiş oluyoruz. İkraniye yerine hisse senedi veriliyor ki bu aynı zamanda devredilemediği için mecburi bir tasarruf mahiyetinde oluyor. Prati bakımdan da çok uygun olacak. Şüphesiz büyük ölçüde iştirak düşünülemez.

İktisadî devlet teşekküllerine de yeni bir veché verilebilir. Böylece hususî teşebbüslerle devlet teşebbüsleri arasındaki farklılık giderilmiş olur.

F.Erden - Önce işçinin tarafını yapalım. Çünkü memlekette istihsalın inkişafı için sadece sermayeyi teşvik yetmez. İstihsalın diğer unsuru işçiye de avantajlar sağlıyalım. En mühimi bedelsiz hisse senedi verilmesinden kaçınalım. Yoksa hisse senetlerinin piyasadaki kıymetleri düşer.

T.Natusil - Şirket 100 liralık bağış yapmış kabûl edileceği için 70 liralık bağışı niçin yapsın ? Bunun teşvikî gayesi karakter nedir ?

İ.Uçkun - Ben şunları teklif ediyorum:

1 - Sermayenin muayyen nisbetinde hisse senedi işçilerin elinde ise şirkete ait kurumlar vergisi bu nisbette alınmaz. (hisse senetleri işçilere bedelsiz verilmiş olduğu hallerde).

2 - Bu hisse senetlerine ait temettüleri üzerinden vergi alınmaz veya muayyen nisbette az vergi alınır.

A.Yücefer - Bahşedilen imkânile işçiyi hisse senedi almağa sevk edecek sebep arasında bir irtibat yoktur. Diğer taraftan sermaye ile kazanç arasında da bir nisbet ve alakâ olamaz.

G.Başman - Yeni Anayasada işçilere grev hakkı kabûl edildi işçi sendikaları işverenleri işçileri ortak etsinler diye icbar edeceklerdir. Bu şekilde müessese zorlanarak ortaya çıkmış olacaktır. Biz bu müesseseyi vergi yönünden avantajlar sağlayarak ortaya çıkarmaya çalışsak bile o kendiliğinden bir zaman sonra ortaya çıkacaktır.

A.Alaybek - İlk bakışta müteşebbisin yersiz bir fedakârlıkta bulunduğu zannediliyor. Fakat müteşebbisin böyle bir yola gitmesi için çeşitli faktörler bulunabilir. Diğer taraftan, ilerisi için sendikalizmin inkişafı halinde bu yol tatbik yeri bulacaktır.

İ.Uçkun - Ben bu yola başvurulmasına muhalif değilim. Aksine, Bu yolun yeter derecede teşvik edici olmadığı kanaatindeyim. Daha teşvikî formüllerin kabûl edilmesini istiyorum. Benim teklifim daha teşvikî olan formüllerden biridir. Yoksa başka formüller de bulunabilir. Aksi takdirde alınacak tedbirler realitede tatbik yeri bulamaz.

R.Özeng - Bu hareketin teşebbüsten gelmesi beklenmez. Bir müstahdamını hissedar yapma temayülü işverenlerimizde mâlesef yoktur. Gani beyin işaret ettiği gibi grev meselesi yeni olarak karşımıza çıkıyor. Daha onların ne şekilde halledileceğini ve tatbik şekli bulacağımızı şimdiden kestiremeyiz. Onun için bu mevzuatları bırakalım. Bunlar ileride çok şüphüllü bir şekilde ortaya çıkacaklardır.

T.Energim - Bedelsiz veya az bedelle bu hisse senetlerini verilmesine taraftar değilim.

A.Alaybek - Ya bu cereyana katılırsınız ve icap eden tedbirleri tam olarak alırsınız, yahutta bu cereyana katılmayız. Biz bir çığı açmak istiyoruz. Büyük teşekküller bunun manasını anlayarak bu harekete girişebilirler. İlk yıllar her halde vergi hasılatında bir düşüş olacaktır. Fakat açılan bu çığır az bir zaman sonra hem memleket ekonomisini geliştirecek hemde bu sayede devlet gelirlerinin artmasını sağlayacaktır. Bu söylediklerimizin ancak hisse senetlerinin işçilere düşük bedelle veya bedelsiz olarak verilmesi ile gerçekleşir. Şimdi şirketler işçilerine ikramiye vermiyorlar mı ? Onun yerine yeni şekilde hisse senedi verecekler. Ücret indirimi mevzu bahis olmaz. Ortak yapmak işçiyi teşebbüsle ilgilenmeye sevk eder. Yabancı memleketlerde bu çözümler hareketlere yeni başlandı. Ve Geniş bir şekilde destekleniyor. Hiç bir tehlikesi görülmedi. Zaten olmaz da. Anne teşebbüsleri de buna munasıl bir hareket tarzına tevessül edeceklerdir.

İ.Uçkun - Biz müessese ile hangi gayeyi güdüyoruz ? İktisadi tedbir olarak mütalâa ederseniz yüz lirenin yetmişini müessese otuzunu Devlet verecek. Bu hiç bir şeyi teşvik etmez. Eğer hakikatten teşvik edici bir usul kabul edilmek isteniyorsa işçilerin hisse senetleri ~~arkadaşlık~~ ile şirketin ödenmiş sermayesi nisbet edilerek işçilerin hisse senedine düşen oran kadar şirketin kazancı kurumlar vergisinden muaf kılsın. Bu zaman yeter derecede bir teşvik unsuru ortaya koymuş oluyoruz.

G.Bayman - İlhan bey, müteşebbis bizim ileri sürdüğümüz şekilde tedbirler alındığı zaman işçiye hisse senedi vermekte niye lüzum görsün diyor. Oyle ise aynı suali yatırım istisnasında da sorabiliriz. Biz mali bazı avantajların mükelleflere muayyen yollara sevk edici kanunla ile hareket ediyoruz.

T.Yıldırım - Esas bakımdan sizinle hemfikirim. Vergi Reform Komisyonu olarak, Dünyanın katıldığı harekete katılmayı bizim de teklif etmemiz lüzum gelir. Fakat bu gün işçiye bir ücret ve ikramiye veriliyor. İşçi bunun bir kısmının hisse senedi olarak verildiği zaman bir itirazda bulunmaz. Hatta muhtelif teşekküller yolu ile müteşebbisi taziyik altında tutacaktır. O zaman mevcut haklarına ilâve olarak bir hak daha elde etmek istiyecektir. Eğer hisse senetleri bir bedel mukabil verilmezse bu taziyik çok olacaktır. Bir bedel mukabil hisse senetlerinin verilmesi çaresi bulunursa bu form daha uygun olur, kanaatindeyim.

A.Alaybek - Bazı arkadaşlar bu tedbirlerin şimdilik üzeri de durulmasını teklif ediyorlar. Bunu reyimize arz ediyorum.

(T.Hatunli, R.Özeng muhtelif tedbirlerin görüşülmesi kabûl edildi).

T.Hatunli - e fıkrası adeta e fıkрасının tamamlayıcısı, a fıkrasında verilmiş olan istisnadan istisnaya engel oluncak için konulmuş. Eğer a'yı ben kurum kazancı bakımından maktuhtan tenzih edilebilecek mahiyette kabul edersen e fıkrasının millî ekonomi bakımından bir önemi ve faydası yoktur, kanaatindeyim.

A. Alaybek - Bütün hükümler birbirine bağlıdır. Onun için her hangi birini kaldıramayız. Hisse senetlerinin muharrer olması lâzımdır. İşçiler bu hisse senetlerini satabilirlerse o zaman istenilen gaye elde edilmemiş olur. Meselâ daha düşük bir fiyatta sattı ve istihisâke harcadı. Bizim gayemiz vergiden muaf tuttuğumuz bu gelirlerin istihisâke gitmeyip tasarrufa gitmesini temindir.

T. Yıldırım - Bu hisse senetlerini müddetsiz olarak devredilememesi mahzurludur. Borsaya intikâli etmedikten sonra bu hisse senetlerinin négocîal bir kıymeti olmaz. Bu bakımdan muayyen bir müddetten sonra hisse senetlerinin hamiline muharrer olabilmelerine dair bir kayıt koymak yerinde olur.

O. Güreli - Alındıklarından itibaren 5 yıl sonra hamiline muharrer olabilir, kayıt koyalım.

(Orhan Güreli'nin teklifi kabul edildi).

T. Hatıslı - Şirket hisse ^{senedi} vermek istiyor. Müstahdem bunları almak istemezse durum ne olacak ?

A. Yücefer - Ücret olarak verilecek, ücret telâkki edilecek.

T. Energin - Hisse senedi tevli edilecek işçilerin sendikaya bağlı olmaları hususunu cümlelerin başına alalım.

A. Yücefer - İşçilerin o müessesede en az 3 yıl çalışmış olmaları şeklinde bir kayıt koyalım. Ekspozedeki 5 yıl çalışmış olma ve simme sektöründe çalışmış olması kayıtlarını kaldıralım.

T. Yıldırım - Son fıkra suistimalâ yol açabilir, şeklindeki endişe yersizdir. Diğer personel ile farklı olmamak şartı ile usûl ve fûrûn da aynı imkândan faydalanması yerinde olur. (Aynı ölçü ve aynı şartlar).

S. Bekircioğlu - Umum müdür tabiri de biraz tâhaf. İdareciler demek daha doğru olur. Her teşebbüste umum müdür bulunmayabilir.

A. Alaybek - Şirkete sahip olan şahsın oğlu da şirkette çalışıyorsa, Orada o da babası dolayısıyla aksiyoner olacaktır. Aynı ayıya onlara hisse senedi verilmesi doğru olmayacaktır. İsterseniz bu 4ncü bendi değiştirelim.

(Son fıkra kurumlar vergisi kanunu örtülü kazanç hakkında ki maddednin 4 ncü bendindeki şekilde değiştirildi.

4ncü bendi, düşük bedelle hisse senedi satılırsa bedelsiz olan kısma isabet eden vergi alınmaz şeklinde değiştirildi.)

Toplantıya gelecek oturumda müzakerelere aynı ekspoze üzerinde devam edilmek üzere son verildi.

VERGİ REFORM KOMİSYONU TOPLANTILARI
TUTANAKLARI

Vergi Reform Komisyonu 21.6.1961 günü Maliye Bakanlığı Müşavir Hesap Uzmanı Ali Alaybek başkanlığında aşağıda isimleri yazılı 11 üyelerin iştirakiyle toplandı.

Bakırcıoğlu Saâık	Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanı
Başman Gani	" " "
Prof. M.O.Dikmen	İst. Üniversitesi Temsilcisi
Energin Turan	Maliye Bakanlığı Müfettişi
Erden Faruk	Devlet Plânlama Dairesi Tem.
Gürelî Orhan	Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanı
Hatusil Tarık	" " "
Ormancı Rıza	Sanayi Odası Temsilcisi
Özeng Rifat	Maliye Bak. G.Gâ.Md.Müşaviri
Uçkun İlhan	Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanı
Yıldırım Tahsin	Ticaret Odası Temsilcisi
Yücefer Adil	Maliye Bakanlığı Mş.Hes.Uzmanı

Evvelki celselerde Mübin Başar tarafından teklif edilen memurların Emişk Bankasına yapacakları yatırımların yatırım indiriminden faydalandırılması hususu ile İlhan Uçkun tarafından teklif edilen muayyen şartlarla Emişk şirketlerinin kârlarının bir kısmının yatırım indiriminden faydalandırılması meselesi görüşülmeye başlandı.

R.Ormancı - Mesken davasının muayyen bir zümre için değil umumi olarak ele alınmasını muvafık görürüm. Nitekim İlhan beyin teklifi, meselâyı umumileştirmiş bulunuyor. Ben memurlara mesken temin edilmesi şartıyla, yatırım indiriminden sadece Emişk Kredi Bankasının değil, bu işle uğraşan her nev'i ferdi veya kurum teşebbüslerinin istifade etmesini lüzumlu görüyorum.

T.Yıldırım - Mesken davası Komisyonumuzun iştigâl mevzuun girmemektir kanaatindeyim. Zira bizim daha büyük meselelerle uğraşmamız icap etmektedir. Gerçekten meselâ İstanbul'da kiralık ev bulunmamakta fakat fazla miktarda satılık kat ve daire mevcut bulunmakta. Bu meselelerin kendi sahalarında büyük önemi olduğunu kabul ediyorum. Ancak bizim daha ziyade "iktisadî tedbirler" üzerinde durmamız gerekmektedir.

F.Erden - Türkiye'de senede 100.000 mesken yapılıyor. Mevcut yatırımların % 30'u meskene yatırılıyor. Bu bir memleketin yapabileceği en fazla miktardır. Bu erada lüks olmayan inşaatlar yapıp bundan azami istifade cihetine gidilmelidir. Organizasyon müteallik hususlarda Plânlama Dairesince bir karar alınması düşüncüktür.

A.Alaybek - Görüşüm Tahsin beyinkine paralel olacak. İstikrar problemi içine girmemiz mülgül olacaktır. Gerçi yabancı ketlerde bu mesele ile ilgili olarak bir takım avantajlar tanınmaktadır. Ancak bu memleketlerde maaş ve ücret seviyeleri yüksektir.

Birinci gruptaki müesseselerden inşaatla mütevellit teşhi-
zat ve tesisatı yatırım indiriminden istifade ediyorlar. Bu iktisadi
tedbirler dışında bir avantaj burada bahis mevzuu olmuyor. Mesken
politikası ile alakalı olması dolayısıyla mevzumuz dışında kalan
b şikkini burada münakaşa edemeyiz.

O.Dikmen - Mesken inşaatından maksat,

- 1 - Bir kısım vatandaşların daha mesken sahibi olmaları,
- 2 - Bir kısım vatandaşların daha insanca yerlerde kiracı
olarak da olsa oturmalarını temin etmektir.

Bu gayeler tahakkuk ettikçe , fertlerin ihtiyaçları da
artacaktır. Mesela eskiden gece konuda oturan bir kimse daha kon-
forlu bir eve geçince radyo v.s. almak istiyecektir. Bu ihtiyaçlar
nı tasarruflarından temin edemeyeceği için daha fazla çalışmak zo-
runda kalacak ve netice olarak millî gelirdeki hissesi artacaktır

Biraz evvel izah edildiği üzere bizde, mesken inşaatına
tahsis olunan yatırım nisbeti % 30 imiş bu nisbet yabancı memleket
lerinkinden fazla olmasına rağmen hiç bir zaman düşmeyecektir. Çünkü
nufusumuz her sene 700-800 bin kişi artmaktadır. Yani mevcut evsi
sayısı her sene bakı kalacaktır. Mesken siyaseti sadece vergi poli-
tikası ile halledilemez. Bu arada Almanyada olduğu gibi, muayyen
müesseselere (Yapı Tasarruf şandıkları gibi) verilecek olan 5-7 se-
vadeli ve % 1-3 faizli kredilerin (paraların) vergi matrahından in-
dirilmesi ve ilerde para alındıkça matraha ilâvesi düşündülemiz mi?
Bu suretle alanlar bakımından müterakkiyetin şiddeti azalmış olaca-
tır. Sonra kredi uzun vadeli olduğu için yatırımlar daha kolaylıkla
yapılabilecektir. Maliye için de bir pert de mevzuu bahis olma-
yacaktır.

A.Alaybek - Bu dava sosyal, ekonomik bakımdan önemli olan
bir meseledir. Fakat bunu ayrı olarak ele alıp incelemek gerekir.
Çünkü yatırım üzerinde mutlak ani bir tesir yapmayacaktır. Ücretli-
ler grubu zaten ne tasarruf yapabilir ki bunun vergi kaybı bahis
konusu olsun. Bu sebepten bu meseleyi ayrı olarak ele alalım.

S.Bakıacıoğlu - Finansman şirketleri hakkında bu görüş
doğru olabilir. Ancak Sınai Kalkınma Bankasının statüsü müsait ise
bu bankanın tahvillerini satın alanlar vergi muafiyeti tanımak ye-
rinde olur. Yani muafiyet hem takvile, hem de takvile yatırılan pa-
raya tanınacaktır. Çünkü bu tahviller bir tasarruf neticesinde
alınabilecek ve bu suretle bir kısım istihlak yatırıma yönelicek-
tir. Muayyen haddlere bağlı kalınarak takvili kim alırsa alsın ver-
giden muaf tutulacaktır.

A.Alaybek - Yabancı memleketlerde böyle bir tetbikata
rastlamadım. Yalnız envestisman şirketleri şirket olarak vergiden
mufturlar. Böyle bir muafiyetin münhasıran sınıfi kalkınma bankası-
na ait olması uygun olmaz. Diğerleri de bu hakkı isteyebilir.

S.Baklacioğlu - Tasarruf erbabı, tahvil alma giderini vergi matrahından düşebilmelidir. Yabancı memleketlerde bu usulün görülmemesi bir mahzur teşkil etmez. Yeterki bu istisna memleket ekonomisi için faydalı olsun. Nitekim zamanımızda faiz teorileri likiide tercihine dayanmaktadır.

R.Ormancı - Sadık beyin teklifi bana cazip geldi yalnız bu işi Devlet tarafına götürmek doğru değildir. Sınıf kalkınma bankası bir başlangıç olabilir, şediler bu husus doğrudur. Şimdi Sınıf Kalkınma bankası bir vergi avantajı ile de takviye edilirse bu mesele nin halli kolaylaşır. Vatandaşlar böyle bir desteğe alaka gösterirler. Bunu ihmal etmiyelim.

T.Yıldırım - Sadık beyin teklifi ilk bakışta cazip görünüyör. Bu teklif yatırımları teşvik ediyor. Ancak ne dereceye kadar? Mesela bir müessese elde edeceği kârı bir sahaya yatıracak. Ancak nereye? Bu müessese yatırımlarını vergiden muaf olan hisse senetleri ne yapacak. Görülüyor ki yeni bir yatırım yok. Ancak mevcut müesseseleri kuvvetlendirilmiş oluyor. Acaba bizim düşündüğümüz yol mu, yoksa bu teklif mi cazip? Bizimki yatırımlara direkt olarak tesir edecek Sadık beyin teklifinin tesirleri en-direkt olarak gözüküyor.

S.Baklacioğlu - Tahsin beyin dediği hususlardan birini bende reddetmiyorum. İkisi beraber yaşayacaktır. İkinci olarak sermayesine iştirak ettiği müessese alâlade müessese değildir. Münhasıran bu işle uğraşacak, hazır kurulmuş bir müessesedir.

T.Hatırcı - Sadık beyin teklifi bana da cazip geldi. Komisyonun kabûl ettiği esasa göre, evvelâ proje yapılacak, sonra bu projeyi Yatırım Ofisi makûl görecektir ve nihayet yatırım yapılacaktır. Halbuki Sadık beyin teklifi mevcut müesseselere bu imkânı tanıyor. Neticesi de daha kısa zamanda alınmış olacaktır.

A.Alaybek - Sizin tezinizden gidildiği takdirde, tahvilleri mübayaa edenleri nasıl ayıracağız. Envestisman pröatleri memleketimizde yoktur. Memleketimizde menkûl kıymetler borsası işlemez bir haldedir. Vergi yoluyla bunu sağlayamayız. Aldığı tahvilleri matrahından indirmesine sebep yoktur.

S.Baklacioğlu - Yeni bir fabrika kurmakla, bu işi yapacak şirketin tahvillerini almak arasında ne fark var? Bu usulün tek mahzuru, denenmemiş olmasıdır.

A.Alaybek - Biz müşhas olarak muayyen maksatlarla tasarrufunu yatırıma tahsis etmesini teşvik ediyoruz.

S.Baklacioğlu - Devlet de nasıl Yatırım Ofisi kuruyorsa, bu işle ilgili olarak aynı şekilde bir envestisman ofisi kuracaktır. İlk akla gelen de Sınıf Kalkınma Bankası oluyor.

A.Alaybek - Yabancı memleketlerdeki tatbikat şöyle: Envestisman pröatleri var. Bunların hisse senetleri ile tahvilleri vergiden muaf bulunmaktadır. Bunun da muayyen şartları vardır. Daha ziyade küçük tasarruf sahipleri teşvik edilmektedir.

Kesmiş senelerini faydalanıyor. Sadık beyin teklifi bu hususta

R.Ormanci - Bendeniz iki teklifi birlikte mütalâa ediyorum, yokse biri diğerinin yerine ikâm olmayacak. Sadık beyin teklifi, Rifat beyin teklif etmiş olduğu kaynak görünüşüne de uyuyor. Tabii yine kabul ettiğimiz sisteme helâl gelmeyecek. Ayrıca Tarık beyin söylediği gibi, memleketimizde hazır bir mülhesse de mevcut, neticeleri kısa zamanda alınmış olacak.

A.Alaybek - Sınai Kalkınma Bankası çıkardığı tahvilâtı yatırıma tahsis edecektir. Bu yatırımlar zaten yatırım indirimin-den faydalanacaktır. Bir de ayrıca muafiyet tanınırsa o zaman iki defa faydalanılmış olacaktır. Bu durumda ortada kurum ve gelir vergileri diye birşey kalmıyacaktır. Sonra hizmet, serbest meslek erbabı bundan nasîl istifade edecektir. Bu da ayrı meseledir.

O.Dikmen - Sadık beyin teklifini biraz tahâitli olarak yeniden teklif ediyorum: Tahvili olan şahıs muafiyetten faydalanma için bunu en az bir sene muhafaza edecektir. Ücret erbabı ise ücret gelirleri dolayısıyla yıllık beyanname verecekler ve tahvillerini matrahtan düşebileceklerdir. Ancak satın alınan tahvil bedelinin (Sadık beyin teklif ettiği gibi) tamamını değil fakat) % 30'unu matrahtan düşebilecektir. Sebebi de haklı olacaktır : Zira diğer bankalar % 7 faiz verirken bu tahvillerden % 3 faiz alınacaktır. Böylece % 4 faiz kaybına karşılık matrahtan alış bedelinin % 30'u düşülecektir.

A.Yücefer - Birinin 30.000 lira, diğerinin 300 lira tasarrufu olsa teklif edilen görüşe göre bu mesele tasarruf gücü nisbetinde edâletsiz oluyor.

S.Şakrîoğlu - Bu edâletsizlik yatırım indirimi mesele sinde de mevzu bahüstür. Bu bakımdan buna kâtilanmak gerekir.

R.Üzeng - Mühim olan nokta şudur. Tahvillerin hem alış ve hemde kullanılışı vergiden muaf tutulacaktır. Sonra bu muafiyet tanınırsa tahvil piyasası ne hale gelecektir ? Çünkü aynı şekilde Devlet tahvili, Emîlak Kredi Bankası Tahvili alanların da bu muafiyetten faydalanması, haklı olarak, istenecektir. Bu itibarla Sadık beyin teklifinin gayet zor uygulanacağı kanaatindeyim.

İ.Uçkun - Hareket noktası memleketteki atıl sermayeyi harekete geçirmektir. Bu bakımdan Sadık beyin teklifi başlangıçta bana da cazip geldi. Ancak sayılan diğer mahsurları yanında başka bir mahsuru daha var. Biz tahvilâta yatırılacak paranın matrahtan indirilmesini kabul ettiğimiz takdirde bu tahvilâtlar vergiye tabii bir getiri ile alınacaktır. Diğer taraftan evde vergi ödemiyecek durumda olan para ile alınan tahviller arasında ne diye bir farklılık yapıyoruz. Bu doğru değildir. Ancak bu mesele vergi muafiyet ile açıklanabilir.

C.Başman - Ticarî ve sınıai kazançlarda yatırıma tahsis edilen kıymetler bir defa normal amortismanına tabii tutuluyor ve hem de % 60 yatırım muafiyeti tanınıyor. Yani hem sermaye amortis edilecek, hem de % 60'ı yanına kalacak. O halde tasarruf erbabını yatırıma giden tasarruflarında da % 60'a tekkâhî eden bir yatırım indirimi tanıyalım. Zira bu indirimden sadece ticarî ve sınıai

kazanç sahipleri faydalanıyor. Sadık beyin teklifi bu hususta adaleti sağlayacaktır.

A.Yücefer - Burada bir yanlış görme var. Aslında bundan istifade eden ne tüccar ne de ziraatçidir. Burada kaynak nereden gelirse gelsin biz yatırımı indirimden faydalandırıyoruz. Saha herkese açıktır. Sınıf müesseseyi kuran ücrete, serbest mesleke, ticari kazançta yatırım indirimini uyguluyoruz. Şimdi bir de burada vergi muafiyeti bahis konusu ediliyor, bu olamaz.

S.Bakıacıoğlu - Bu kazançları Gelir ve Kurumlar Vergisi mükelleflerine tanıdığımız göre bu haktan küçük emek sahipleri faydalanamayacaktır.

İhan bey adaletsiz olacak diyor. Adaletsizlik, yatırım indiriminin bünyesinde de mevcuttur. Yatırım yapmayan bu haktan faydalanamayacaktır.

A.Yücefer - Biz tasarrufu mauf kılmıyoruz. Tasarruf bir yatırım için kullanıldığı takdirde muafiyet tanıyoruz. Bunu kim yaparsa yapsın, bu mühim değildir.

S.Bakıacıoğlu - Bizim kurduğumuz müessese de tasarrufunu yatırım dışında kullanmayacak.

Rıfzat T.Hatıvil - Ben tüccar olsam ve her sene 40.000 lira kazansam, bu kazancım ile gartları haiz olmak üzere yatırım yapıyorum. Bu yatırım indiriminden muayyen nisbette faydalanacağım. Yoksa biz bir yatırımın nemasına beklemiyoruz.

T.Yıldırım - Devletin rehberliği altında böyle bir teşebbüsün kurulduğunu farz edelim. Biz artık teferruat ve meçhullerle uğraşmıyacağız.

İkinci olarak, 100.000 lira sermayeli bir hususi teşebbüs mevcut olsun. Bu teşebbüs ücret, serbest meslek kazancı ve gayri menkul sermaye iradı elde ediyor. Bunları da sermayesine ilâve ediyor. Artık biz burada yatırımın kaynağı ile uğraşmıyacağız. Evvelki toplantılarda bu hususu kararlaştırdığımızı hatırlıyorum.

R.Özeng - Sınıf Kalkınma Bankası % 2 gibi düşük bir faizle sermayeyi temin ettikten sonra vereceği kredileri de düşük faizle yapması icabeder. İkinci bir muafiyet tanınması doğru olmaz kanaatindeyim.

A.Alaybek - Tahvilât bedelinin vergi matrahından indirilmesi hiçbir memlekette görülmemiştir. Eğer bu yolu açarsak vergi hukuku bakımından bunun izahını yapamayız. Muafiyete mevzu teşkil eden tasarruflar bilâhare yatırıma tahsis edildiğinde, yatırım indiriminden iki defa faydalanmış olacaktır. Bu suretle kompleks, işlemez bir müessese meydana getirmiş olacağız. Ayrıca Rifat beyin söylediği gibi tahvil piyasasının durumu da karışacaktır. Zira hepsinde olmamakla beraber bir kısım bankalarda yatırımların bir kısmı yatırıma tahsis edilmektedir. Bunlara niye muafiyet tanınmasın? Görülüyor ki Sadık beyin teklifi bankaların kurumunu (banka tahvilleri dolayısıyla) bir hayli karıştıracaktır.

Bu vaziyete göre şu teklifler belirlenmiş bulunmaktadır.

- 1 - Sınai Kalkınma Bankasının çıkaracağı tahvillerin mat-
raktan düşülmesi ve bu şekilde bir istisna tanınması,
- 2 - Sınai Kalkınma Bankası da dahil olmak üzere investis-
man şirketleri için kurumlar vergisi muafiyeti sağlanması,
- 3 - Ayrıca bu yatırım şirketlerinin tahvil ve hisse
senetleri de vergiden muafittir diye hüküm konulması,

Birinci teklif reye konuldu, ekseriyetle kabul edilmedi.
Tarık Hatuşil ve Sadık Bakırcıoğlu müsbet rey kullandılar.

İkinci teklif reye konuldu, ekseriyetle kabul edilmedi.
Tahsin Yıldırım ve Sadık Bakırcıoğlu müsbet rey kullandılar.

Üçüncü teklif şu şekilde reye kondu : Yatırım şir-
ketlerine kurumlar vergisi muafiyeti tanındığı gibi ayrıca tahvil
ve hisse senetlerine ait dividant ve faizlerin de gelir vergisinden
muaf tutulması. Bu teklif de ekseriyetle kabul edilmedi. Bu teklife
müsbet rey verenler Sadık Bakırcıoğlu, Tahsin Yıldırım, İhan Uçkur
Rıza Ormancı, ve Tarık Hatuşil.

Yatırım şirketlerine ait tahvilât faizlerinin vergiden
muaf tutulması teklifi iktifakte red edildi. Zira aksiyonlar son
zamanlarda tahvillere çok benzemektedir. Hisse senetlerinin karlı-
lık durumu adeta sabit bir hal almıştır.

S.Bakırcıoğlu - Yatırım indiriminden faydalanacak sahala-
rin ayrıca teşebbüslere şüduyurulması gerekir. Bu suretle yatırım
indiriminden faydalanmayacakları halde bazı teşebbüslerin füsulen
proje masrafı yapmaları ve yatırım ofisinin işlerini lüzumsuz yere
arttırmaları önlenmiş olacaktır.

A.Yücefer - Meselâ Adana'da fazla miktarda Çirçir Fabrik
sı bulunduğu için bu teşebbüsler indirimden faydalanamayacaklardır
Bu halde meselâ müracaat sırasına bakılması düşünülebilir.

S.Bakırcıoğlu - Devlet Plânına Dairesi tarafından tan-
zım edilecek plânın enîkâtil bir mahiyeti vardır. Maksat ise ef-
gari umumîye şüduyurulmasıdır. Bu sebeple tanzim olunan plânın efgari
umumîye arzını zaruri görüyoruz.

A.Yücefer - Eğer plânın ilân ederse herkes hak iddia
edecektir.

O.Dikmen - Yatırım ofisi hangi bölgelere yatırım yapaca-
ğını plânlayacak ve karar verecektir. Meselâ Konya'ya değirmen
tesisi için yatırıma müsaade etmeyecektir. Çünkü orada lüzumundan
fazla bulunmaktadır. Fakat Kutahya'ya yatırım yapılması hususuna
müsaade edecektir. Çünkü Kutahya'da boş yatırım sahaları mevcuttur

A.Alaybek - Yatırım ofisi ticaret odaları, sanayi odala
ve diğer mesleki teşekküllerle temas etmek suretiyle yatırım yapı-
lacak sahaları muntikâlara göre tesbit edecektir. Ayrıca enformas-
yon mahiyetinde olmak üzere broşürler de yayınlayacaktır.

T.Yıldırım - İlerde elimizde hem bir plân olacak, hem de piyasada broşür ve projeler hazırlamak üzere teğekkül edecek olan firmaların meydana getireceği dükümanlar olacak bu itibarla Sadık beyin endişesini yersiz görüyorum.

R.Üzeng - Yatırım ofisi ister istemez bu işi ferdileştirecektir. Kanuna bu hususta hüküm koymaya lüzum yoktur.

T.Hatuaş - Sadık beyin teklifinin, C bendinde yer alması yatırım ofisinin işini de azaltacaktır. Zira bu takdirde evvelâ proje yapılır, sonra proje red edilmek suretiyle bir zaman kaybı doğabilir. Bu itibarla Sadık beyin teklifi yanılmaları önliyeceği için yerindedir.

O.Gürel - Bence Sadık beyin teklifinde bir aykırılık yoktur. Plânlama dairesi de yapılacak yatırımları tesbit edip hedeflerini tayin edecektir. O halde plândaki himnyeye matuf sahaların ilânında niçin mahzur olsun ?

A.Alaybek - Burada yalnız muayyen sahalar mevzuu bahis değil. Bizim teklifimizde kaliteyi düzeltmek ve istihsalı arttırma esas meseleyi teşkil etmektedir. Bu meselelerin önceden tesbiti nasıl mümkün olacaktır ? Yatırım yapacak olan kimse proje yapmadan önce yatırım ofisine giderek danışacak ve ona göre hareket edecektir. Böyle evveden tanzim edilmiş ve teferruata kadar inen plânlarla iktisadî hayatı bir cendereye sokmuş olacağız. Umumi mahiyetteki bir plân kâfidir.

O.Gürel - Produktiviteyi arttırmak için yatırım sahalarının plânının içinde olması lüzumdur. Aksi takdirde ofis, plân için de yeri belli olmayan yatırımlara nasıl izin verebilir ?

R.Ormancı - Ortada iki misâl var.

1 - Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu,

2 - Sınai Kalkınma Bankası.

Bunlardan ilkinde yapılacak işler ana hatlarıyla gösterilmiş, isim tasrih edilmemişti. İkincisinde ise bir piryörite listesi tanzim edilmekle iktifa edilmiştir. Yatırımda esas olan on hedeflerin tesbit edilmesidir. Yatırım yapacak olan her teğebb gereken enformasyonu temin etmiştir. Fakat enformasyon bankayı bir tashhüt altında bırakmamıştır. Bu sebeple önceden ilân keyfiyeti hatalıdır. Bazı kayırmalara sebep olabilir.

İ.Uçkun - Şu şekilde uzlaştırıcı bir hal çaresi ileri sürüyorum : Yatırım indiriminden faydalanacak yatırımların plânı dairesinin yapacağı plâna uygun olması gerekir. Şu halde bu plân ilân edilmesi kâfi değildir ? Yatırım yapacak şahsın önünde bir umumi plân olacaktır. Buna göre hareket edebilir.

Bilâhare teklif sahibi Sadık Bakıacioğlu tarafından, "umumi kalkınma plânına uygun olmak şartı ile" ibaresinin konulduğu takdirde teklifinin geri alınacağını bildirilmesi üzerine, Komisyonca bu husus ittifakla kararlaştırıldı.

A. Alaybek tarafından iktisadi tedbirlere müteallik ekspozesinin sehife 13/h fıkrasında ziraat sektörünün unutulmuş olduğu belirtildi. Ail Alaybek devamlı, yatırım ofisinin teşekkül tarzı hakkında iki görüş olduğunu belirtti :

1 - Yatırım ofisi doğrudan doğruya Devlet Plânlama Dairesine bağla olması,

2 - Yatırım ofisinin Ticaret Odası v.s. mesleki teşekküllerin bünyesinde teşekkül ettirilmesi.

Fikriyce Dünyanın her tarafında Devlet Plânlama Dairesi nin bu kadar teferuata inmesi imkânsızdır. Plânlama âme sektörü iahisar ettikçe bir müşkülât görülmemekte, hususi sektöre taallül eden mevzularda bazı güçlüklerle karşılaşılmaktadır. Zira hususi sektörde serbest rekâbet esasları caridir. Totoliter plânlamaya gitmemek için, plânlamayı âme sektörünü enpozesinden çıkarmak gerekmektedir. Bu sebeple bir kompromiye gitmek istiyoruz. Esasen memleketimizde hususi sektörün ehemmiyeti gittikçe artmaktadır. Bu itibarla plânlama âlâkallı olarak Devlet Plânlama dairesi temsilcisinin de bulunacağı bir yatırım ofisi kurulmakla iktifa olunmalıdır.

F. Erdem - Devlet Plânlama Dairesi olarak biz âme sektöründe dahi 15 milyon lirayı aşan plânları ancak tahlil edebiliyoruz.

O. Dikmen - Bir onatim bulunmaktadır. Bu ofis bir husus hukuk hükmü şahsiyeti mi yoksa bir âme hükmü şahsiyeti mi olacaktır ?

A. Alaybek - Bu meseleyi ileride ayrıca düşüneceğiz

O. Dikmen - Benim kanaatime göre hususi hukuk hükmü şahsiyeti olacaktır. İkinci olarak bu ofisin plânlama dairesi içinde olması gerekir. Ticaret ve sanayi odaları da burada temsil edilmelidir. Kanaatime maliyenin burada söyliyecek bir sözünün olması şüphesizdir. Aksi takdirde bir takım red edilen projelerde maliye ci zihniyeti ile hareket ediyorlar. Esas itibarıyla ofis odalar birliğine bağlanmalıdır.

R. Ormancı - Nazım rolü devlet plânlama dairesi eyniyedir. Yonatim kurulundan Odalar birliği temsilcisinin de bulunması gerekir. Esasen mezkûr birlik ticaret, sanayi odaları ve borsa birliğini de içine almaktadır.

Ben ilâveten yatırım ofisi yönetim kuruluna :

1 - Üniversitelerin iktisatla ilgili fakültelerinin ve Teknik Üniversitesi temsilcilerinin,

2 - İşçi temsilcilerinin iştirakini uzunluu görüyoruz.

R.Özeng - İşçi teşekkülleri hususunda Rıza beyin fikirlerine iştirak ediyorum. Fakat Maliye Bakanlığı nihayet bu işin ortağıdır. Bir vergiden feragatte bulunacaktır. Müessese işlemezden evvel Maliyenin orada temsil edilmesi her bakımdan faydalıdır. Ofiste Maliyenin temsil edilmesi çıkacak ihtilafların baştan halledilmesi için de zarurettir.

S.Bakıacioğlu - Orhan Dikmen beyin yapmış olduğu Şmme hukuku - hususi hukuk müessesesi tefrikine temas etmek istiyorum. Yatırım ofisinin Şmme hukuka hükmî şahsi olması icabeder. İlaveten teşkilâtın işliyebilmesi için üyelerin muvazâf olması gerekir. Ofis kararlarının Bakanlar Kurulu tasdiki ile mer'iyete girmesi icabeder.

G.Başman - Devlet Plânlama Dairesi bir çok vazifeleri bulunan bir müessesedir. Resmi ve hususi teşekküllerden bilgi toplamak imkânı vardır. Çok geniş bir kadrosu bulunmaktadır. Bu plânın takibi işi ile yakından ilgili makam orasıdır. Özel yatırımları da tetkik etmek mecburiyetindedir. Böyle bir teşkilât varken aynı cesaretle bir teşkilât daha kurmak müsgüldür. Böyle bir teşkilâtın faaliyeti de totoliter olmaz.

F.Yaldızan - Bana göre yatırım ofisinin Devlet Plânlama Dairesinden ayrı olarak kurmak gerekir. Zira çalışma mevzuuları ayrıdır. Ofis nerede kurulursa kurulsun faaliyeti bütün memleketi şamil olacaktır. Yani mütahassis elemanlardan müteşekkil ve geniş bir kadrosu olacaktır. Kuruluşu hususi bir kanuna dayanacaktır. Ancak teşkilâtın iş görebilmesi için büyük çapta para gerekecektir. Acaba yatırımlar üzerinden alınacak % 1 hisse teşkilâtın masraflarını karşılayabilecektir? Bu itibarla ben yatırım ofisinin Odalar Birliği çerçevesi içinde mütalâa edilmesini teklif ediyorum. Bu teklifi bazı müsbet tesirleri dolayısıyla yapmış bulunuyorum. Meselâ İthal Malları Piat tetkik ve Tescil Dairesi Odalar Birliği çerçevesinde kurulmuş ve tesir altında kalmaksızın çalışabilmektedir. Bu teşkilât tarzı piyasada emniyet yaratacaktır. Bu arada Maliye, Ticaret, ve Sanayi Bakanlıkları temsilcilerinin de Yönetim Kurulunda yer alması faydalı olur.

O.Dikmen - Bu ofisi mutlaka hususi hukuk hükmî şahsiyeti olmasında ısrar ediyeceğim. Ancak Devlet Plânlama Dairesi veya Odalar Birliği çerçevesinde olmasını teklif ederim. Zira Maliye Bakanlığı temsilcisinin olması halinde ofis tesir altında kalabilecektir.

A.Yucefer - Bu doğrudan doğruya bir vergi tatbikatı meselesidir. Maliye Bakanlığına sıkı sıkıya bağlı bir mesele olup mezkûr Bakanlık tatbikatı gözönünde tutmak ve ona istikamet vermek mevkiindedir. Bu itibarla yatırım ofisinin Maliye Bakanlığına bağlı olması yerinde olur. Yönetim kuruluna plânlama dairesi, Odalar Birliği v.s. temsilcileri de iştirak edeceklerdir. Bütçesine gelince, kısmen devlet bütçesinden kısmen Odalar Birliğinden ve kısmen de kendi varidatı ile masrafları karşılanacaktır. Ayrıca ofis merkezi bir teşkilât olması dolayısıyla Ankarada kurulmalıdır.

A. Alaybek - Burada sadece esaslarını belirtmekle iktifa ettik. Aynı konunun mevzuu olacağına da temas ettik. Şimdi şu fikirler belirlenmiş bulunmaktadır :

İşçi gruplarının da bu müesseseye içinde bulunmasını bende kabul ediyorum. Çünkü işçileri yakından alakadar ediyor.

İstanbulda kurulması hakkında Adil beyin fikirlerine iştirak ediyorum.

Bu teşkilât içinde Maliyenin bulunması şarttır. Çünkü bu müesseseye Maliyeyi yakından alakadar etmektedir.

Odalar Birliğine finansman bakımından bağlı olması yapacağı tesir bakımından hatalıdır. Hususi teğebbüse atılmış gibi olabilir. Yatırımlardan % 1'i aşmamak üzere alınacak vergi idareye kâfi geleceğini tahmin ederim. Ayrıca, yetmediği takdirde devletin sübvansiyonunu ve ticaret odasının yardımı alınabilir.

Profesörlerin de bulunması iyi olur. Yalnız Üniversite Profesörleri burada devamlı olarak nasıl vazife alabilirler ? Bu bana imkânsız gibi geliyor.

Diğer Bakanlıkların temsil edilmesi faydalı olmakla beraber Maliye Bakanlığı pek ağı bunları da temsil edebilir.

T. Hatusil - Tabii olma meselesini görmeden önce evvelâ ofisin yönetim kurulu olup olacağı meselesini kararlaştırılmalıdır. Ben ofisin müstakil olmasını ve memurlerinin muvazzaf olmasını teklif ederim. Yoksa muhtelif yerlerden seçilecek üyelerle işler iyi yürümez. Biz plânlama dairesini emsal olarak, ofise müstakil bir hüviyet vermeliyiz.

İ. Uçkun - Bende bu teşkilâtın müstakil olmasını kabul ediyorum. Başbakanlığa bağlanması psikolojik bakımdan daha tesirli olur. Elemanlarının muvazzaf olması istiklâlini sağlayan bir unsur olacaktır. Elemanlarının tayini ise formüle bağlanabilir. Devlet Plânlama Dairesi kadrosunu yapacağı işe göre ayarlamıştır. Bu işi de Devlet Plânlama Dairesine verirsek o da kadrosunu genişletmek mecburiyetinde kalacaktır. Bu bakımdan ofisin müstakil olması işleyiş ve kuruluş masrafları yönünden bir farklılık yaratmaz.

F. Erden - Plânlama dairesi ile kurulması mutasavver ofis tamamen birbirinden ayrı ve birbirine zat müesseselerdir. Plânlama dairesi karar merci değildir. Plânlama dairesince bir meselemin tatbik edilebilmesi için teğrif meclisten geçmesi icabeder. Halbuki ofis nihai karar merci olacaktır.

A. Alaybek - Mesele vuzuha kavuştu. Reyinise ara ediyorum yatırım ofisinin teğekkül tarzı hakkında üç görüş var.

1 - Devlet Plânlama Dairesine bağlı olmalıdır,

2 - Odalar ^{Birliğine} bağlı olmalıdır,

3 - Başbakanlığa bağlı olmalıdır.

dedi ve yapılan oylama neticesinde, yatırım ofisinin Başbakanlığa bağlı olması oy çokluğu ile kabul edildi: (G. Başman birinci teklif lehinde; R. Ormanca, T. Yıldırım, T. Energin, O. Dikmeç ikinci teklif lehinde; İ. Uçkun, A. Alaybek, A. Yücefer, T. Hatusil, O. Güreli, F. Erdem, S. Baktacıoğlu, R. Özenç üçüncü teklif lehinde oy kullandılar.)

Yine yapılan oylama neticesinde aşağıda sıralanan hususlar ittifakla kabul edildi:

a - Yatırım ofisi Başbakanlığa bağlı, müstakil ve yönetim kurulu olan ve Ankarada kurulan bir teşekküldür ;

b - Yönetim kurulu üyeleri muvazzaftır ;

c - Yatırım ofisi yönetim kuruluna girecekler arasında işçi temsilcisi ve ziraat odaları temsilcisi ilâve edilecektir.

d - Bütçe : Yatırım ofisinin masrafları, % 1'i geçmemek üzere projelerden alınacak hisse ve devlet sübvansiyonu ile karşılanır.

VERGİ REFORM KOMİSYONU TOPLANTILARI
TUTANAKLARI

Vergi Reform Komisyonu 19.6.1961 günü Maliye Bakanlığı Müşavir Hesap Uzmanı Ali Alaybek'in başkanlığında aşağıda isimleri yazılı üyelerin iştirakiyle toplandı.

Bakırcıoğlu Sadık
Başman Gani
Energin Turhan
Erdem Faruk
Gürelî Orhan
Hatusil Tarık
Ormanca Rıza
Kocememi Suphi
Özeng Rifat
Uçkun İlhan
Yaldıran Tahsin
Yücefer Adil

Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanı
" " " "
" " Müfettişi
Devlet Plânlama Dairesi Tems.
Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanı
" " " "
Sanayi Odası Temsilcisi
Ziraat Temsilcisi
Maliye Bak. G.Gl. Md. Müşaviri
Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanı
Ticaret Odası Temsilcisi
Maliye Bakanlığı Müş. Hes. Uzmanı

A. Alaybek - Bu günkü mevzuumuz yatırım indiriminin nisbeti dir. Esas olarak benim teklifim % 60 nisbeti idi. Ayrıca plânlaşma dairesince tesbit edilecek bölgelerde rejyonel kalkınma icabı % 90'a kadar olmak üzere hususi nisbetler uygulanacaktır. Böylece indirim nisbeti objektif esaslara bağlanmak suretiyle % 60 ve % 90 nisbetlerinde tesbit edilmiş olmaktadır. Ancak bu nisbetlerin kabulü halinde Parlemantoda siyasi tesirlerle indirim nisbeti % 90'a yönelecektir. Bu itibarla tek bir nisbet tayinini muvafık görürüm. Yani esas olarak % 60 nisbetini kabul ederiz; rejyonel kalkınma icabı indirim nisbetinin % 90'a kadar yükselbileceği esasını kabul ederiz. İkinci hâl tarzı olarak da sabit bir nisbet kabul ederiz.

Kurumlarda fiili vergi nisbeti % 30 olarak kabul edilirse, % 60 indirim uygulandıktan sonra fiili vergi yükü % 12'ye inecektir. Gelir vergisinde sabit vergi nisbeti % 60'dır. İndirimin sonra fiili vergi yükü % 24'a inecektir. Görülüyor ki yatırım indiriminin tesir, ferdi teşebbüslerde miktar itibarıyla, kurumlara nazaran, bir misli fazla olmaktadır.

İ. Uçkun - Kurumlar ele alındığı zaman, kurum kazançlarını dağıtılmıyacağını adeta önceden kabul etmekteyiz. Halbuki bu kazançlar tevzi olunabilir. Bu takdirde hakiki şahıslarda ilk % 20 kazanç hissesi vergilendirilmediği için bu şahıslar müterakkiyetten istifade edeceklerdir. Ayrıca kurumları teşvik bakımından raporda da sikredildiği gibi yatırım indirim nisbetleri hakiki şahıslara 1/2 ve kurumlara 1 emsal nisbetinde uygulanabilir.

A. Alaybek - Arkadaşlarımız, Gelir Vergisinin müterakki ve nisbetinin de Kurumlar Vergisinden fazla olması sebebiyle, indirimi ferdi teşebbüslerdeki tesirinin, kurumlara göre, bir misli fazla olduğunu; halbuki bizim ferdi teşebbüsleri değil büyük şirketleri fazla vurdığımızı görmemiz gerektiğini ileri sürmektedirler.

Ben bu görüşe iştirak etmiyorum. Zira indirimden faydalanmak için büyük yatırımlar yapmak gerekir. Bu ise ferdi teşebbüslerin imkânları haricindedir. Bu sebeple bu nev'i teşebbüsler kurum halini alacaklardır. Nazari bakımdan da bir fark yaratmamak icabeder : Zira kurum kazancı da esasen ortaklara intikâli edecektir. Yani Gelir vergisiyle kurumlar vergisi arasında hiçbir rabitanın olmadığı iddia edilemez.

ise (kazan) A.B.D. de kurumlar ve gelir vergisi bakımından bir fark gözetilmiyor. Halbuki A.B.D. İktisaden çok ileri bir vasiyettedir ; Yine de yatırım indirimini kabul etmiş ve kurumlarla ferdi teşebbüsler arasında bir fark yaratılmamıştır.

Ferdi teşebbüsler için % 60 ve % 30 indirim nisbetleri ferdi teşebbüsleri penaltize etmiş, kurumları ise teşvik etmiş olacaktır. Bu itibarla indirim nisbetleri bakımından kurumlarla ferdi teşebbüsler arasında bir fark gözetilmemesi icabettiği kanaatindeyim.

S.Baklacioğlu - Kanaatince kurumlarla fertler arasında bir fark olma var. Kurumların kazancı tevzi edildiği zaman, yeni bir muafiyet hükmü koymazsak, bir fert gelirinin tamamı üzerinden gelir vergisi ödeyecektir.

O.Gürel - Burada rakamlar bir birinden farklıdır. Ben ortaya başka bir iddia etmek istiyorum. Vergicilikte esas olan fedakârlıkta müsavat prensibidir. Kurumlarla ferdi teşebbüsler, iktisadi hayatla rekâbet etmektedirler. Veyahut eşit şartlarla rekâbet yaptıkları kabul edilmektedir. Aynı şekilde vergi muafiyetini de her iki grup teşebbüsten eşit olarak uygulamak icabeder. Zira bir eşitlikten müsavî bir rakam çıkarıldığında eşitlik bozulmaz. Esas olan mevcut eşitliğin bozulup bozulmaması meselesidir.

A.Yücefer - Meselâ 1 milyon liralık bir yatırım mevzuubahi olsun. Bu yatırım dolayısıyla teşebbüs kurum ise 300.000 liralık indirimden faydalanacaktır. Eger teşebbüs bir gerçek şahsa aitse faydalanacağı indirim miktarı 600.000 lira olacaktır.

O.Gürel - Ferdi teşebbüs ile kurum halindeki teşebbüs bu günkü piyasada eşit şartlarla rekâbet etmekte ve vergi nizamında müsavî halinde olarak kabul edilmektedir. Her iki teşebbüse de müsavî miktarda indirim uygulamak gerekir.

G.Dişman - Kurumlar, bir taraftan kurumlar vergisine tabi olmaları, diğer taraftan da kazançlarının tevzi anında ortaklarının ayrıca gelir vergisine tabi bulunmaları dolayısıyla ferdi teşebbüsle, vergi yükü bakımından, müsavî halindedirler. Bu sebeple Orhan beyin görüşüne iştirak ediyorum. Her iki grup teşebbüsünde müsavî miktarda bir avantaja sahip olması gerekir.

T.Yıldırım - Kurumları teşvik için farklı tatbikat icrası adına üzerinde durduğum. Bu kanastım mahfuz olmak şartıyla şu hususu belirlemek isterim.

1 Milyon lira kazançlı ferdi ve kurum teşebbüsleri olsun. Burada 600.000 liralık istenenin tesiri sadece zaman bakımındandır. Yani ferdi teşebbüslerde itfa kısa bir zamanda olacak, kurumlarda ise (kazanç eşit olmak şartıyla) itfa için uzun bir zaman gerekecektir.

A.Yücefer - Bir kurum 1960 senesinde 1.400.000 lira kazansa ve bu kazancını yatırıma tahsis etse, diğertarafta aynı şeyi bir ferdi teşebbüs yapsa her iki tarafta mezkûr kazancın vergisinden bir avantaj sağlanacaktır. Bu kazancın vergisi kurumlar için 600.000 lira ya tekabül eden kurumlar vergisini, ferdi teşebbüsler için ise 600.000 bin liraya tekabül eden gelir vergisini ödememeyi gerektirecektir.

T.Yıldırım - (devamla) her iki grup teşebbüste birinci senede 100.000'er lira kazandı. Bu halde her ikisi de 600.000 liraya kadar vergi vermiyecektir. Halbuki ferdi teşebbüs 50000 lira vergi verecekti, kurum ise 20.000 lira vergi verecektir. Ama şimdi her ikisi de vergi vermiyecek. Yani ferdi teşebbüs daha kısa zamanda itfa imkânına sahip olmaktadır.

A.Acıybak - Şu hususu belirlemek isterim. Yatırım indirimi hesaplanan vergiden yapılmıyacaktır. Yatırım, elde edilecek kazanç ile itfa edilecek ve bu kazancın muayyen bir kısmı vergiden istisna edilecektir.

S.Bekincioglu - Biraz evvel arsettığım hususu tekrar izah etmek istiyorum. Mesele 1 milyon lira kazançta kurumlar vergi vermiyecek, hakiki şahıslar ise yine vergi vermiyecekler fakat yatırım indirimi olmasaydı 600.000 lira vergi vereceklerdi. Kurumlarda ise yatırım indirimi tanınmadığı takdirde 200.000 lira kurumlar vergisi ve bakiye 800.000 lira üzerinden de şirket ortakları tarafından gelir vergisi ödenecekti.

İ.Uçkun - Kurumlar yatırım indiriminden hasıl olan kazançlarını dağıttıkları zaman da aynı muafiyetten istifade etmelidirler. Ancak bu takdirde dağıtılan kârın menşeiini tesbit etmekteki güçlük nazarı itibarı alınmalıdır.

R.Ormanci - Şirketlerin gelişmesini teşvik edelim. Ancak teferruat üzerinde durmak suretiyle prensibi zedelemiyelim.

T.Yıldırım - Ben biraz evvel meseleyi yanlış anlamışım. Şimdi arkadaşların görüşüne iştirak ediyorum. Eğer yatırım indirimi nisbetlerini farklı olarak tesbit etmezsek ferdi yatırımları teşvik etmiş olacağız.

A. Alaybek - Bu duruma göre iki görüş mevcut bulunmaktadır

- 1 - Farklılık gözetilmeksizin % 60 nisbetinin baz olarak alınması ve rejyonel kalkınma icabı, teferruata gidilmesini önlemek için, % 75 nisbetinin uygulanması, Ferdi teşebbüslerle kurumlar arasında fark gözetilmemesidir. Zira kazançtan ayrılan amortismanında olduğu gibi yatırıma tahsis edilen ve indirimden faydalanan kısım teşebbüslerin tasarrufundan çıkmaktadır. Nitekim A.B.D. de farklılık gözetilmemiştir.
- 2 - Yatırım indirimi nisbetlerinin gelir vergisi mükelleflerinde % 30, kurumlar vergisi mükelleflerinde % 60 olması ; rejyonel kalkınma bakımından gelir vergisi mükelleflerinde % 45 ve kurumlarda % 75 nisbetlerinin ; ziraat sektöründe ise her iki grup teşebbüsler için % 60 sabit ve tek nisbetin uygulanması.

Şimdi kurumlar ile ferdi teşebbüsler arasında yatırım indirimi bakımından nisbetlerin tesbitinde bir fark gözetilmesi teklifini reye koyuyorum,

dedi ve yapılan oylamada bu teklif edilen bu görüş kabul edildi. (İ. Uçkun, A. Alaybek, S. Baklacıoğlu, A. Yucefer, R. Ozen, T. Energin, T. Yıldızan lehte ; O. Güreli, G. Başman, R. Ormancı, S. Kocamemi aleyhte oy verdiler ; T. Hatıusil müstenkif.

Rıza Ormancı şu esbabı mucibeyi zikrederek aleyhte oy verdi :

"Yatırım indirimlerinin ferdi ve şirketler diye ayrılmasına muhalifim.

Milletimizde henüz sermaye piyasası doğmamıştır.

Atıl paralar daha ziyade fertlerdedir.

Tevvik yatırımadır. Ve çabuklaştırılması esastır. Kaynaklarına ve onların sahiplerine degildir .

İktisadi kalkınmaya yöneltilecek, hayati bir kararın parçalanması asla doğru olmaz.

İst. Sanayi Odası
Rıza Ormancı

İmza

Bilâhare yatırım indirimi nisbetlerinin esas olarak % 60 ve % 30 olması, rejyonel kalkınma icabı % 75 ve % 45 nisbetlerinin uygulanması teklifi reye konuldu ve oy çokluğu ile kabul edildi. (R.Özeng (R.Özeng aleyhte oy verdi).

Ziraî sektörde gerek ferdî teşebbüsler gerekse kurumlara % 60 yatırım indirimi nisbetinin uygulanması teklifi reye konuldu ve oy çokluğuyla kabul edildi. (A.Alaybek, R.Ormancı, S.Kocamemi, T.Energin, A.Yücefer, İ.Uçkun, S.Bakırcıoğlu teklif lehinde oy verdiler ; Diğer üyeler müntenkif).

"Verginin Ekonomik Fonksiyonuyla İlgili Tedbirler" isimli ekspozenin 12.nci sahifesindeki "teklif ettiğiniz yatırım indirimi usulü" meselesinin görüşülmesine bağlandı :

A.Alaybek - İstisnadan mutlak olarak faydalanscak sahalar arasına "kültür seviyesini yükseltmeye ve basın gelişmesini sağlamağa matuffaaliyetler" ibaresinin eklenmesini teklif ederim.

dedi ve yapılan müzakerelerden sonra ilgili mesele için "kültür seviyesini yükseltmeye matuf Faaliyetler" şeklinde formüle edilmesi (basının da bu tarife gireceği müşahhasıyla ve) ittifakla kabul edildi.

R.Özeng - Biz burada indirimin tatbik edileceği sahaları umumi olarak tesbit ediyoruz. Bu umumi esasa göre Yatırım Ofisi ilgili sahaları tesbit edecektir. Biz burada indirimden faydalanscak sahaları tesbit ederken, bu sahaların öncelik sırasına göre yatırım ofisi tarafından tesbit edileceğini hükme bağlayabiliriz.

İ.Uçkun - Memleketin ihtiyacı olacak derecede yatırım yapılmış sahalar var. Bu sahalara yapılacak yatırımları kayıtlı olmamız gerekmez mi ?

A.Alaybek - İktisadî kalkınmanın icapları içinde lüzumlu görülecek sahaları yatırım ofisi tesbit edecektir.

dedi ve bu görüş kabul edildi.

R.Özeng - yatırım indiriminden faydalanan bir sahadan alınmış tekrar başka bir yatırıma tahsis olunan sermayenin tamamının değil munzam kısmının yatırım indiriminden faydalanması gerekir.

Yapılan oylamada Rifet beyin teklifi reddedildi.

İ.Uçkun - Yatırım indiriminden faydalanmakta olan bir teşebbüsün devri halinde, yine yatırım indirimi şartının mevcudiyeti aranmalıdır. Aksi takdirde hem teşebbüsler parçalanacak hem de bu işin kolaylaştırılması doğacaktır.

Yapılan oylamada İhsan beyin teklifi kabul edildi.

T.Hatunel - Yatırım indiriminden faydalanan bir teşebbüsün ~~devri~~ halinde, indirim nisbeti ne üzerinden hesaplanacak ? zira kabul ettiğimiz esasa göre ferdi teşebbüslerde ve kurumlarda farklı indirim nisbeti uygulanmaktadır.

S.Bakırcıoğlu - Muafliğin başlangıcını fiili olarak faaliyete geçme şartına bağlayalım. Yoksa yapılan yatırımların fiilen istihsale bağlanmasını sağlayamayız.

A.Alaybek - Projenin kabulünden itibaren indirimin bağlanmasının sebebi, indirimin uygulanacağı senenin tayini bakımındandır. Zira belki yatırım yapılır, fakat istihsale bağlanmayabilir. Esas olan yatırıma tahsis olan kıymetlerin aktife girmesidir.

O.Gürel - Yatırımların mevzuumuzu bakımından ikiye ayrılması icabeder. Yeni kurulan müesseseler için işletme fiilen çalışmaya başlamayınca kâr mevzuubehis olmaz. Dolayısıyla indirimin uygulanması da mümkün değildir. Bir de tevsi durumu var. O takdirde yatırım yapılmadan indirim uygulanmasına başlanabilir.

A.Yücefer - Yatırım indiriminde başlangıç tarihinin tesisatın aktife giriş tarihi olmasını teklif ediyorum.

G.Başman - Tesisat aktife girer, fakat işletilmeyebilir.

A.Alaybek - İşletme sahibinin maksadı ne olabilir ? Esasen işletmeye başlanıp başlanılmadığının tesbiti zor. Halbuki aktife girme esası kabul edilirse kontabl olarak durumu bilançodan tesbit edebiliriz.

G.Başman - Muvazaadan korkarım. Mesela ticari bir müessese, satmak gayesiyle tesisat getirir ve indirimden faydalanır. Bilâhare mezkûr tesisatı sınıfi bir müesseseye satabilir.

A.Yücefer - Önleyici tedbirleri alacağız.

İ.Uçkun - Aktife giriş esası kabul edilirse, her sene yenden, fabrikanın parçaları ve kısımları geldikçe indirimin uygulanacağı baz da değişecektir. Bu maksatla proje bedelinin esas alınmasını teklif etmiştik. Böylece teşebbüsler likidite imkanını da bulmuş olacaklar.

A.Alaybek - Sınıfi hayatta böyle karışıklıklar olmaz. Proje tasnif ettirildiği zaman elde donmuş bir rakam yoktur. Bunun için fiilen yapılan masraflar üzerinden indirim uygulanır, böyleki aktife en son olarak ilâve edilen kıymetlerin yekünü % 60'ı aşmasın.

A.Alaybek - Yatırım indiriminin başlangıç tarihi olarak tesisatın aktife giriş tarihini teklif ediyorum.

Dedi ve yapılan oylamada Ali beyin teklifi kabul edilerek (S.Bakırcıoğlu aleyhte oy kullandı, R.Üzeng müstenkil.) oturuma son verildi.

Hatunel

VERGİ REFORM KOMİSYONU TOPLANTILARI TUTANAKLARI

Vergi Reform Komisyonu 16.6.1961 günü Maliye Bakanlığı Müşavir Hesap Uzmanı Ali Alaybek'in başkanlığında aşağıda isimleri yazılı üyelerin iştiraki ile toplandı.

Baklacioğlu Sadık	Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanı
Başman Gani	" " " "
Energin Turhan	" Mufettiş
Erden Faruk	Devlet Plânlama Dairesi Temsilci
Hatusil Tarık	Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanı
Gürelî Orhan	" " " "
Ormancı Rıza	Sanayi Odası Temsilcisi
Özeng Rifat	Maliye Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğü Müşaviri
Uçkun İlhan	Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanı
Yıldıran Tahsin	Ticaret Odası Temsilcisi

Müzakerelere yatırım indirimleri üzerinde İlhan Uçkun tarafından hazırlanmış olan ekspoze'nin okunmasıyla bağlandı.

İ. Uçkun - (Yatırım indiriminden istifade edecek müesseselerin tayininde asgari bir sermaye haddi ile yatırılacak sermaye miktarı için bir had tesbiti ve ziratte sermaye şartı yerine defter tutanağının kabul edilmesi, yatırım haddinin de öbürlerine nazaran % 50 noksan olması ana fikirleri üzerinde ekspoze'sini yazdı. Rapor hazırlanırken İlhan Uçkun'un notlarına bakılması zaruridir.)

A. Alaybek - Reevalüasyon neticesi doğacak plus value'de 500.000 liralık haddin hesabında nazara alınacak. Bu suretle sermayesi düşük, fakat gerçek mali kudreti yüksek olan teğebbüslar de bu indirimden faydalanmış olacaklardır.

B. Özeng - Bu gün de vergi kanunlarıyla ilgilenmemek suretiyle Reevalüasyon yapmak mümkündür. Ancak Ticaret Kanununun hükümleri bakımından bir mahzur olup olmadığı tetkik edilmelidir.

C. Gürelî - Sermaye haddinin tayini münhasıran büyük müesseselerde yatırım indiriminin tatbik edilebilmesi için yapıyor. Bir müessesenin büyüklüğünü tayin ederken sermayeyi değil, yapacağı yatırımı gözününe almak lâzım gelir. Mühim olan mesele yapılacak olan yatırımdır.

450.000 Lira sermayeli bir müesseseye 350.000 liralık bir yatırım yapsa bile istisnadan istifade etmek hakkına sahip olamayacak. Bu, gayet yanlış bir yol, maksada aykırı bir hareket tarzı olur.

A. Alaybek - Yatırım haddi kafi değildir. Müessesenin büyüklüğü de aynı derecede önemlidir. Söylediğimiz hususları geçen toplantımızda konuşmuştuk. Muayyen bir büyüklük arama yoluna gitmek istiyoruz. Muayyen bir sermayenin yatırım yapılmadan evvel mevcudiyetini de ayrı bir şart olarak aramak istiyoruz. Bugünün bilançolarının karışık durumlarını da hakikate irca edilmesini teşvik etmek istiyoruz.

O. Gürelli - Sermaye haddinin cesameti ifade edeceği hakkındaki mülahazalar tatmin edici görünmüyor. 300.000 lira yatırım yapacak bir işletmenin mali kudreti yoktur denemez. Bu paranın oradan buradan tedarik edileceği, işin ciddiyetinin kaybolacağı şeklinde düşünceler varsızdır.

A. Alaybek - Asgari bir sermaye arıyoruz. Bu bir emniyet unsurudur. 250.000 lira sermayeli bir şirket 100.000 liralık bir yatırım yapabileceği gibi 1.000.000 liralık bir yatırım da yapabilir. Bu paralar o şirketin şurasından buradan temin ettiği paralardır. Muayyen bir cesamet ve asgari bir emniyet unsuru olan sermayeyi de aramamız lâzımdır. Zira önemli miktarda bir vergi muafiyetini bu kimselerin lehine tanıyacağız.

S. Baklacioğlu - Yatırımı teşvik etmek istiyoruz. Kolaylığı çok şarta bağlamayalım. Sermayenin büyüklüğü önemli bir unsur değildir. Yatırımın yapılıp yapılamadığına bakmak, yatırım yapılmışsa bunu yapanın sermayesi ne olursa olsun bahis konusu avantajdan istifade etmelidir.

Réevalüasyona gelince, bu husus ya vergiye ait neticesiyi birlikte kabul edilmeli veya hiç kabul edilmemelidir. Aksi halde müesseseyi iki ayrı bilanço yapmaya sürüklemiş oluruz.

A. Alaybek - Yepyeni bir anlayış içinde yatırım indirimi ni kabul etmek istiyoruz. Bunu da vergi kanunlarında 4 - 5 maddeye sığdırmaya çalışıyoruz. Bir takım şartları derpis etmemiz gayet tabiidir. Şartlarımız açık ve basittir. Réevalüasyon meselesine gelince, ticari bilanço ve mali bilanço ayırımı her memlekette mevcuttur. Bir müessesenin mali ve ticari olarak iki ayrı bilançosu bulunması dünyanın her tarafında rastlanılan bir vakiadır.

T. Hatusil - İlhan Bey arkadaşımızın müzakerelerin başarı yapmış olduğu ekspozesi üzerinde konuşacağım. Ticarete sermaye 500.000 lira ve yatırımın 250.000 lira olması, ziraatte ise sermaye şartı aranmaması teklifinde bulundular.

Sermaye reevalüe edildiği anda 500.000 lira olsun demek toptan eşya fiyatları bugün 284 ise sermayenin 200.000 liraya inmesi demektir.

Ziraata gelince : Sermaye şartı olmayınca, 5 dönüm arazi-
si olanlar ile bilânço esasına göre defter tutarlırsa bu avantaj-
dan istifade edecekler. Ziraata bu avantajı tanıyoruz da ticarete
bunu ne diye tanımıyoruz?

Rejijyonel farklılaşmalar yapmak için sermaye şartı 250
bin liraya incek olursa bu 100.000 liralık bir sermayeye tekâbul
edecektir deminki izahatlarımız gözönünde tutulacak olursa. Madem
ki büyük kuruluşlara, büyük yatırımlara imkân tanımak istiyoruz,
o halde yatırımın miktarına bakalım. Gayemiz büyük müesseselerin
büyük yatırım yapması değildir.

T. Yıldırım - Biz yatırımları teşvik etmek istiyoruz. Am-
ciddi yatırımları teşvik etmek istiyoruz. Enfilâsyonun ziyadesiyle
hâkim olduğu bir devrede her türlü yatırımların çok olduğunu gör-
dük. Biz memleket ekonomisini kalkındırmak için yeniyeni bir teşeb-
büste bulunuyoruz. Milyonluk bir finansmanı 20 - 30 bin lira ser-
mayesi olan teşebbüsler yapamazlar. Her şekilde bir hisyenin ya-
pılmasını arkadaşlarımız teşvik etmek istiyorlar. Ben bunun frenlen-
mesini istiyorum. Aksi takdirde yatırım ofisine sayısız müracaat
olabilir. Bazı kayıtların konulmasına taraftarım. Asgari bir serm-
ye ve yatırım miktarı konulmasını komisyonumuz kabul etmelidir. K
racağımız teşkilâta da bazı yetkililer tanınmalıyız. Gelişmemiş bölg-
lerimizi teşvik etmek isteriz. Acaba bunlar için kayıt koymasak,
kuracağımız teşkilât bu talepleri incelese ve netice olarak o ka-
rar verse olmaz mı? Bunlar istisnai hallerdir. Reevalüasyonda gün
temas ettik. Amortismanları arttırıcı bir mahiyette reevalüasyon
yapılmasına taraftar değilsiniz. Eğer hususi teşebbüsle rekâbet h-
linde değilse Devlet Teşekkülleri amortismanlarını bu yeni kıymet-
ler üzerinden yapacaklar. Bu bir monopol mahası mıdır?

Biz 500.000 lira sermayeli teşebbüslere imkân tanıyoruz.
Bugün 200.000 liralık böyle teşebbüsler var ki mukayyet kıymetleri
reevalüe edilse 500.000 liradan az olmaz. Bugün yeni yapılan yatı-
rımın kıymeti 500.000 lira ise onlar bu avantajdan faydalanaca-
lar. Halbuki eski 200.000 liralık yatırımlar belki de bugünkü 500
binlik yatırımlardan kat, kat değerlidir.

T. Hatusil - Evvelâ evvelki ifadelerimi tazyih edeyim. B
sermaye haddini kaldıralım derken işin ciddiyetini gözönüne almalı-
mız denedim. Yatırım, projeye göre realize edileceğine göre ve an-
cak o zaman avantajdan istifade edeceğine göre iş ciddi denektir.

20.000 Lira müssoçel sermayeli bir teşebbüs, mevcutları-
nı reevalüe ettirmek suretiyle onları ciddiliğe davet mümkün ise
de sermayesi 500.000 olan fakat aslında bugünkü değeri daha yüksek
bulunan teşebbüsleri aynı ciddiliğe davet mümkün olmayacaktır. Zi-
ra onlar mevcut sermayeleriyle avantajlardan faydalanacaklardır.
Biz yapılacak yatırımın şüphesiz hududunu iyice tayin edecek olu-
rak sermaye şartı aranmaya lüzum yoktur. Esasen ziraatta sermaye
şartı aranmıyor. Niçin ticarete ariyalım?

G.Başman - Zannediyoruz ki piyasada kullanılmayan mevcut bir sermaye var. Aslında sermaye olsa iç ve dış finansman imkânları olsa yatırım yapılır. Yatırımın esas kaynağı gelirdir. Bunların yatırıma kanalize edilmesi lazımdır. Biz bu şartları gerçekleştirince yatırım artacağını zannediyoruz. Bu bakımdan asgari bir sermaye şart aramamız zaruridir. Yatırımı yapacak olanın bir sermaye ve gelir garantisi vermesi lazımdır. Bu garanti olmadan namütenahi yatırım talepleri ile karşılaşırız.

A.Alaybek - Hususi sektörü tenzil eden arkadaşlar kendi sektörlerinin menfaatini destekliyeceklerine bizim görüşlerimizle iştirak ettiler. Kendilerine teşekkür ederim.

Önümüzde şu meseleler var. Reylerinize arz edeceğim.

Esas ve normal ölçüler neler olacaktır.

Revalüasyon meselesi.

Ziraat sektörünün hususi durumu.

Rejyonel kalkınma için yatırımlara tanınacak avantajlarda farklılaştırma meselesi.

İlk mesele için önümüzde iki ölçü var:

- 1 - Sermaye 500.000, yatırım 250.000 lira asgari hâdde tutulsun.
- 2 - Sermaye hissesi olmasın, yalnız yatırım için bir asgari hâd konsun.

(İkinci görüşü kabul edenler : O.Gürel, T.Hatusil, R.Ormanci, R.Özenç, S.Bakıacioğlu)

A.Alaybek - Şunu söyleyeyim ki bu görüşü kabul edenler emniyet meselesini nazara almıyorlar. Muayyen bir cesameti ve sermaye si olmayan bir teşebbüse bu avantaj tanınmaz.

O.Gürel - Muayyen bir yatırımı realize etmek imkânını elde eden bir müessese muayyen bir cesamete sahip sayılır. Ayrıca sermaye hâdini ele almaya mahâl yoktur. Aksi takdirde konacak böyle bir kayıt bizi revalüasyon gibi bir meseleye götürür. Ortada maksada uygun bir müessese var.

S.Bakıacioğlu - 500.000 lira sermaye bugünkü büyük yatırımlar yanında ne cesameti gösterir ne de bir emniyet sağlar.

İ.Uçkun - Yatırım yapmak bir teminattır deniyor. Bir zamanlar taksitli satışlar vardı, memurlar buna kapılarak fazla miktarda öteberi aldılar. Sonra bu taksitlerin ödeme zamanı gelince meşhurlardan ellerinde bir şey kalmaz oldu. Maksat yatırım yapmak değildir. Yapılan yatırımları işletmektir. Sermaye nasıl olsa olacak deniyor, O halde bunun üzerinde durulmamalıdır. Çok kaypak hususlar araştırıyoruz.

R.Ormanca - Yatırım yapmak bir teşebbüs iştir. Sınai Kalkınma Bankasının ucuz kredi vererek yatırım yapılması için yaptığı yardım bizim vergi yoluyla yapmak istediğimizden farklı değildir. Teşebbüsün bünyesine, projesine v.s. bakıyor, krediyi veriyor. Müteşebbüs parayı nereden bulursa bulsun, ben sermaye şartının aranmasını ve bunun memleketi daha faydalı olacağı kanaatindeyim.

T.Yıldırım - Bu günün şartları içinde yatırıma tahsis edilecek paranın öz sermaye olması şartını aramamız lazımdır. Bide niye muvaffak olunamıyor. Müteşebbüsler kredi ile bir tesis kuruyorlar. Önce yatırım sonra para teminine çalışılıyor. Bunun için ilk önce sermayenin teşekkül etmesine yarıyacak bir tedbir alalım.

R.Özeng - Önümüzde iki mesele var. Biri yatırımın hacmi, diğeri yatırıma tahsis edilecek sermayenin kontrolü.

Müteşebbüs yatırıma tahsis edeceği sermayenin kaynağını, projenin sağlandığını v.s. yatırım ofisinde ispat edecektir.

İkinci olarak yatırım yapacak müesseseler ötedenberi kârla çalışmış bir müesseseler ise avantaj tanımakta bir mahzur yoktur.

Şu halde yatırıma tahsis edilecek sermayenin kaynağı üzerinde durmak lazım. Benim ilk teklifim reddedildi. Ona göre böyle bir mesele ortaya çıkmazdı.

Farzedeelim ki bir müteşebbüs var. Fabrikasının değeri 500.000 liradır. Fakat sermayesi bulunmayan bir başka müteşebbüs daha iyi imkânlarla sahip ve ayrıca tesisleri eski kıymetler üzerinden kayıtlı olduğu için ona böyle bir yatırıma yaptığı takdirde yatırım indiriminden faydalanma imkânını vermeyeceğiz.

Sadece yatırım miktarının tayini ele alınmalı ve sermaye şartı üzerinde durulmalıdır.

T.Hatıslı - Tahsin beye şunu soracağım. Eğer bir sermaye haddi tanırssa bu sistemin işlemesi daha kolay olacak diyorlar. 500 bin lira sermayeye sahip olan bir kimse yatırım yapmak için müracaat etse, kendi fabrikasını işletmek için likit imkânlarla sahip olmasa bile ona bu imkânı vereceğiz. Bu durumda bu şahıslarla sermayelerini dışarıdan temin edenler arasında ne gibi bir fark oluyor.

G.Başman - Bu gün yatırım yapmak imkânımız ne ise bu avantajı tanıdığımızda da yatırım imkânı aynı olacaktır. Biz, büyük müesseselerin gelirlerini bu avantajları göz önünde tutarak yatırımlara sevk etmeye karar vermelerini sağlamak istiyoruz.

A.Aleybek - Sınai Kalkınma Bankasına 50.000 lira sermaye ile veya işletme defteri ile gidip de bizzat 1.000.000 lira kredi istense insanı kapıdan çevirirler. Fakat sınai kalkınma bankasında da anormâl tatbikat oldu. Hiç sermayesi olmayanlara bile krediler açıldı. Onun için bir sermaye şartı koymak muhakkak lazımdır.

Şimdi reylerinize vaz ediyorum :

ikincisinde yatırım indirimi hemen mevzu bahis olmaz. Birincisinde üç yıllık bir intikal devresinde kazancından % 30 tenzil etmesini kabul edelim.

K.Ormancı - Reformun çok çabuk neticesinin alınması arzu edilir. Bu reformu yatırımı teşvik ederse hem kalkınma, hem istihdam v.s. bakımından çabuk gelişme sağlayacaktır. Bu sebeple nisbeti azaltmalıyız veya bizi burada bir nisbet tesbit etmiyelim.

İ.Uçkun - Biz nisbeti azaltmıyoruz. % 30 as bir muafiyet değildir. Hem bu % 30 indirimler yekân üzerinden ayrılan meblâğların umumî nisbetini % 60 veya % 90 oluncaya kadar devam edecektir.

T.Yıldırım - Ben meseleyi ikiye ayırıyorum.

1 - Mevcut bir teşebbüs esasen kâr etmektedir. Yatırılan kârından vergi alınmıyacağına göre bu teşebbüs bundan istifade edecektir.

2 - Yeni kurulan bir teşebbüs de yatırım itfa edilmeye kadar vergi vermiyecektir. Vergi vermeyince de maliyetleri düşürecek, fiyat seviyesine kötü bir tesir yapma ihtimali olacaktır. Alacağımız tecrübe rekâbet şartlarını değiştirmiyelim.

A.Alaybek - İç ve dış finansman kaynaklarından faydalanarak yatırım yapmak isteyen bazı müesseseler plânlama dairesine müracaat etmiş bulunuyor. Eğer % 30 gibi bir nisbet kabul ederseniz iyi olacaktır. Nihayet esasında vergiyi tecil etmiş olmaktadır.

O.Gürel - Tahsin beyin dediği gibi, fiyat nizamını eniden bozmamak için yatırım tedrici olarak amorti edilmesinin faydası vardır.

A.Alaybek - İndirimin tedrici bir şekilde tatbik edilmesinin de fayda vardır. Yatırım indirimi ilk üç sene de kârın % 30 unu aşmamalı, amorti edilecek kısım yatırım ünitesinin % 60'ını, % 90'ını olsun meselesine gelince yüksek bir nisbetin daha tesirli olacağı düşünülmesiyle yüksek nisbetler tatbikine taraftarım.

S.Bakırcıoğlu - İstanbulda kurulmuş müesseseler için indirim kabul edilmemesi doğru bir hareket olmaz. Çünkü İstanbul içinde kurulmuş müesseseler indirim yok diye tesisleri dışarıya taşıyamazlar. Bu sebeple İstanbul için % 30 bir indirim kabul edelim.

İ.Uçkun - Asıl halledilecek mesele İstanbulda bazı fabrikaların kaldırılmasını temindir. Bir de bunlara % 30 indirim avantajı tanımayalım.

O.Gürel nasıl ki yatırımın hangi mevzuuda yapılacağını plânlama dairesine bırakıyorsa, yatırım indiriminden faydalanacak yatırımların nereelerde olabileceğini de umumî plâna bırakalım.

İ.Uçkun - Mevcut bir tesisin satın alınması yatırım sayılmı diye bir teklif yapmış ve kabul etmiştik. Hâli böyle olunca satış halinde işlememiş müddetlere ait vergilerin alınması lâzım gelir.

R.Ormancı - Avantajı olmayan bir teğebbüs kimse satın almayacağına göre, satın alanın da aynı avantajdan, indirimden faydalanması lâzımdır.

A.Alaybek - Bendeniz yatırım indiriminin bir bareme tabii tutulmasının mümkün olamayacağı kanaatindeyim. Zira bunun tatbiki zordur. Hangi mevzudaki yatırımlar daha çok teşvik edilecek, Hangileri için bu teşvik edici nisbetler tatbik edilecek bunları tayin nazari bakımdan çok doğru ise de istihlal bir çok şartlara göre ehemmiyet kazanacak veya ehemmiyet kaybedeceğine göre konacak olan hâdier indii ve taktiri olucaktır.

Eski teklifimizde idrar ediyorum. Yani sadece % 60 ve % 90 nisbetleri tatbik edilsin.

(Oylama sonucu : A.Alaybek'in teklifi 5 oy, % 50 - % 75 teklifi 5 oy. Başkanın da oy verdiği birinci teklif kabul edilmiş oldu.)

Komisyen toplantıya gelecek oturumda aynı mevzuuda müzakerelere devam etmek üzere son verdi.

VERGİ REFORM KOMİSYONU TOPLANTILARI
TUTANAKLARI

Vergi Reform Komisyonu 14.6.1961 günü Maliye Bakanlığı Müşavir Hesap Uzmanı Ali Alaybek başkanlığında aşağıda isimleri yazılı üyelerin iştirakiyle toplandı.

Bakıncıoğlu Sadık
Başar Mübin
Başman Gani
Prof. Dikmen Orhan
Energin Turan
Hatusil Tarık
Ormancı Rıza
Özeng Rıfat
Uçkun İlhan
Yıldıran Tahsin
Yücefer Adil

Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanı
İstanbul Defterdar Muavini
Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanı
İst. Üniversitesi Temsilcisi
Maliye Bakanlığı Müfettişi
Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanı
Sanayi Odası Temsilcisi
Maliye Bakanlığı G.Um.Md.Mş.
Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanı
Ticaret Odası Temsilcisi
Maliye Bakanlığı Müşavir Hes.

Yatırım indirimi meseleleri üzerinde görüşülmeğe başlandı.

A.Yücefer - Yatırım indirimi ile ilgili raporun 13.ncü sahifesindeki teklifleri görüşelim. Çanaz 13.ncü sahifedeki a fıkrasını ele alalım. Hangi kazançlar bu indirimden faydalanacaktır? Ticari ve Zirai kazanç sahipleri faydalanacaktır. Bu formül üzerinde muvafık mıyız?

S.Bakıncıoğlu - Teşebbüs diyeceğimize tüzel ve gerçek kişiler diyerek mükellefiyete bağlasak doğru olmaz mı? Çünkü bir kimsenin muhtelif faaliyetlerinde gelirleri olabilir. Şayet indirim mükellefiyet üzerine tatbik etmezsek ihtilâf mevzuuları doğabilir.

T.Yıldıran - İştirak bizim konumuz içine giriyormu? Hazırlanan tasarıya göre doğrudan doğruya yatırım yapanlar indirimden faydalanabilecek, iştirak edenler ise indirimden faydalanamayacaklardır.

A.Alaybek - Ne vergi hukukumuzda ne de ticaret hukukumuzda teşebbüs diye bir mefhum bulunmamaktadır. Bunun yerine işletme mefhumu konmuştur. Yatırım indirimini ya işletmeye tanıyalım veya hatta mükellefi ele alarak onun gelirinine bağlayalım.

A.Yücefer - İstifade edecek olan mükelleftir. Yani kendi kazançından indirecektir. Biz teşebbüs demekle daha umumî bir mefhumu ifade etmek istedik.

T.Hatusil - Önce bu vergi muafiyetlerinin şimdiki vergi kanunlarıyla mi yoksa ayrı bir kanunla mi sağlanacağı hususunda prensip kararına varsak daha olur kanaatindeyim.

A.Yücefer - Konuşulan hususlar muafiyettir, ve bütün vergi manzumesi ile alikali olup vergi kanunlarımıza dahildir. Bu nu bu şekilde almaya mecburuz.

T.Yıldırım - Kanaatimce ana prensipler burada mütelâf edilecek, bunun dışındaki hususlar için ayrı kanun çıkarılacaktır. Bu yatırım ofisi kanunu olacaktır.

M.Başar - Burada detaylı bir takım indirimler var. Meselâ rejyonel kalkınmayı sağlamak için alınacak tedbirler gibi. Bunlar prensip olarak vergi kanunlarına konsa ve detaylar ayrı kanunlarda belirtilse daha açık ve tatbiki daha kolay bir sistem meydana çıkarılmış olur.

R.Özeng - Yatırımı teşvik kanunu diyebileceğimiz bu kanun hususiyetleri olan hükümleri ihtiva edecektir. Fakat bunu vergi kanunlarına serpiştirmeye imkân yoktur. Bu şekilde yapıldığı zaman için içinden çıkılmaz bir durum hasıl olacaktır. Yatırıma tahsis edilecek kazanç hangisi olacak ? Bunu vergi kanununun neresine koyacağız ? Etraflı bir kanun hazırlayacağız. Ama bu münhasıran vergi kanunlarına ait bir kanun olacaktır.

İkinci olarak yatırım mükellefin kazancından tefrik edilecektir. Ama hangi kazançtan tefrik edilecek ? Evvelâ bu hususa da karar vermek lâzımdır.

A.Alaybek - Yepyeni bir fikir, yepyeni bir kompozisyon olduğundan biraz yadırganıyor, inceleyecek olursak bunların temininin hiç de büyük bir mesele olmadığını göreceğiz. Meselâ yatırıma tahsis edilen meblâğ nereden gelen meblâğ olacak ? Teklifimizin f bendinde işletmenin malî kârından ibaresi geçiyor. Bu meseleyi aydınlatıyor. Bu nev'i tedbirler bütün memleketlerde malî kanunlar içinde yer alıyor. Sonra, ayrı bir kanun çıkarmak bu gün için politik bakımdan da mahzurludur. Her yeni kanun tenkitlere uğrar. Halbuki bu günkü malî kanunlarda bir değişiklik yapılması umumî kabûl görüyor.

G.Başman - Diğer gelir unsuru sahipleri de yatırıma gitmek isteyebilir. Meselâ bir limited şirketten 500.000 lira sermaye iradı elde eden müessese yatırım indiriminden faydalanamayacaktır.

A.Alaybek - Efendim önünüzde iki teklif var. Bu tedbirlerin ayrı bir kanunla mı yoksa malî kanunlarımızı gerçekleştirilmesi hususunu reylerinize vaz ediyorum.

T.Yıldırım - Usul bakımından bu hususun rey'e konmamasını istiyorum. Elimizde bir proje var. Bunu önce detaylı bir şekilde inceleyelim.

T.Energim - Bu iki fikrin birleştirilmesi mümkün olabilir. Yatırım ofisi kanunu çıkacaktır. Orada detaya inilebilir. Biz önce prensipleri koyalım. Mesele yeri geçince kendiliğinden halledilir.

O.Dikmen - Burada, Komisyonumuzun kararlaştıracağı hususlarda Maliye Vekâletine tekliflerde bulunmak üzere toplanıyoruz. Komumuzda sadece vergi kanunları var. Krediler vesair için bizim tedbirler almaya ve teklif etmeye selâhiyetimiz yok. Kanaatim ile-ri sürülen tedbirlerin vergi kanunlarına bir iki madde ilâvesiyle

gerçekleşebileceği civarındadır.

M. Başar - Yatırım indirimi konusunda muayyen gelir kaynakları ele alınmış bulunmaktadır. Yatırım çerçevesi içinde servet artışları gelirine istinaden hiçbir zaman uygun bulmam. Fakat ücret erbabında durum başkadır. Ücret erbabının bilhassa yapı tasarrufları yatırılan paraları için bir yatırım indirimi tanınmasını uygun mü'lâ ederim. Bu tezimizi de kuvvetlendirmiş olur. Diğer vatandan zıresi de bu işten memurlar kadar faydalanacaktır. Çünkü kredi piyasası bu bakımdan bir ferahlığa kavuşacaktır. Kaldiki memur maaşlarına y pılan zamalar artan fiyatlar muvacehesinde hiçbir şey ifade etmediği muhakkaktır.

A. Yücefer - Şunu teklif ediyorum ; Evvelâ biz yatırım indiriminden istifade edecek yatırımların hangi gelir kaynağından gelen gelirlerden meydana geleceği hususunda bir prensip kararına varalım. Bunun istisnaları üzerinde dururuz.

T. Energin - Acıllı bey Ferdi, zata liniz işletmeyi ele aldınız ve ekspozenizi o şekilde yaptınız. Evvelâ bu hususta kararın verilmesi gerekir.

A. Yücefer - Şu mevzuuda anlaşmaya varalım. Biz diyoruz ki ticarî veya ziraf kazancından yatırım yapacak olan teşebbüsler yatırım indiriminden faydalanacaklardır. Burada şöyle bir durum ortaya çıkıyor. Bir anonim şirkettirinden bir yatırım yaparsa bu yatırım, indiriminden istifade edecektir. Anonim şirket bir yeni şirket kursu ve bu şirket bir yatırım yaparsa burada indirimden yeni şirket istifade edecektir.

İ. Uçkun - Bir mesele var. Yatırım indiriminin bir müessesenin kendi içinde mi istifade edeceği yoksa başka bir işletmeye de iştirak etmiş olsa indirimden faydalanma bu yeni müessese için de varit olup olmayacağı hususuna halletmemiz gerekiyor.

A. Alaybek - Ben ekspozemi hazırlarken teşebbüsü ele aldım. Teşebbüsü müstakil bir varlık olarak telâkki ettim. Bir yatırım yapıldığı zaman bu yatırımı muhakkak bir teşebbüs yapmıştır. Bu teşebbüs daha önce yatırım ofisine projesini götürmüş gerekli müracaatını yapmış ve müessesesini almıştır. Bunları yapan teşebbüs o seneden itibaren yatırım indiriminden istifade edecektir.

R. Ormanca - Kazanç meydana gelmeden indirim mevzuu bahismidir ? Doğildir. O halde işletme de sermayesini istediği şekilde temin edebilir. Kazanç elde edilince indirim bahis konusu olacaktır.

R. Özenç - Yatırıma tahsis edilen sermayenin hangi sahadan gelmiş kâr olduğunu tesbit edilmesinin lâzım geleceği söyleniyordu. Şimdi şunu sormak istiyorum ; Şahsi servetini yatırıma tahsis eden bir kimse bu indirimden faydalanamayacaktır.

T. Yıldızaran - Şimdi mesele vuzuha kavuştu. İşletme kurulacak, kazanç temin edilecek, muayyen devrelerde indirim tatbik edilecektir. Sermaye kaynakları çeşitli olabilir. İşte bu husus yanlış anlaşılmalıdır.

A. Alaybek - Biz sermaye ile ilgili değiliz. Sermaye nereden temin edilirse edilsin, kazanç meydana geldiği andan itibaren bu sermayenin yüzde muayyen bir kısmı elde edilen kârların vergide muaf kılınması ile itfa edilecektir.

T. Patucil - Aklına şöyle bir misâl geldi. Bir şahsın bir ticarethanesi ve bir de gayrimenkûlü bulsun, gayrimenkûl sermaye iradı 50.000 lira, ticari kazancı da 10.000 lira olsun. 1968 de ticarethanesini geliştirmek için bu 50.000 lirayı yatırmış bulsun 0 sene 20.000 lira ticari kazanç elde etse biz yatırım indirimini 20.000 lira üzerinden uyguluyoruz. Halbuki 50.000 lirayı da hesaba katıp kazancın 70.000 lira olarak mütalâa edilmesi doğru olur.

R. Özeng - Bu son açıklamalardan sonra ben esasa muhalifi Ziraf, Sinaî ve Ticarî kazançların muayyen sahalara yatırıldığı zaman doğacak olan kârın muayyen bir kısmı 0 sene vergiden muaf olacak amiyârşeklinde (anladıyım. Halbuki şimdi görüyorumki önce bir sermaye yatırılacak sonra ileride doğacak kârlarla, bu kârların vergiden muaf kılınması dolayısıyla bu sermaye itfa edilecek. Bu şekil sermayenin itfasına razı değilim. Eğer birinci şekilde bir vergi muafiyeti konacak olursa buna taraftarım.

A. Yücefer - Fark şuradadır. Mevcut bir müessese için ort da bir kazanç vardır. Mevcut olmayan bir müessese için ise kazanç ancak kurulduktan sonra elde edilebilir ve yatırım indirimi ancak bu zaman tatbik edilebilir.

O. Dikmen - Yatırım tabirinden iki husus anlaşılır. Bunlar plâsman ve investismandır. Investisyon doğrudan doğruya bir teşebb tarafından yatırım yapılmasıdır. Bir şirketin veya bir şahsın bir fabrika kurması tipik investismandır. Ayrıca aynı şirket veya şahısyı bir şirkete iştirakte bulurlarsa ve bu şirket bir fabrika kurarsa buna da investisyon demek lâzımdır. Yok eyer bu şirketler veya şahıslar bir menkûl sermaye satın alırlarsa buna plâsman denir. Aslında plâsman da bir yatırımdır. Çünkü hisse senetleri satın alan şirketler bizzati birer yatırım konusudur. Bunun için bu şirketlerin dağıtacakları dividendler de yatırım indiriminden istifade etmelidir.

Yukarıda arkaşların ileri sürdükleri, yatırım indiriminin esas olacak olan kârların hangi kârlar olacağı meselesi bizim pratikte şu yola götürür. Eğer Rifat beyin görüşüne göre bir yatırım indirimi kabul edilirse bütün şirketler daima 250.000 lire sermaye ile kurulur. Bu ilk yatırım indiriminden istifade etmez müteakip seneler bu şirketin daima yatırım yaparak genişlediği görülür. İki görüş arasındaki fark neticede buna müncer olacaktır.

A. Yücefer - Aramızda bir anlaşmazlık bulunmaktadır. Kurulmuş olan müesseselerin kazançlarından mahsup inkânı vardır. Halbuki yeni yatırım yapan müesseseler için ancak kazanç elde edilince mahsup inkânı doğacaktır. Bu, amortisman gibi bir şeydir. Yeni kurulacak müessese amortismanı nereden yapacak? Kazancından mahsup edecektir. Yatırım indirimini de amortismanına benzetebiliriz. Yatırım yapmanın önemli bir hususiyeti yoktur. Kim yaparsa yaparın, kazanç elde edilince mahsup edilecektir.

T.Yıldırım - Bazı terimler üzerinde duruyoruz. Bilhassa yatırım terimi üzerinde, bir teşebbüs yatırım yaparak genişliyor. Yahut aynı şirket başka bir şirketin kuruluşuna iştirak ediyor. Bunlardan başka olarak bir kaç şirket bir araya gelerek başka bir teşebbüs kuruyorlar. Bundan sonra yapılacak yatırımın projeleri hazırlanıyor. Yatırım ofisinden müsaade alınıyor. ve yatırımın gerçekleştirilmesine başlanıyor. Bu sahada şirketin parası bu işlere ya kâfi gelir yahut gelmez. Kâfi gelmezse şirket başkalarına müracaat eder. Onlardan para temin eder. Bütün bu durumlarda müşterek olan nokta bir yatırım yapılmasıdır. Bizi de alâkadar eden bu husustur. Yoksa yatırımların finansmanı nereden temin ediliyor bizim için mühim olan bu değildir. Mühim olan yatırımın yapılmasıdır. Zaten bütün bu tedbirleri yatırımları teşvik için almıyormuyuz ?

A.Alaybek - Biz yatırımların finansmanları ile alâkadar değiliz. Müesseselerin yatırım kaynakları çeşitli olabilir. Bir bilançoyu gözönüne getirelim. Aktifinde yatırım dolayısıyla istihsal fazlamız olacaktır. Bu istihsal fazlasının doğuracağı bir kazanç var. Buna biz yatırımın indirimini tatbik edebiliriz. Gayemiz yatırımın sağlayacağı kazançlarla işletme içersinde yatırım sermayesini ifna etmektir.

R.Özenç - Bendeniz şöyle düşünüyorum : Muayyen bir şirket bir yatırıma bir sermaye tahsis ediyor. Biz burada sahaya bakacağız. Bu saha muayyen şartlara haizse ve buraya tahsis edilen sermaye ticarî veya zirai bir faaliyette doğmuş bir kârı bu yatırım iktisadî istisnadan faydalansın. Öbür şekilde yani yatırılmış sermayenin sonradan elde edilecek kârlarla amorti edilmesi eski şirketlerin fesh edilip yeniden kurularak mevcut sermayelerinin amorti etmelerine müncer olur ki ben bunu zararlı görmekteyim. Ve tasvip etmiyorum.

A.Alaybek - Biz yatırımın finansmanı ile alâkadar olamayız. Yatırım kaynağının da bilemeyiz. Nerelere gidecektir bunu da bilemeyiz. Biz müşahas olarak yatırımı teşvik ediyoruz. Zati, öz sermayeyi yatırmayı arzuluyoruz. Yatırıma tahsis ettiğimiz bir fon olursa yapıldığı yıldan itibaren kazancından indirmeye başlayacağız. Partisipasyon yapanlar v.s. de bundan faydalanacaktır.

S.Baklacioğlu - Biz sermaye olarak teknik sermayeyi kabûl ediyoruz. Bu sermayenin finansmanını ilerdeki kârlarda olması halinde bu kârlara yatırım indirimini yine tatbik ediyoruz. Yani iktisadî tabirlerle ifade edilecek olursa yatırım eksante oluyor bunu itfa edecek kâr ise ex-post bir kâr oluyor.

İ.Uçkun - Biz sadece mevcut müesseseler için yatırım indirimini tatbik edersek memlekette kalkınma olmadığı gibi atıl sermayeyi de harekete geçiremeyiz. Halbuki gaye bu değildir. Sermayeyi çalıştırmak ve geliştirmek yeni kurulacak müesseselere de aynı avantajı sağlamakla olur.

T.Yıldırım - Gayemizden uzaklaşıyoruz gibi geliyor bana. Biz yatırımları himaye ediyoruz. Muayyen kaynaktan gelenlere inhisar ettirmeye kalkarsak sahayı çok dar tutmuş oluruz. Kaynakları ne olursa olsun , muayyen şartları ihtiva eden her yatırım himayeden faydalanmalıdır.

A.Alaybek - Efendim iki görüş tebellüğ etti: Birincisi Rıza beyin savunduğu gerçekleşmiş kârların yatırıma tahsis edilmesi halinde bunların yatırım indiriminden faydalanması. Diğeri hem bu yukarıdaki husus hem de yeni teşekkül eden teşebbüslerin yatırımlarının ileri de elde edilecek kârlarla muayyen nisbette amorte edilinceye kadar kârların yatırım indiriminden istifade etmesi.

Bu iki teklifi reylerinize vaz ediyorum.

(Oylama sonucu : Birinci teklif 5 oy T.Hatusil; R.Özenç; G.Bağcıman; M.Başar; T.Energin. İkinci teklif 8 oy Y.Dolun; R.Ormanca; A.Yücefer; A.Alaybek; O.Dikmen; S.Baktacıoğlu; T.Yıldırım; İ.Uçkun. İkinci teklif oy çoğunluğu ile kabul edildi.)

Ticari veya sınıf kazançları gelir veya kurumlar vergisine tabi teşebbüsler yatırım indiriminden faydalanırlar. 13.ncü sahifede ki a fıkrasının bu şekilde olması teklif edildi. Bu husus reye konuldu ve kabul edildi. Aynı fıkra hakkında evvelki toplantıda Adil bey ve İlhan bey sermaye ve yatırım miktarı için ileri sürdükleri tekliflerini tekrarladılar. (500.000 lira sermaye, 250.000 lira yatırım)

Bu hususun müzakeresine geçildi.

R.Ormanca - Rakamlar bakımından, sınıf teşebbüslerin durumlarını da gözönüne alarak bir kaç söz söyleyeceğim. Odamıza kayıtlı sınıf teşebbüslerin bir 1/3'ü 250.000 liradan az sermayelidir. Eyer sermaye şartını 500.000 liraya çıkaracak olursak odamıza kayıtlı sınıf teşebbüslerin ancak 1/3'ü bu şartın gerektirdiği durumda olacaklardır. Odamızda 2.800'e yakın müessese kayıtlıdır. Bunun ancak 800-900 kadarı bu avantajdan istifade edebilecektir. Bu şartlar on şartlar olduğuna göre yatırım yapabilmek için şartlara uygun olmayan bünyelere sahip olan teşebbüsler önce bünyelerini değiştirmek zorunda kalacaklar.

İkinci fıkrada yer alan yatırım hududu hakikatten azdır. Bu hududun 100.000 liraya çıkarılması yerinde olur.

R.Özenç - Vardığımız karar muvacehesinde böyle bir kayda (lüzum yok. 50.000 lira ile işleyen bir müessese 1.000.000 lira toplayıp şu fabrikayı kuracağını dediği zaman bunu yatırım indiriminden faydalandırmamakta manâ yoktur.

A.Alaybek - Yatırım ofisine yapılacak müracaatlar yatırım hududu düşük seviyede tutulursa çok sayıda olacaktır. Netice olarak ofis çalışma bakımından zorluk çekecektir. Daha doğrusu ofiste bir tikanıklık meydana gelecektir. Yatırıma bir had koymayı bunun için düşündük ne kadar yüksek tutulursa ofis o kadar az işle uğraşacaktır.

T.Yıldırım - Mutlaka bir rakamla tahdit etmek lüzum değildir. Biz iktisadi kalkınmayı teşvik etmeliyiz. Yoksa küçük müesseseler ile kalkınma sağlanmaz. Rıza beyin verdiği rakamlar eski fiyatlarla olduğu için günün icaplarını ifade etmez. Belki görünen sermayesi o kadardır. Bu itibarla hacmi ve yapısı itibariyle muayyen bir ünitenin üstünde olan müesseseleri ele almamız icabeder.

T.Energin - Eger şartları alçak seviyedeki hudutlarla tayin edersek sonradan bunların kontrolu meselesi de ortaya çıkacaktır. Hadler mümkün olduğu kadar yüksek tutulmalıdır.

I.Uçkun - Yatırımlar vasıtasıyla milli ekonominin gelişmesini temine çalışıyoruz. Sağlam bünyeli yatırımları seçmekte fayda vardır. Biz bunu arıyoruz. Bunun için de muayyen hadler koymak mecburiyetindeyiz.

T.Hatusil - Bu mevzuda gaye olarak memlekette büyük teşebbüslerin kurulması isteniyor. Ofis kendisine gelen talepleri inceleyecek, yatırımı tetkik edecek, münasip görürse bu yatırıma yatırım indiriminden faydalanmasına izin verecek. Bundan sonra sermayeyi temin edenin kim olduğu öz sermayesinin ne olduğu bizi alakadar etmez. Belki bu işin yapan şahsın büyük bir ticari sermayesi yoktur. Fakat kullanmadığı, atıl olarak tuttuğu bir serveti vardır. Şimdi bu servet istihsal sahasına girecektir. Eger bu şahıs bu işi gerçekleştirebilecek bir kabiliyete sahipse ne için onu başlangıçta bir takım kayıtlarla bu işin yapmaktan alakoymağa ne lüzum vardır.

S.Bakıacıoğlu - Öz kaynaklar ile yatırım haddini nisbetli olarak ele alsak iyi olur. Yatırımın en az iki misli öz sermayesi olması şartını koyabiliriz. Böyle bir nisbet koymamız daha mantıklı gibi görünüyor. Bu hususta evvelki toplantıda da aynı teklifi yapmıştım.

O.Dikmen - Mukayyet sermayenin yüksek tutulmasında bende bir fayda görmüyorum. Sonra sermaye işletmecilik bakımından optimal durumda olmalıdır. Bu işletmecilik prensibi bir çok teşebbüste imkân varken sermayenin az miktarda olmasına sebep olur. Onun için sermayeye yüksek kayıtlar koymayalım.

A.Yücefer - Müesseselerin bir tarifi ve teşhisi bahis konusu olurken sermayelerine bakmak şarttır. İki haddin de Tahsin beyin belirttiği gibi yüksek tutulması gerekir. Daha aşağı inerse bu müesseseler parakendeleşir. Sermaye ve yatırım ile muafiyet tesdi etse idi teşvikî senayî kanunu da başarılı olurdu. Bunun için sermaye ve yatırım haddinden feragat etmeyip bunları 500.000 ve 250.000 lirada donduralım.

T.Hatusil - Ben, bu son konuşmalardan sonra yine gayemizi ne olduğu hususunu karıştırıldığı kanaatine vardım. Eger büyük teşebbüs sahiplerini yapacakları yatırımlar için bir avantaj sağlanmak isteniyorsa mesele yok. Eger memlekette büyük teşebbüslerin çoğalması isteniyorsa niçin bu işleri yapacak olanların muayyen bir sermayeye sahip olması şartında ısrar ediliyor.

T.Yıldırım - Ben bilhessa Orhan beyin işaret ettiği çok yerinde buldum. Tarık bey indî bazı kararlar alınması endişesine işaret ettiler. Biz yatırım ofisine geniş selâhiyetler verdiğimiz. Ofis istisnaf hallerde yatırım müsaadesi vermiyebilir. Yabancı meblâğları kendisi tayin edebilir.

A.Alybek - Önümüzde bazı tektifler var. Mesela olmuştuk bulunuyor. Teklifleri teker teker oylarınıza arz edeceğim.

- I - Sermaye için bir had konulmaması veya konulması teklifleri.
- II - Yatırım ofisine istisnaf hallerde yatırım miktarı bakımından tahditler koyma selâhiyetinin verilmesi.
- III - Öz sermayenin (yatırımı yapacak olan teşebbüsün) 250.000 liradan az olmaması.
- IV - Öz sermayenin (yatırımı yapacak olan teşebbüsün) 500.000 liradan az olmaması.
- V - Yatırımla bu yatırımı yapacak olan teşebbüsün öz sermayesi arasında bir oran bulunması.

(Oylama sonuçları:

- I - Sermaye için bir had konulması teklifi 7 oyla kabul edildi.
- II - yatırım ofisine istisnaf hallerde yatırım miktarları bakımından tahditler koymak selâhiyetinin verilmesi teklifi oyta birliği ile kabul edildi.
- III - Sermayeye 250.000 liradan az olmama şartının konması oy çoğunluğu ile kabul edildi.
- IV - III sıradaki teklif kabul edildiğinden bu teklif oya konmadı.
- V - Yatırımla yatırımı yapacak olan teşebbüsün öz sermayesi arasında bir nisbet aranması teklifi oy çoğunluğu ile kabul edilmedi.

Projenin 13.ncü sahifesindeki b fıkrası görüşülmeğe bağlandı. Bu hususta haddin 50.000, 100.000, 250.000, 500.000 lira olması teklif edildi.

R.Ormancı - Mevcutların tevsiî bakımından hadlerin çok yüksek tutulması uygun değildir. Galiba hep yeni kurulacak olan müesseseler üzerinde duruluyor. Bu hatalıdır. Kendi bünyesi içinde tevsiî yapacaklar ile yeni kurulacak müesseseler arasında bir farklılık yaratılmalıdır. Hiç olmazsa mevcut müesseselerde had biraz daha dîn tutulmalıdır.

A.Alaybek - Sermayeyi 250.000 lira olarak kabul ettiğimize göre yatırımın bundan daha az olması lâzımdır. Sermayesinin hepsini yatırmaz. Mütedavil masraflarının karşılaması için ayrıca paraya ihtiyacı vardır. Bunun için 250.000 lira sermayenin 125.000 lira yatırım olmasını teklif ediyorum.

Yatırımla ilgili olarak sermaye haddinin tekrar görüşülmesini Tahsin bey teklif etti.

Bu husus gelecek calsede rey'e vazolunmak üzere toplantı tatil edildi.

XXXII.	15.5.61	Vatandaşların taleplerinin özellerinin görüşülmesi
XXXIII.	17.5.61	Telif kazançları
XXXIV.	22.5.61	Kurumlarda dar mükellefiyet
XXXV.	29.5.61	Ortalama kâr hadleri
XXXVI.	31.5.61	Ücretlerde istisna
XXXVII.	28.6.61	Yatırım indirimi
XXXVIII.	7.6.61	Amortisman
XXXIX.	9.6.61	Reevaluasyon
XL.	12.6.61	Yatırım indirimi
XLI.	14.6.61	Yatırım indirimi
XLII.	16.6.61	Yatırım indirimi
XLIII.	19.6.61	Yatırım indirimi
XLIV.	21.6.61	Yatırım indirimi
XLV.	23.6.61	Müstahdeme hisse senedi
XLVI.	26.6.61	Müstahdeme hisse senedi verilirse kârdan düşülme- limi ?
XLVII.	28.6.61	Amortismanlar zarar nakli reevaluasyon
XLVIII.	30.6.61	Plu-Valu vergi nisbetleri
XLIX.	3.7.61	İhracat muafliğı
L.	5.7.61	" " (Son)